

N:o 11.

Kongl. Maj:ts nådiga Proposition till Riksdagen angående förändrad reglering af skjutsväsendet. Gifven Stockholms Slott den 16 Januari 1878.

Med anledning af särskilda vid Riksdagen år 1875 väckta förslag om förändrad reglering af den jorden åliggande gästgifveri-, håll- och reservskjuts-skyldighet, har Riksdagen, uti underdånig skrifvelse den 21 Maj nämnda år, gjort framställning om förändrad reglering af skjutsväsendet, dervid Riksdagen angifvit de hufvudgrunder, som enligt Riksdagens åsigt borde vinna tillämpning, hvarjemte Riksdagen anmält, att Riksdagen till Kongl. Maj:ts förfogande ställt ett särskildt förslagsanslag af 25,000 kronor att för ändamålet användas, under anhållan tillika, det Kongl. Maj:t måtte tackas, så snart som möjligt, vidtaga nödiga åtgärder till regleringens genomförande enligt de angifna grunderna, i den mån hinder därför icke mötte af redan ingångna entreprenad-kontrakt.

Sedan, med anledning af Riksdagens berörda framställning, Kongl. Maj:t inhemtat underdåniga utlåtanden från så väl Kongl. Maj:ts Befallningshafvande i samtliga länen, som de särskilda landstingen, samt Kongl. Maj:t derefter, under den 3 Mars 1876, förordnat en Komité, hvilken, med antagande af den utgångspunkt för sitt arbete, att skjutsningsbestyret vid gästgifverierna borde ställas på entreprenad och att, der sådan ej kunde tillvägabringas med mindre än att, utöfver bestämd skäligh skjutslega, särskild afgift till entreprenören varder erlagd, denna afgift borde till en del gäldas af staten och återstoden drabba icke allenast den nu skjutsskyldiga jorden, utan äfven andra beskattningsföremål, hade att, efter öfvervägande så väl af hvad Riksdagens skrif-

Bih. till Riksd. Prot. 1878. 1 Saml. 1 Afd. 5 Häft.

velse och de i anledning deraf afgifna utlåtanden innehölle, som ock af alla i öfrigt förekommande omständigheter och förhållanden, utarbete och till Kongl. Maj:t inkomma med betänkande och förslag till författning rörande skjutsväsendets ordnande i riket, så har denna Komité, under den 6 Mars nästlidne år, afgifvit underdånigt betänkande och förslag till stadga angående skjutsväsendet, hvilket betänkande på Kongl. Maj:ts nådiga befallning blifvit till trycket befordradt och till Riksdagens ledamöter utdelas.

Öfver berörda förslag har Kammar-Kollegium, efter det Kongl. Maj:ts Befallningshafvande i samtliga länen blifvit hörde, äfvensom Öfverståthållare-Embete med underdåniga utlåtanden inkommit, hvarjemte Högsta Domstolen afgifvit yttrande i anledning af ifrågasatt upphäfvande af 28 kap. Byggnings-Balken.

Detta omfattande ärende har Kongl. Maj:t tagit i öfvervägande, hvarvid Kongl. Maj:t godkänt det förslag till stadga angående skjutsväsendet, hvilket finnas denna proposition bilagd, och vill Kongl. Maj:t, under åberopande af hvad bifogade denna dag i Statsrådet förda protokoll innehåller, och då i detta förslag utom åtskilliga anordningar, de der äro af beskaffenhet att röra rikets allmänna hushållning, tillika förekomma frågor, dels om upphörande af tillämpning af i allmän lag gifna stadganden, dels om lindring uti ett med innehäfvande af vissa jordbruksfastigheter nu förenadt åliggande, dels ock angående skyldighet så väl för Staten som för i detta hänseende hittills undantagna samhällsklasser att deltaga i utgifter för samfärselns underlättande, samma förslag härmed till Riksdagens pröfning och antagande hänskjuta.

I sammanhang härmed vill Kongl. Maj:t, beträffande den af Komitén likaledes behandlade frågan om den på jorden hvilande skyldigheten att utgöra kungs- och kronoskjuts samt i hvad mån lättnad i denna skyldighet skulle kunna beredas, tillika gifva Riksdagen tillkänna, att Kongl. Maj:t, vid pröfning af hvad komiterades betänkande i denna del samt de af vederbörande embetsmyndigheter deröfver afgifna yttranden innehålla, på de i bifogade Statsrådspotokoll upptagna skäl funnit komiterades framställning angående kungsskjutsskyldigheten icke till någon åtgärd föranleda, samt att Kongl. Maj:t, med behörigt aktgifvande på det allmännas trygghet och säkerhet, ansett icke vara förenligt, att den lagstadgande skyldigheten till utgörande af kronoskjuts upphör, men att samtidigt med det att en ny stadga angående skjutsväsendet, bygd på de grunder, som af Kongl. Maj:t blifvit godkända, kan blifva utfärdad, Kongl. Maj:t vill förkara, att anlitande af krono-

skjuts för transporter af kronans manskap och persedlar i fredstid, der icke stor skyndsamhet oundgängligen är af nöden, bör inskränkas till de fall, då fullt betryggande uppgörelser icke kunnat åstadkommas utan drygare ersättning, än som för mil motsvarar det för entreprenadlegan inom den ort, der skjutsen skall utgöras, fastställda maximibelopp, äfvensom att, vidkommande den hittills medgifna rättigheten att för transporter af landsboksräkenskaper, stämpelpapper, statsverkets bergseffekter samt kronans ek- och annat skeppsvirke, i vissa fall använda kronoskjuts, begagnandet af sådan skjuts för ifrågavarande transporter äfven bör upphöra; Och anser Kongl. Maj:t legan för så väl kungs- som kronoskjuts böra utgöras med enahanda belopp, som för entreprenadskjuts inom den ort, der kungs- eller kronoskjutsen verkställles, kan varda såsom maximilega fastställt.

Det protokoll, som innefattar Högsta Domstolens yttrande, varder härjemte bifogadt; skolande alla öfriga till ärendet hörande handlingar tillhandahållas det utskott, åt hvars handläggning ärendet varder af Riksdagen öfverlemnadt.

Kongl. Maj:t förblifver Riksdagen med all Kongl. nåd och ynnest städse välbevågen.

OSCAR.

C. J. Thyselius.

Förslag

till

Stadga angående Skjutsväsendet.

§ 1.

All skjuts för resandes befordran bör, så vidt ske kan, på entreprenad upplåtas i enlighet med hvad derom i denna stadga förordnas.

Maximibeloppet af den skjutslega, som må af entreprenör få uppbäras, hvilket belopp kan bestämmas olika för olika län och jemväl för olika delar af samma län, fastställas af Kongl. Maj:t, efter förslag af vederbörande Landsting och Länsstyrelse.

§ 2.

Skjutsanstalterna i riket skola vara antingen *gästgifverier*, med skyldighet att lemna resande herberge och förplägning, eller *skjutsstationer*, utan sådan skyldighet.

§ 3.

I hvarje stad skall genom dess försorg finnas ordnad anstalt för resandes betjenande med skjuts; egande för Stockholm Öfverståthållare-Embetet och för öfriga städer Kongl. Maj:ts Befallningshafvande att efter förekommande omständigheter bestämma, huruvida anstalten skall vara gästgifveri eller skjutsstation.

För landet ankommer det på Kongl. Maj:ts Befallningshafvande att, sedan vederbörande blifvit inför Häradsrätten i orten hörde och

Häradsrätten betänkande afgifvit, bestämma ej mindre hvilka af der varande gästgifverier må såsom icke vidare behöfliga kunna indragas, än äfven hvilka skola såsom gästgifverier bibehållas eller till skjutsstationer inskränkas. Der gästgifveri förklarats skola endast såsom skjutsstation qvarstå, men förändrade förhållanden sedermera påkalla, att jemväl gästgifverihållning vid stationen eger rum, vare Kongl. Maj:ts Befallningshafvande oförhindrad att derom förordna.

Ej må ny skjutsanstalt på landet annorledes än efter godvilligt åtagande eller genom entreprenad inrättas; dock att i de delar af riket, der gästgifveri- och skjutshållningen icke är fästad vid vissa hemman, utan tid efter annan ordnats såsom en gemensam angelägenhet för större eller mindre samfällighet, Kongl. Maj:ts Befallningshafvande må ega att, derest vid en eller flera af de utmed allmän väg varande skjutsanstalter entreprenad icke skulle kunna tillvägabringas, men sådan anstalt, med eller utan gästgifverihållning, finnes vara för samfärdseln derstädes oundgängligen behöflig, för sådant fall, efter föregången undersökning vid Häradsrätten i orten, ej mindre bland de inom samfälligheten enligt hittills gällande författningar skjutsskyldiga hemman till skjutsanstalt med dertill hörande skjutslag bestämma vissa lämpligen belägna hemman, än äfven fastställa den ersättning, som, utöfver tillgängliga, för skjutsväsendet inom orten anvisade anslag i räntor eller penningar, skäligen bör af öfrige skjutsskyldige inom samfälligheten erläggas till dem, som sålunda komma att skjutsanstalt öfvertaga och skjutsning dervid bestrida.

§ 4.

Till biträde vid skjutsningens utgörande må stad hädanefter icke tilldelas skjutslag från hemman å landet; dock må, der biträde i berörda afseende för närvarande eger rum, dervid tills vidare förblifva i den mån, efter Kongl. Maj:ts Befallningshafvandes bepröfvande, förhållandena kunna göra sådant biträde fortfarande nödvändigt.

§ 5.

Gästgifvare och föreståndare för skjutsstation antages och förordnas i stad af Magistraten samt å landet af Kongl. Maj:ts Befallningshafvande; egande den myndighet, som gästgifvare eller stationsföreståndare förordnat, att i de fall, som i § 54 omförmälas, honom från befattningen skilja.

§ 6.

Vid hvarje skjutsanstalt skola för resande vara att tillgå gäst- och stallrum samt vagnbod, hvilka lägenheter det åligger anstaltens föreståndare att i fullgodt stånd hålla.

Derjemte skola vid gästgifveri, i stad enligt Magistratens och på landet enligt Kongl. Maj:ts Befallningshafvandes bestämmande, för resandes herbergerande finnas minst två med snygga möbler och sängkläder försedda, städade rum, deraf det ena, när årstid eller väderlek så fordrar, skall vara uppeldadt; äfvensom nödig förplägning och upppassning skall för resande vara att erhålla mot skälig betalning.

Så väl gästgifvare som stationsföreståndare vare skyldig att till resande, som medhar häst, emot skälig betalning lemna hästfoder, när sådant begäres.

Resande, som till skjutsanstalt ankommer, ege att under afvaktan på anskaffandet af derstädes bestäld skjuts, uppehålla sig i gästrummet utan betalning.

§ 7.

Förekommer klagomål deröfver, att resande affordras oskälig betalning för herberge och förplägning eller hästfoder, eller visar sig eljest behof af taxa å de förnödenheter, som gästgifvare eller stationsföreståndare tillhandahålla bör, ankomme i Stockholm på Öfverståthållare-Embetet och i länen på Kongl. Maj:ts Befallningshafvaude att, efter inhemtande af erforderliga upplysningar om de i orten gängse pris å berörda förnödenheter, medelst utfärdad taxa, som efter omständigheterna förändras, bestämma den betalning, som skall erläggas. Finnes taxa för skjutsanstalt utfärdad, skall densamma vara genom gästgifvarens eller stationsföreståndarens försorg i gästrummet anslagen.

§ 8.

Innehafvare af nu varande gästgifveri, vare sig att det såsom sådant bibehålles eller till skjutsstation inskränkes, ege att fortfarande tillgodonjuta de friheter, räntor och andra dylika förmåner, som blifvit detsamma i laga ordning tillerkända.

Så väl gästgifvare som stationsföreståndare vare berättigad att med den inskränkning, som för de i § 28 omförmälde fall finnes stad-

gad, vid eller utom måltider till vägfarande försälja maltdrycker till förtäring på stället; dock med rättighet för Kongl. Maj:ts Befallningshafvande att, då oordning dervid förekommer, sådan försäljng förbjuda.

Är rättighet till utskänkning af bränvin med gästgifveri förenad, lände i afseende å utöfning af sådan rättighet till efterrättelse hvad i gällande förordning angående villkoren för bränvins försäljning derom finnes stadgadt.

§ 9.

För åstadkommande af skjutsentreprenader skola Kongl. Maj:ts Befallninghafvande, så snart det i § 3 omförmälda ordnande af gästgifverierna egt rum, i den mån gällande entreprenadkontrakt icke därför lägga hinder i vägen, vidtaga erforderliga åtgärder samt i sådant afseende för hvarje skjutsanstalt bestämma det antal hästar och åkdon, samt, der så nödigt finnes, ridsadlar, eller der båtskjuts eger rum, det antal farkoster, som vid anstalten skall under hvarje dygn för resande vara att tillgå; börande härvid iakttagas, att skjutsåtgången lägges till grund för bestämmandet af hästarnes och farkosternas antal samt att, der betydligt olika antal under olika tider af året utgår, bestämmelserna derefter lämpas.

Beträffande tiden för hästars inställande må icke entreprenör tillförbindas att inställa häst genast vid anfordran. För skjutsanstalter vid mera befarna vägar ege Kongl. Maj:ts Befallningshafvande bestämma högst två hästar inom en half timme och ytterligare högst fyra hästar inom en och en half timme efter anfordran, samt vid mindre befarna vägar högst två hästar inom en timme och ytterligare högst två hästar inom två timmar, likaledes efter anfordran. Finnas hästar derutöfver vara vid någon skjutsanstalt behöflige, må för deras inställande icke bestämmas kortare tid än tre timmar. Vid skjutsanstalt, der antalet resande är ringa, men anstalten med hufvudsakligt afseende å angelägenheten deraf, att skjuts vid resor i tjensteärenden finnes att tillgå, af Kongl. Maj:ts Befallningshafvande anses böra bibehållas, må vid entreprenadvilkorens bestämmande icke stadgas kortare tid för skjutsens inställande än tre timmar. Skjutsdygnet räknas från klockan sex eftermiddagen det ena dygnet till samma tid det andra.

Åkdon, som det åligger entreprenör tillhandahålla, böra vara försedda med stoppad dyna och fotsack af läder; samt, der det är hjulåkdon, jemväl med jernfjädrar.

§ 10.

Entreprenadtiden skall i allmänhet omfatta en period af tre år, räknadt från och med den 1 November, med rättighet för Kongl. Maj:ts Befallningshafvande att, om så anses lämpligare, bestämma entreprenadperiodens början till den 1 Januari, äfvensom att utsträcka perioden till fem år, dock alltid med iakttagande, att entreprenadperioden blifver densamma för alla skjutsanstalterna inom ett och samma län, så att entreprenadkontrakten äfven vid de skjutsanstalter, der sådant aftal icke kunnat samtidigt med öfriga entreprenader inom länet komma till stånd, vid samma tidpunkt löpa till ända.

§ 11.

Till entreprenör å skjutshållning må icke antagas annan än den, som eger medborgerligt förtroende, gjort sig känd för ordentlighet och redbarhet samt ställer antaglig borgen för fullgörande af de förbindelser, han genom entreprenaden sig åtager. Denna borgen skall vara ingången såsom för egen skuld af två inom länet boende personer, försedd med vederbörligt intyg om deras vederhäftighet samt innefatta ansvarighet för gäldande af alla de kostnader, som, i händelse entreprenören underlåter att sina förbindelser fullgöra eller under entreprenadtiden afider, kunna föränledas genom skjutsningens uppehållande genom annan.

§ 12.

Sedan med tillämpning af ofvan gifna bestämmelser Kongl. Maj:ts Befallningshafvande meddelat beslut angående entreprenadvilkoren, böra auktioner, efter derom minst en månad förut i länskungörelserna intagna tillkännagifvanden, anställas för skjutsningens upplåtande på entreprenad, så väl i städerna som å landet. Dessa tillkännagifvanden böra jemväl innehålla underrättelse derom, att entreprenör, som åstundar att för entreprenadtiden förlägga skjutsningen till sin bostad, må dertill vara berättigad, så framt densamma finnes vara för ändamålet lämplig, äfvensom att entreprenör, som önskar att i förening med skjutsningen vid gästgifveri å landet jemväl öfvertaga gästgifverihållningen derstädes, må kunna få densamma på sig öfverlåten för den tid, entreprenaden omfattar, så vida entreprenören eger förfoga öfver

härför lämplig, med erforderliga möbler och sängkläder försedd lägenhet, hvarom af Kronofogden eller Kronolänsmannen i orten, efter å stället tagen kännedom om förhållandena, utfärdadt intyg skall vid auktionen aflemnas; skolande entreprenör vara pliktig underkasta sig den förändring i skjutsningsskyldigheten, som genom flyttning eller indragning af angränsande skjutsanstalt eller tillkomst af ny sådan göres nödvändig.

Auktionerna, hvilka böra i stad af Magistraten och på landet af Kronofogden i orten förrättas, skola hållas så tidigt det år, under hvilket entreprenaderna skola vidtaga, eller, om entreprenadperiodens början bestämmes till den 1 Januari så tidigt under loppet af nästföregående året, att samtliga auktionerna må vara förrättade senast inom Juni månads utgång. Der så lämpligt finnes, må skjutshållningen vid flera angränsande skjutsanstalter å landet vid samma auktionstillfälle å entreprenad utbjudas.

§ 13.

Utrop skall först ske å skjutsningens öfvertagande emot rättighet att af de resande i skjutslega uppbära den af Kongl. Maj:t för länet eller, der olika lega är för särskilda delar af länet stadgad, den länsdel, hvarinom skjutsanstalten är bclägen, fastställda maximilega utan vilkor af bidrag. Göres dervid flera än ett anbud, må de täflande genom underbud skilja sig emellan. Vill icke någondera medgifva nedläggning, skola samtliga de täflandes anbud i protokollet antecknas. Varder åter vid utrop i förenämnda ordning icke något anbud afgifvet, skall utrop anställas med vilkor af bidrag jemte rättighet att uppbära den fastställda maximilegan; börande efter auktionsförrättningarnes slut samtliga dervid förda protokoll tillika med de af de bjudande aflemnade bevis, intyg och borgensförbindelser till Kongl. Maj:ts Befallningshafvande insändas.

§ 14.

Skulle vid granskning af de inkomna anbuden det eller de lägsta, som för särskild skjutsanstalt afgifvits, med afseende å den bjudandes personlighet eller å den aflemnade borgensförbindelsens beskaffenhet, eller å den för skjutsningens besörjande erbjudna lägenhet, eller eljest finnas vara af beskaffenhet att icke kunna godkännas, skall Kongl. Maj:ts Befallningshafvande skyndsamt ombesörja att ny auktion förrättas.

Beträffande de anbud, emot hvilka i omförmälda afseenden eller i fråga om antagligheten af dervid fästadt förbehåll om öfvertagande jemväl af gästgifverihållning anmärkning icke förekommit, bör, i händelse anbud afgifvits utan anspråk på entreprenadbidrag, det anbud, som innefattar erbjudande att besörja skjutsningen för lägsta legan, antagas. Då två eller flere gjort lika anbud, skall det anbud, som finnes erbjuda största säkerhet för entreprenadens behöriga fullgörande, af Kongl. Maj:ts Befallningshafvande antagas. Hvad åter angår de anbud, vid hvilka fästats förbehåll om entreprenadbidrag skola auktionsprotokollen, med undantag af protokoll öfver förrättad auktion å skjutsningen i stad, som icke tillhör Landsting, af Kongl. Maj:ts Befallningshafvande till länets samma år sammanträdande Landsting öfverlemnas, jemte förteckning å de fordrade bidragen.

§ 15.

På Landstingets pröfning ankommer, huruvida de betingade entreprenadbidragen må beviljas; åliggande Landstinget, der något entreprenadbidrag finnes vara för högt, men Landstinget anser lägre bidrag böra anvisas, bestämma beloppet af detta bidrag.

De af Landstinget härutinnan fattade beslut skola genast efter det de blifvit justerade till Kongl. Maj:ts Befallningshafvandes pröfning anmälas, dervid Kongl. Maj:ts Befallningshafvande har att hvarje särskildt beslut antingen oförändradt godkänna eller ogilla. Af hvad Kongl. Maj:ts Befallningshafvande härvid besluter gifve Kongl. Maj:ts Befallningshafvande Landstinget del, så framt Landstinget ännu är samladt, men eljest låte Kongl. Maj:ts Befallningshafvande underrättelse derom i länskungörelserna införas.

§ 16.

För stad, som icke hör till Landsting, skall, der entreprenadbidrag vid auktionen betingats, från Stadsfullmäktige infordras yttrande, huruvida det betingade bidraget af dem beviljas eller endast visst lägre belopp för ändamålet anvisas.

§ 17.

Varda Landstingets eller Stadsfullmäktiges beslut om beviljande af entreprenadbidrag godkände af Kongl. Maj:ts Befallningshafvande,

skola, der de betingade entreprenadbidragen blifvit utan nedsättning medgifna eller de personer, som anbudet afgifvit, med anvisade lägre bidrag åtnöjas, genom vederbörande Magistrat eller Kronofogde skyndsamligen avslutas entreprenadkontrakt, som böra upprättas i tre exemplar, af hvilka det ena, tillika med borgensförbindelsen för entreprenadvilkorens behöriga fullgörande, kvarstannar hos Magistraten eller Kronofogden, det andra tillställs entreprenören och det tredje till Kongl. Maj:ts Befallningshafvande insändes. Der entreprenader ej sålunda varda åvägabragte, skall Kongl. Maj:ts Befallningshafvande föranstalta, att förnyade entreprenad-auktioner varda förrättade.

§ 18.

Skulle vid de hållna entreprenad-auktionerna icke något anbud å skjutsningens öfvertagande varda afgifvet, eller har anbud icke kunnat af Kongl. Maj:ts Befallningshafvande godkännas, skall, för sådant fall, likasom i den händelse att entreprenadanbud med förbehåll om bidrag blifvit af vederbörande förkastadt, samt entreprenad icke heller mot för ändamålet anvisadt lägre bidrag kunnat åvägabringas, skjutsningen, hvad angår stad, af staden sjelf uppehållas intill dess entreprenad om densammas öfvertagande kan varda åstadkommen; börande i utgörandet af denna skyldighet alla stadskommunens medlemmar taga del efter enahanda grund, som för utgörande af de kommunen samfäldt åliggande skyldigheter i allmänhet finnes stadgad, dock att i stad, der skjutsskyldigheten för närvarande efter annan grund utgöres, hvad i sådant hänseende inom staden iakttages kommer att tills vidare lända till efterrättelse, intill dess annorlunda kan varda öfverenskommet eller förordnad.

Hvad åter angår skjutsanstalt å landet, skall i ofvannämnda fall skjutslaget, der sådant enligt faststæld indelning finnes att tillgå eller af Kongl. Maj:ts Befallningshafvande med tillämpning af stadgandet i § 3 anordnas, vara skyldigt att skjutsningen uppehålla, intill dess densamma kan varda af entreprenör öfvertagen; egande Kongl. Maj:ts Befallningshafvande, att, efter vederbörandes hörande inför Häradsrätten i orten, förordna om den förändring i skjutslagens sammansättning, som för skjutsningens ändamålsenliga utgörande må finnas lämplig, med iakttagande att hållskjuts, der utgörande af sådan skjuts icke af förhållandena oundgängligen påkallas, skall upphöra.

§ 19.

Då annan än gästgifvare eller stationsföreståndare på entreprenad öfvertagit den ständig skjutsanstalt åliggande skjutsning, utan att densamma till entreprenörens bostad förflyttas, skall entreprenören vara berättigad att för de hästar och skjutsare, hvilka för utgörande af betingad skjuts vid anstalten inställas, derstädes erhålla nödigt utrymme i afvaktan å den resandes ankomst eller resans anträdande.

§ 20.

Underlåter skjutsentreprenör att sina skyldigheter behörigen fullgöra eller förekomma sådana omständigheter, att entreprenaden icke vidare kan honom anförtros, samt de personer, hvilka åtagit sig ansvarigheten för de förbindelser, entreprenören genom kontraktet sig iklädt, jemväl brista i desammas behöriga fullgörande, skall, der ej heller annan person finnes benägen att entreprenaden för den återstående tiden på stadgade vilkor öfvertaga emot uppbärande af den i kontraktet bestämda skjutslega och särskilda bidrag, der sådant eger rum, det åligga vederbörande Kronofogde å landet eller Magistrat i stad att skyndsamt foga anstalt om skjutsningens uppehållande på entreprenörens och hans löftesmäns bekostnad. Kan skjutsningens uppehållande ej på sådant sätt åstadkommas, förhålles i öfverensstämmelse med hvad i § 18 finnes föreskrifvet för det fall, att vid någon skjutsanstalt entreprenad å skjutsningen icke kunnat åvägbringas.

§ 21.

Då resande genom förut gjord beställning betingat skjuts vid anstalt, der skjutsningen genom entreprenör besörjes, skola de hästar, hvilka för skjutsen utlemnas, afräknas å antalet af de hästar, hvilka inom den i entreprenadkontraktet bestämda längsta tiden böra tillhandahållas.

§ 22.

De bidrag, hvilka jemlikt Landstings af Kongl. Maj:ts Befallningshafvande godkända beslut böra skjutsentreprenörerne tillgodokomma, skola efter sådan grund utgöras, att bidrag intill belopp, som motsvarar hälften af den för länet eller, der län är i särskilda landstingsom-

råden fördeladt, hvarje sådant område senast fastställda bevillning enligt andra artikeln Bevillningsstadgan, skola gäldas med lika andel af Staten och länet eller landstingsområdet, hvaremot den del af erforderligt bidrag, som öfverskjuter nämnda hälft, skall gäldas med två tredjedelar af Staten och en tredjedel af länet eller landstingsområdet; börande härvid iakttagas, att, der inom landstingsområde finnes stad, som icke hör till Landstinget, den på sådan stad belöpande bevillning icke må i berörda afseenden tagas i beräkning.

Entreprenadbidrag, som efter den sålunda stadgade fördelningsgrunden böra inom län eller landstingsområde erläggas, skola utgöras medelst en särskild afgift, hvilken skall utgå i förhållande till den allmänna bevillning enligt andra artikeln Bevillningsstadgan för fast egendom eller för inkomst af kapital eller arbete, som af en hvar skattskyldig till statsverket erlägges, dock att, så länge bevillningen för jordbruksfastighet, utgår med lägre procent än bevillningen för annan fastighet, omförmälda afgift skall utgöras med dubbelt större belopp för bevillning af jordbruksfastighet, än för bevillning af annan fastighet, frälseränta och hvarje annat beskattningsföremål.

§ 23.

Sedan uttrönt blifvit, med hvilka belopp Staten samt län eller landstingsområde böra i entreprenadbidragens gäldande deltaga, har Kongl. Maj:ts Befallningshafvande att, med tillämpning af ofvan stadgade debiteringsgrund, låta verkställa uträkning å det öretal, som för länet eller landstingsområdet belöper på hvarje bevillningskrona enligt andra artikeln Bevillningsstadgan, hvarefter afgiften genom Kongl. Maj:ts Befallningshafvandes försorg skall af vederbörande i sammanhang med kronoskatterna under benämning: *bidrag till skjutsentreprenaderna* debiteras och indrifvas samt i landtränteriet insättas inom den tid och med det ansvar, som är för kronans uppbörd stadgadt.

Vidkommande åter den andel i omförmälda bidrag, som jemlikt ofvan stadgade grund bör af Staten gäldas, åligger Kongl. Maj:ts Befallningshafvande att, när pröfning af Landstingets eller vederbörande Stadsfullmäktiges beslut om entreprenadbidragen egt rum, ofördröjligen derefter till Kongl. Maj:t insända förteckning öfver de ifrågavarande särskilda skjutsanstalterna, tillika med uppgift å det för hvarje sådan anstalt bestämda bidrag samt den deraf på Staten belöpande andel; egande Kongl. Maj:ts Befallningshafvande att, mot ersättning från Kongl. Statskentoret, af under händer hafvande medel efter hvarje hälft års

utgång utanordna samt genom vederbörande Magistrat eller Kronofogde till skjutsentreprenörerne utbetala hvad en hvar af dem i statsbidrag tillkommer.

De från län eller landstingsområde utgående entreprenadbidrag låter Kongl. Maj:ts Befallningshafvande efter hvarje halft års utgång på enhanda sätt till entreprenörerne utbetala af de härtill influtna medel; börande för hvarje år en af landtränteriet upprättad och af verifikationer åtföljd redovisning öfver uppbörden af dessa medel inom den 1 April nästföljande år af Kongl. Maj:ts Befallningshafvande tillställas vederbörande Landstings revisorer, som hafva att densamma efter föregången granskning med sitt yttrande till näst derefter sammanträdande Landsting aflemna.

§ 24.

Stad, som icke hör till Landsting, men har skjutsningen ordnad medelst entreprenad emot rättighet för entreprenören att uppbära särskildt bidrag, må jemväl ega att af statsmedel erhålla understöd med hälften af entreprenadbidragets belopp; och länder i fråga om tid och sätt för statsbidragets utbetalning till efterrättelse hvad här förut i enahanda afseende finnes stadgad.

§ 25.

I början af det år, under hvilket entreprenadkontrakten inom länet tilländagå, skall det åligga Kongl. Maj:ts Befallningshafvande att, efter inhemtande af vederbörandes yttrande, huruvida erfarenheten må hafva visat någon förändring af de stadgade entreprenadvilkoren i fråga om hästarnes antal m. m. vara behöflig, förordna om auktioners hållande för entreprenadernas förnyande; hvarefter vidare förfares i enlighet med hvad ofvan blifvit föreskrifvet.

§ 26.

Uppstår behof af särskild skjutsanstalt vid *hamnplats, jernvägsstation* eller *kanalstation*, eger Kongl. Maj:ts Befallningshafvande att ordna sådan anstalt derstädes på det sätt, att skjutsbestyret må, efter det entreprenadauktion derå blifvit hållen, till den, som erbjuder sig att för minsta lega, efter mil räknadt, befordra resande och för fullgörande af detta sitt

åtagande finnes vederhäftig och lämplig, för högst tre år öfverlemnas, äfven om den betingade legan öfverstiger den i afseende å skjutsentreprenad för orten stadgade maximilega.

Förekommer åter behof af skjutsanstalt för befrämjande af samfärdseln å *nyanlagd* eller *omlagd väg*, utan att sådan anstalt kunnat efter godvilligt åtagande der inrättas, ege Kongl. Maj:ts Befallningshafvande, sedan anstaltens läge, äfvensom det antal hästar, åkdon m. m., som entreprenör bör tillhandahålla, samt tiderna för hästarnes inställande blifvit bestämda, låta anställa entreprenadauktion för inhemtande af anbud å skjutsningens öfvertagande emot uppbärande af den för orten fastställda maximilega med eller utan bidrag. Erhålles anbud utan förbehåll om bidrag samt Kongl. Maj:ts Befallningshafvande finner anbudet vara af beskaffenhet att kunna godkännas, skall kontrakt med entreprenören upprättas. Är vid anbud fästadt förbehåll om bidrag, skall, derest anmärkning emot anbudets antaglighet eljest icke förekommer, frågan om bidraget öfverlemnas till vederbörande Landstings handläggning samt med ärendet vidare förfaras på sätt rörande inrättande af skjutsentreprenad, der förbehåll om entreprenadbidrag egt rum, genom denna stadga blifvit i allmänhet förordnad. Kan oaktadt sålunda vidtagna åtgärder skjutsanstalt icke åstadkommas, ankommer det på Kongl. Maj:ts Befallningshafvande att om förhållandet hos Kongl. Maj:t göra anmälan för den åtgärd, hvartill detsamma må finnas föranleda.

§ 27.

Vid skjutsanstalt, der skjutsningen af entreprenör bestrides, skall genom entreprenörens försorg en bestyrkt afskrift af entreprenadkontraktet alltid finnas i gästrummet anslagen; åliggande entreprenören att ställa sig kontraktets bestämmelser till noggrann efterrättelse, äfvensom att för öfrigt i tillämpliga delar iakttaga hvad denna stadga angående gästgifvares, stationsföreståndares och skjutsandes skyldigheter innehåller.

§ 28.

Derest vid entreprenadauktion å skjutsningen vid *gästgifveri* å landet denna varder af annan än gästgifvaren öfvertagen, men gästgifverihållningen icke tillika på entreprenören öfverlåtes, vare gästgifvaren fortfarande bibehållen vid rättigheten att till vägfarande utskänka malt-drycker. Varder åter gästgifverihållningen i sammanhang med skjuts-

ningen för den period, entreprenaden omfattar, på entreprenören öfverlåten och till den af honom erbjudna lägenhet förflyttad, må gästgifvaren under tiden icke utöfva ifrågavarande försäljningsrättighet, utan kommer densamma att i förening med gästgifverihållningen för nämnda tid på entreprenören öfvergå. Hvad sålunda stadgats i afseende på rättighet för entreprenör att öfvertaga gästgifveri åtföljande rättighet till utskänkning af maltdrycker, gälle äfven för det fall, att skjutsningen vid *skjutsstation* å landet varder af annan än stationsföreståndaren på entreprenad öfvertagen och stationen för entreprenadtiden till entreprenörens bostad förflyttas. På särskild pröfning af Kongl. Maj:ts Befallningshafvande ankommer, huruvida, då skjutsningen vid gästgifveri å landet blifvit af annan person än gästgifvaren öfvertagen samt, utan att gästgifverihållningen dermed förenats, till den af entreprenören erbjudna lägenhet förflyttad, rättighet till utskänkning af maltdrycker må entreprenören medgifvas.

§ 29.

Skjuts utgöres i allmänhet från och till skjutsanstalt, dock skall skjuts lemnas äfven för resa till annat ställe, så framt afståndet från skjutsanstalten till sådant ställe icke är längre, än afståndet emellan samma anstalt och det längst derifrån belägna ombyteställe, dit skjuts från anstalten utgöres.

Jemväl skall en hvar ega att till ställe, der han har sitt hemvist eller för tillfället sig uppehåller, från närbelägen skjutsanstalt erhålla skjuts för resa till samma eller annan sådan anstalt, för så vidt den skjutsande ej derigenom kommer att färdas längre väg, än som motsvarar afståndet från skjutsanstalten till det längst derifrån belägna ombyteställe, dit skjuts från anstalten utgöres; skolande den resande därför erlägga särskild skjutslega efter vägens längd från skjutsanstalten till hemtningsstället, der icke den resandes färd går tillbaka till samma skjutsanstalt, i hvilket fall särskild lega för hemtningen icke bör erläggas.

§ 30.

Skulle skjutskyldig, hvars hemman blifvit till skjutsning indeladt, sjelf icke vilja eller kunna den hemmanet åliggande skjutskyldighet fullgöra, ege han att med annan person för viss tid öfverenskomma om skjutsskyldighetens utgörande; dock skall sådan öfverenskommelse, för

att såsom gällande anses, vara skriftligen upprättad samt af Kongl. Maj:ts Befallningshafvande godkänd, för hvilket ändamål öfverenskommelsen bör genom Kronofogden i orten hos Kongl. Maj:ts Befallningshafvande anmälas, dervid Kronofogden jemväl har att angående antagligheten af den träffade öfverenskommelsen sig yttra. Godkännes öfverenskommelsen, vare den skjutsande fri från utgörandet af den honom åliggande skjutsskyldighet för den tid, öfverenskommelsen omfattar.

§ 31.

Förmenar skjutsskyldig, som budas till utgörande af skjuts, att han blifvit i orätt tur budad, bör budningen ändock ovilkorligen hörsammas, med öppen rätt för den skjutsskyldige, om han finner sig dertill befogad, att förhållandet hos Kronolänsmannen i orten anmäla, hvilken det åligger att derom anställa undersökning samt protokoll deröfver till Kongl. Maj:ts Befallningshafvande insända, för den åtgärd, hvartill förhållandet må föranleda. Uteblifver uppbudad eller betingad skjuts, bör annan genom gästgifvarens eller stationsföreståndarens försorg ofördröjligen anskaffas.

Der hållskjuts finnes inrättad, må gästgifvare eller stationsföreståndare icke till skjutsning använda någon af sina hästar förr än samtliga hållhästarne först utgått.

§ 32.

Häst, åkdon eller farkost, som för utgörande af skjuts inställes, bör vara i för sådant ändamål fullt brukbart skick; skolande den skjutsande i motsatt fall, äfvensom der uppbudad eller betingad skjuts ej i behörig tid inställes, eller resande eljest genom den skjutsandes förvällande uppehålles, eller affordras betalning utöfver hvad i faststald lega erläggas bör, vara underkastad bötesansvar och derjemte skyldig att ersätta ej mindre den högre lega, hvartill annan skjuts i stället för den uteblifna måst betingas, utan äfven den skada, som genom uppehållet den resande förorsakas.

§ 33.

Vid skjutsanstalt skall genom föreståndarens försorg och på hans bekostnad finnas uppsatt en tafla, med tydliga bokstäfver angifvande

namnet å skjutsanstalten samt dess egenskap af gästgifveri eller skjutsstation.

Har i följd af entreprenad skjutsanstalt på landet flyttats till ställe med annat namn, skall å taflan utsättas så väl anstaltens namn, som namnet å det ställe, dit den flyttats.

§ 34.

Då skjuts före den resandes ankomst beställes, bör, om afseende å beställningen skall fästas, beställningssedel aflemnas, hvilken skall vara undertecknad af den resande sjelf eller af annan person å hans vägnar samt innehålla, jemte den resandes namn, titel eller yrke samt hemvist, tydlig uppgift å det antal hästar eller farkoster, som påfordras, tid och ort för skjutsen inställande samt namnet å det ställe, till hvilket skjutsen skall utgöras.

§ 35.

Skjutsande vare skyldig att under fyra timmar från den för skjutsens inställande bestämda tid afvakta resans anträdande; skolande den skjutsande vara berättigad att för hvarje full timme, som af den sålunda stadgade väntningstiden förflyter efter det skjutsen å utsatt tid varit att tillgå, i väntningspenningar erhålla femtio öre för hvarje häst

§ 36.

Utom den skjutsande må icke åka flere än en person efter en häst eller flere än tre personer efter två hästar, så framt ej annorlunda emellan den resande och den skjutsande öfverenskommes. Der den resande för eget åkdon begagnar tre hästar, må fem personer utom den skjutsande på åkdonet färdas. Två barn under tolf år räknas lika med en person. Vilja två resande åka tillsammans efter en häst, böra de hafva en särskild häst med åkdon för deras gods och den skjutsande. Likaledes må tre resande tillsammans begagna två egna enbetsåkdon.

Resande må icke på åkdon, som han för resan nyttjar, medföra gods till större tyngd än efter beräkning af två centner för hvarje häst, som för åkdonet användes; dock att, der antalet resande, som på åkdonet färdas, är mindre än här ofvan medgifves, för hvarje person, hvarmed antalet understiger det sålunda bestämda, ytterligare två centner

gods må medföras. På häst, som af den resande till ridt användes, må ej läggas gods till större tyngd än fyratio skålpund.

§ 37.

För åkdon af nedannämnda beskaffenhet skola hästar till följande antal begagnas nemligen:

För schäs, kärra, trilla eller dermed jemförligt åkdon med eller utan sufflett	1 häst;
för hel- eller halftäckt vagn med plats inuti för två personer eller dermed jemförligt åkdon, ...	2 hästar;
samt för större heltäckt vagn med plats inuti för fyra personer, eller dermed jemförligt åkdon, ...	3 hästar;

Då resande i anseende till vägens längd eller svårare beskaffenhet från en till annan skjutsanstalt begagnat flere hästar än jemlikt ofvan meddelade bestämmelser för fortskaffande af det medförda åkdonet erfordras, vare han ej skyldig att vid ombyte af hästar ett större antal fortfarande begagna.

§ 38.

Resande vare berättigad att, med iakttagande af stadgad körningstid, sjelf eller genom medhafvande betjening köra det åkdon, han för resan begagnar. När två eller tre hästar nyttjas, vare den resande icke skyldig att medhafva flere än *en* skjutsande, hvilken skall hafva plats å det åkdon, han skjutsar, så framt icke särskildt åkdon för godset nyttjas i hvilket fall den skjutsande må anvisas plats på detta åkdon; men är antalet hästar större, må så många skjutsande medfölja, som erfordras för hästarnes återhemtning.

Till skjutsare må ej minderårig användas, om ej den resande det medgifver.

§ 39.

Då resande gjord skjutsbeställning återkallar, skall, om återkallandet sker senare än två timmar före den för skjutsens inställande bestämda tid, den skjutsande vara berättigad att af den resande för besvär och tidspillan erhålla ersättning med 50 öre för hvarje bestäld häst. Är betingad skjuts instäld vid den resandes hemvist eller annat hemtningsställe, men skjutsen icke af den resande begagnas, ege den skjutsande att för färden dit åtnjuta lega i förhållande till väg-

längden deremellan och skjutsanstalten, från hvilken skjutsen utgått, dock icke med mindre belopp än 50 öre för hvarje instald häst.

§. 40.

Då den resande färdas ridande, ege den skjutsande att, utöfver den för skjutsen belöpande lega, såsom godtgörelse för hästens återhemtande, uppbära särskild ersättning, motsvarande hälften af hvad för skjutsen erläggas bör.

§ 41.

Då skjuts begagnas intill en half mil, betalas såsom för en half mil; men om skjutsen begagnas utöfver en half mil, skall betalningen beräknas efter den verkliga väglängden, dock att hvad som öfverskjuter tiondedels mil räknas för en tiondedel.

§ 42.

Resande ege icke att fordra skyndsammare fortkomst än efter en och en half timme på milen. Är afståndet emellan två skjutsanstalter ovanligt långt, eller är vägen af svårare beskaffenhet eller af backar i högre grad besvärad, ankomme på Kongl. Maj:ts Befallningshafvande att för sådant skjutshåll bestämma ställe, hvarest den skjutsande må vara berättigad att låta hästen hvila högst en half timme.

Under färdandet må icke den skjutsande utöfver en fjerdedels timme emot sitt begifvande uppehållas.

§ 43.

Varder resande till följd deraf, att honom lemnats oduglig häst, hindrad att med erhållen skjuts resan fortsätta, skall den skjutsande vara honom behjelpig att genom beting anskaffa annan häst; och vare den, som vid skjutsanstalten är ansvarig för skjutsningens behöriga utgörande, skyldig att godtgöra all den kostnad och skada, som derigenom den resande tillskyndas.

Färdas åter den resande på sådant sätt, att häst eller åkdon genom hans eller hans körsvens förvällande skadas, vare den resande skyldig att härför utgifva ersättning, hvilken, der ej godvillig öfverenskommelse träffas, skall af två genom gästgifvarens eller stationsföre-

ståndarens försorg tillkallade ojäfvige gode män, efter anstald undersökning, uppskattas och bestämmas. Innan sålunda bestämd ersättning af den resande erlagts eller säkerhet för beloppets erläggande blifvit stald, må skjuts till resans fortsättande honom icke lemnas; egande den med gode männens beslut missnöjde att genom målets instämmande till domstol rättelse deri söka.

§ 44.

Resande, som med skjuts ankommer till skjutsanstalt, må icke med samma skjuts vidare befordras, utan så är, att den resande vid ankomsten icke genast kan erhålla annan skjuts eller den, af hvilken skjutsen vid anstalten utgöras skall, samtycker dertill, att resan må med samma skjuts fortsättas.

§ 45.

Det åligger den resande att, då gästgifvare, stationsföreståndare eller entreprenör derom tillsäger, innan färden anträdes, erlägga, jemte väntningspenningar, der sådana böra utgå, den för resan intill det ställe, dit skjutsen skall utgöras, belöpande lega. Om resande vid skjutsanstalt, derifrån färden anträdes, åtnjutit herberge eller förplägning, skall godtgörelse härför lemnas innan afresa får ske.

§ 46.

Resande åligger jemväl att, innan han lemnar skjutsanstalt, hvarest skjuts tages, uti den dagbok, hvarom i § 50 vidare förmåles, anteckna sitt namn, titel eller yrke; dagen då resan eger rum, den ort, hvarest från resan företages och den, till hvilken resan ställes, äfvensom det antal hästar, som begagnas, allt i de för hvardera af dessa anteckningar afsedda kolumner.

Då betingad skjuts annorstädes än vid skjutsanstalt inställes, åligger det anstaltens föreståndare att sålunda föreskrifna anteckningar verkställa.

Anser resande sig befogad till anförande af klagomål i ett eller annat hänseende öfver gästgifvares, stationsföreståndares eller den skjutsandes förhållande, teckne sådant tydligen uti dertill afsedd kolumn i dagboken med uppgift å de skäl och bevis, som för bestyrkande af klagomålets befogenhet må förefinnas, äfvensom sitt namn,

titel eller yrke samt postadress. Sker annorlunda, må klagomålet utan afseende lemnas. Resande, som antecknar obefogadt klagomål, äfventyrar att gälda alla de besvär och kostnader, som deraf föranledas för den, mot hvilken klagomålet riktats.

§ 47.

Resande, som med skjuts ankommer till stad, vare berättigad att, der han så önskar, med skjutsen färdas till annat ställe inom staden än dervarande skjutsanstalt, utan särskild ersättning derför. Kan ej herberge å det upgifna stället erhållas, må den resande icke förvägras att för sökande af herberge annorstädes skjutsen ytterligare begagna emot särskild ersättning, beräknad efter femtio öre hästen för hvarje full halftimme, som skjutsen för detta ändamål tages i anspråk.

§ 48.

Gästgifvare och stationsföreståndare åligge: *att* bemöta de resande med höflighet samt sjelf och genom sine tjenare dem med beredvillighet tillhandagå; *att* städse hålla gästrummet och de för resandes herbergerande afsedda lägenheter i behörigt skick; *att* tillse, det ej mindre de hästar, som för resandes fortskaffande inställas, äro till skjutsning duglige, än äfven att de åkdon, farkoster och seltyg, som skola af resande begagnas, äro i fullt brukbart skick, samt att i motsatt fall annan duglig skjuts anskaffa och förhållandet å landet hos vederbörande Kronolänsman samt i stad hos Stadsfiskal till beifran anmäla; *att* i dagboken genast anteckna tiden, då aflemnad beställningssedel ankommit; *att* vidmakthålla ordning bland de skjutsande, under det de vid skjutsanstalten sig uppehålla; samt *att* vaka deröfver, att resande icke genom de skjutsandes förvållande uppehållas eller att resande för skjutsen affordras betalning utöfver hvad i faststald lega erläggas bör eller att olägenhet eller förfång på annat sätt resande tillskyndas af de skjutsande eller andre vid skjutsanstalten sig uppehållande personer.

Aflägsnar sig gästgifvare eller stationsföreståndare, bör han dessförinnan foga anstalt derom, att hans åligganden vid skjutsanstalten af annan lämplig person besörjas.

§ 49.

Gästgifvare och stationsföreståndare skola för de resandes betjande till sitt biträde hafva en pålitlig, ärlig och nykter hållkarl, der

icke med afseende å de resandes ringare antal Kongl. Maj:ts Befallningshafvande finner ett sådant biträde kunna undvaras. Är hållkarlen frånvarande eller finnes sådan icke anstald, skall gästgifvaren eller stationsföreståndaren sjelf eller genom annan dertill tjenlig person fullgöra hållkarlens åliggande.

§ 50.

För handhafvande af kontroll derå, att vid gästgifverihållningens och skjutsningens besörjande ordentligen tillgår, skall vid skjutsanstalt finnas *dagbok*, som före hvarje månads början tillställles gästgifvaren eller stationsföreståndaren, i stad genom Magistratens och på landet genom vederbörande Kronolänsmans försorg.

Dagboken, som bör bestå af erforderligt antal blad, uppdelade i särskilda kolumner för de anteckningar, som böra deruti införas, skall å första sidan innehålla uppgift å de särskilda skjutsanstalter, till hvilka skjuts från anstalten utgöres, väglängden till berörda ställen samt den lega som bör erläggas för resa till hvartdera af dessa ställen, det antal hästar och farkoster, som vid skjutsanstalten skall för de resande tillhandahållas, äfvensom, der skjutsningen af entreprenör besörjes, å de tider, inom hvilka skjuts efter tillsägelse skall inställas. Riktigheten af sålunda meddelade uppgifter skall genom vederbörande polismyndighets underskrift bestyrkas.

§ 51.

Gästgifvare och stationsföreståndare skola vårda dagboken, opåmint densamma resande för behörig anteckning tillhandahålla, äfvensom sjelfve deruti verkställa de anteckningar, som det åligger dem att i dagboken införa. Skulle gästgifvare eller stationsföreståndare vägra att för klagomåls antecknande dagbok tillhandahålla, ege den resande att klagomålet i dagboken vid nästa skjutsanstalt införa eller ock hos Kongl. Maj:ts Befallningshafvande skriftligen anmäla.

§ 52.

Inom åtta dagar efter utgången af hvarje månad skall dagboken för den tilländagångna månaden af gästgifvaren eller stationsföreståndaren, behörigen undertecknad, aflemnas i stad till Magistraten och å landet till vederbörande Kronolänsmän.

Förekommer i dagbok klagomål, åligger, hvad angår skjutsanstalt i stad, Magistraten och, hvad angår skjutsanstalt på landet, Kronolänsmannen i distriktet att ofördröjligen verkställa noggrann undersökning rörande det öfverklagade förhållandet samt att derefter dagboken jemte undersökningsprotokollet och vederbörandes förklaring till Kongl. Maj:ts Befallningshafvande insända. De dagböcker, uti hvilka klagomål icke finnes antecknad, skola genast efter emottagandet af vederbörande öfverlemnas för städerna till Kongl. Maj:ts Befallningshafvande och för landet till kronofogdekontoret i orten.

§ 53.

Vid skjutsanstalt i stad skall Magistraten hafva tillsyn derå, att gästgifvaren eller stationsföreståndaren behörigen fullgör de honom i sådan egenskap åliggande skyldigheter. Å landet skall Kronolänsmannen minst en gång i hvarje månad besöka de inom hans tjenstgöringsdistrikt varande skjutsanstalter. Vid dessa besök åligger det Kronolänsmannen att med sorgfällighet undersöka, huruvida ordning och skick äro derstädes rådande samt gästgifvare eller stationsföreståndare behörigen iakttaga hvad på honom ankommer att fullgöra; börande anteckning derom i dagboken göras samt, om anmärkning förekommer, som finnes påkalla anmälan hos Kongl. Maj:ts Befallningshafvande, sådan anmälan ofördröjligen aflåtas.

§ 54.

Visar gästgifvare eller stationsföreståndare gång efter annan försumlighet vid sina skyldigheters fullgörande, eller förekomma å gästgifveri eller skjutsstation vid särskilda tillfällen oordningar af den art, att gästgifvaren eller stationsföreståndaren icke kan anses fortfarande ega de för befattningens utöfvande erforderliga egenskaper, vare han utom det bötesansvar, hvartill han i hvarje fall må hafva gjort sig skyldig, underkastad påföljden att från befattningen skiljas; och må i sådant fall densamma jemte dermed förenade förmåner till annan person öfverlemnas.

§ 55.

Hvad i denna stadga om Magistrat sägs gälla i Stockholm i tillämpliga delar för Öfverståthållare-Embetet och i stad, der Magistrat ej finnes, för den stadsstyrelse, som i stället tillsatt är.

§ 56.

Öfverträdelse af hvad gästgifvare eller skjutsstationsföreståndare, så ock den, som i hans ställe sättes, entreprenör eller skjutsande enligt denna stadga åligger att iakttaga straffes med böter från och med fem till och med femtio kronor; egande i Stockholm Öfverståthållare-Embetet samt i öfriga städer och å landet Kongl. Maj:ts Befallningshafvande dessa böter ådöma, dock att, der brott tillika blifvit begånget eller fråga är om skade-ersättning, som ej ostridig är, målet i sin helhet skall höra under domstols pröfning. Böter, som efter denna stadga ådömas, skola tillfalla kronan samt, der tillgång till deras gäldande brister, förvandlas efter allmän strafflag.

§ 57.

Öfver Landstings i laga ordning fattade beslut, hvarigenom bidrag till skjutsentreprenads åstadkommande blifvit beviljadt, äfvensom Kongl. Maj:ts Befallningshafvandes godkännande af sådant beslut, må besvär ej anföras. Ej heller må besvär anföras öfver beslut, hvarigenom Kongl. Maj:ts Befallningshafvande af annat skäl, än att för högt entreprenadbidrag fordrats, förklarar sig ej kunna gjordt entreprenadanbud godkänna. Beträffande åter beslut, som Kongl. Maj:ts Befallningshafvande i öfrigt meddelat, gäller i afseende å tid och sätt för ändrings sökande, efter hvarje måls beskaffenhet, hvad särskildt stadgadt är.

§ 58.

Angående resandes befordran med skjuts från Stockholm lände till efterrättelse de särskilda föreskrifter, som derom nu finnas eller framdeles kunna varda meddelade.

§ 59.

Om kungs- och kronoskjuts finnes särskildt stadgadt.

§ 60.

Denna stadga, af hvilken ett exemplar alltid bör finnas i gästrummet anslaget, skall lända till efterrättelse från början af år 1879, hvarefter och sedan skjutsentreprenader blifvit i öfverensstämmelse

dermed ordnade, all tillämpning af ej mindre 28 kapitlet Byggnings-Balken, än ock de i så väl Gästgifvareordningen af den 12 December 1734, med undantag af hvad § 7 innehåller angående borthuggande af smärre buskar på ömse sidor om landsväg, som Kongl. Förklaringen den 11 December 1766 gifna föreskrifter skall hvila, der ej sådan tillämpning af de i §§ 3 och 18 omförmälde förhållanden än vidare påkallas; blifvande alla öfriga tid efter annan meddelade föreskrifter, som äro stridande emot de i denna stadga gifna bestämmelser, härmed upphäfde.

Skulle vid någon skjutsanstalt i stad, som till Landsting hör, eller å landet skjutsningen vara emot visst bidrag af entreprenör öfvertagen för så lång tid, att densamma i följd deraf ej kan å ny entreprenad upplåtas i sammanhang med det allmänna ordnande af skjutsentreprenaderna inom länet, som i denna stadga föreskrifves, ege ej mindre staden för den bevillning, som derifrån utgår, än äfven vederbörande skjutslag för den å hemmanen i skjutslaget belöpande bevillning, att under tiden intill den 1 November det år, men, der entreprenadperiodens början med tillämpning af stadgandet i § 10 varder bestämd till den 1 Januari, intill slutet af det år, då det om skjutsningen afslutade entreprenadkontrakt upphör att vara gällande, tillgodonjuta befrielse från deltagande i de bidrag till skjutsentreprenaderna, som för det län eller särskilda landstingsområde, inom hvilket skjutsanstalten är belägen, under samma tid bör utgå.

---

*Protokoll öfver Civil-ärende, hållet inför Hans Maj:t Konun-
gen i Stats-Rådet å Stockholms Slott den 16 Ja-
nuari 1878.*

Närvarande:

Hans Excellens, Herr Statsministern, Friherre *De Geer*,
Hans Excellens, Herr Ministern för Utrikes ärendena, *Björnstjerna*,
Statsråden: Herr *Lagerstråle*,
Thyselius,
Carlson,
Friherre *Alströmer*,
Lovén,
Friherre *von Otter*,
Forssell och
Rosensvärd.

Chefen för Civildepartementet, Statsrådet Thyselius, anhöll i underdånighet att, efter skedd gemensam beredning med Hans Excellens Herr Statsministern, Chefen för Justitiedepartementet, samt föregångne öfverläggningar emellan Statsrådets ledamöter, få till slutlig nådig pröfning anmäla komiterades för skjutsväsendets ordnande den 6 Mars nästlidne år afgifna underdåniga betänkande och förslag, i hvad det samma afsåge förändrad reglering af gästgifveri-, håll- och reservskjutsen, tillika med det öfver samma förslag utaf Kammarkollegium, efter det samtliga Kongl. Maj:ts Befallningshafvande blifvit hörde, afgifna underdåniga utlåtande, äfvensom det från Högsta Domstolen inhemtade underdåniga yttrande i anledning af ifrågasatt upphäfvande af 28 Kap. Byggnings-Balken, i sammanhang med utfärdande af ny Stadga angående skjutsväsendet.

Föredragande Departements-Chefen anförde härvid i underdånighet:
»Med anledning af särskilda vid Riksdagen år 1875 väckta förslag om förändrad reglering af den jorden åliggande gästgifveri-, håll- och reservskjutsskyldighet, har Riksdagen uti underdånig skrifvelse den 21 Maj nämnda år angifvit de grunder, hvilka Riksdagen ansåge böra vid en förändrad reglering af skjutsväsendet vinna tillämpning, dervid Riksdagen i främsta rummet såsom en hufvudregel framhållit, att den resande borde för sitt fortskaffande erlægga verkliga värdet inom den ort, der han färdades, af den tjenstbarbet, som den skjutsande genom fortskaffandet honom lemnade. Vid tillämpningen af denna hufvudregel kunde eller borde man emellertid ej öfverlemna utrönandet af skjutsens värde, eller hvilket vore detsamma, bestämmandet för hvarje särskildt fall af skjutslegans belopp, till en öfverenskommelse emellan den resande och den, som skulle fortskaffa honom, utan måste ett annat sätt härför utfinnas. I sådant afseende hade Riksdagen tänkt sig anställande af entreprenadauktioner såsom den lättaste och enklaste utvägen, dervid man dock tillika och för att vinna säkerhet, det någon öfverdrift ej skulle kunna ega rum, kunde åt Landstinget eller åt dem, som med den årliga markegångens sättande hade befattning, uppdraga att för länet eller, der omständigheterna sådant föranledde, för särskilda delar deraf, fastställa ett belopp, hvaröfver legan ej finge vid entreprenadauktion stegras.

Med sålunda föreslagna sätt för skjutslegans bestämmande och sedan de nya förhållanden, som antagligen med denna genomgripande förändring af skjutsväsendet uppstode, vunnit tillräcklig stadga för att tillåta nödiga beräkningar, skulle, enligt hvad Riksdagen antoge, entreprenörer, de der vore villige att endast mot erhållande af den sålunda bestämda ersättning ombestyras resandes fortkomst, icke uteblifva, åtminstone ej i de orter, der skjutsen någorlunda jemnt anlidades och förty beräkningarne kunde med större grad af visshet göras, samt alltså i framtiden samfärdseln upprätthållande medelst skjuts helt och hållet ankomma på den enskilda företagsamheten, dertill äfven skulle i ej ringa mån bidraga, om större lättnad, än som nu förefunnes, bereddes i möjligheten af skjutsstationers förflyttning. Då emellertid för den närmaste tiden efter förändringens genomförande, likasom äfven i sådana landsändar, der begagnande af skjuts endast sällan förekomme, jemväl för en längre tid derefter, den enskilda företagsamhetens utslutande användande för ändamålet ej syntes vara att i allmänhet påräkna, komme följaktligen, på det ej ett alltför stort hinder i samfärdseln skulle uppstå, understöd från Landstingets och Statens sida

att blifva af nöden, hvilket understöd Riksdagen ansåge böra i ett för allt genom auktion till beloppet bestämmas och tillfalla extreprenören.

Vidkommande sättet för utgörande af den till entreprenörerna utgående ersättning hade Riksdagen ansett det ej vara lämpligt att helt och hållet lägga denna utgift på Statsverket, enär saken derigenom möjligen skulle komma att på en eller annan ort ej omfattas med det intresse, hvori man skulle hafva att söka en motvigt emot ersättningsbeloppens obilliga stegrande. Uti ett deltagande från länets eller dess representation Landstingets sida i ersättningsens utgifvande trodde Riksdagen sig finna ett särdeles tjenligt medel att åstadkomma berörda för saken nödvändiga intresse, hvarföre Riksdagen såsom en hufvudsaklig bestämmelse framhållit, att ifrågavarande ersättning skulle, med halfva beloppet af hvardera, af Landstinget och Staten utgöras, dervid efter Riksdagens åsigt borde så tillgå, att Landstinget i första hand erlade hela ersättningssumman, men sedermera af statsmedel undfinge godtgörelse för hälften af hvad det sålunda utgifvit.

Hvad slutligen beträffade grunden för utdebitering af den skatt, Landstinget möjligen kunde finna nödigt att för ändamålet upptaga, ansåge Riksdagen, att, i enlighet med stadgandet i § 47 mom. 2 af Nådiga Förordningen om landsting den 21 Mars 1862, fördelningen borde ske i förhållande till den bevillning, som efter Art. II Bevillningsstadgan utginge.

Under förklarande att, med tillämpning af sålunda antydda grunder, den sedan många år städse återkommande frågan om skjutsväsendets ordnande syntes kunna vinna en på rättvisa och billighet hvilande lösning, samt med tillkännagifvande att Riksdagen till Eders Kongl. Maj:ts förfogande å Sjette hufvudtiteln ställt ett särskildt förslagsanslag af tjugufem tusen kronor till förändrad reglering af skjutsväsendet, anhöll Riksdagen det Eders Kongl. Maj:t måtte, så snart som möjligt, vidtaga nödiga åtgärder till regleringens genomförande enligt ofvannämnda grunder, i den mån hinder därför icke mötte uti redan ingångna entreprenadkontrakt.

Sedan Eders Kongl. Maj:t i anledning af Riksdagens berörda, den 11 Juni 1875 i underdånighet anmälda skrifvelse inhemtat underdåniga utlåtanden från såväl Kongl. Maj:ts Befallningshafvande i länen som de särskilda Landstingen, samt Länsstyrelserna derjemte inkommit med infortrade uppgifter i ämnet, lät Eders Kongl. Maj:t under den 3 Mars 1876 detta ärende Sig ånyo föredragas, dervid, jemte det jag redogjorde för innehållet af berörde utlåtanden, jag fästade Eders Kongl. Maj:ts nådiga uppmärksamhet derpå, hurusom den utaf Riksdagen för

skjutsinrättningens omdaning angifna grund, enligt hvilken jordegarna skulle för framtiden befrias från uteslutande omsorgen och kostnaden därför, vore från den anordning, som under sekler varit i Sverige följd, så skiljaktig och för en blifvande tillämpning toge i anspråk så stor omsigt och den kännedom af de i särskilda delar af landet för handen varande förhållanden, att, hur riktig i sig sjelf densamma än månde vara, det likväl för den slutliga behandlingen af detta ärende och så framt öfvergången till ett alldeles nytt system icke skulle framkalla många och stora, säkerligen icke för det då närvarande allmänt eller fullständigt insedda och beaktade svårigheter och öfverdrifna kostnader, samt flerstädes på samfärdseln hafva en hämmande inverkan, syntes oundgängligt föranstalta om ett förberedande samarbete af personer, kallade från särskilda landsdelar och med frågan förut förtrogne. De utlåtanden Länsstyrelserna och Landstingen afgifvit ådagalade äfven att såväl emellan dessa inbördes, som mellan åtskilliga af dessa och Riksdagen i flere delar förefunnes betydande meningsskiljaktigheter, hvilka hade behof af ytterligare tillfälle att komma till ett ömsesidigt utbyte, innan det kunde vara att hoppas, att i detta ytterst grannlaga och länge omtvistade ärende ett resultat kunde uppnås, af beskaffenhet att tillvinna sig ett allmännare godkännande, hvarföre ock då i nu gällande, tid efter annan utfärdade, författningar rörande skjutsväsendet ännu qvarstode åtskilliga föreskrifter, hvilka vore till hinder för entreprenaders tillvägabringande på billiga vilkor och dessa författningar icke heller i öfrigt blifvit bragte till full öfverensstämmelse med nuvarande tids anspråk på ändamålsenliga kommunikationsanstalter, utan i flere hänseenden bure prägeln af den aflägsna tid, då de tillkommit, behofvet kräfde att, i sammanhang med och såsom ett oeftergifligt vilkor för införandet och framgången af det föreslagna förändrade sättet för skjutsbestyrets ombesörjande, de ämnet rörande författningar i hela deras vidd gjordes till föremål för en genomförd granskning och utbyttes mot nya, mera tjenliga föreskrifter.

På grund af hvad sålunda af mig anfördes, deruti Statsrådets öfrige ledamöter jemväl instämde, beslöt Eders Kongl. Maj:t nedsättande af en komité, hvilken, med antagande af den utgångspunkt för sitt arbete, att skjutsningsbestyret vid gästgifverierna borde ställas på entreprenad och att der sådan ej kunde tillvägabringas med mindre än att, utöfver bestämd skälig skjutslega, särskild afgift till entreprenören erlades, denna afgift borde till en del gäldas af staten och återstoden drabba icke allenast den nu skjutsskyldiga jorden, utan äfven andra beskattningsföremål, hade att, efter öfvervägande så väl af hvad Riks-

dagens skrifvelse och de i anledning deraf afgifna utlåtanden innehölla, som ock af alla i öfrigt förekommande omständigheter och förhållanden utarbета och till Eders Kongl. Maj:t inkomma med betänkande och förslag till författning rörande skjutsväsendets ordnande i riket; hvilken komité sammanträdde den 20 i ofvannämnde månad.

Med bifall till derom sedermera af komiterade gjorda framställningar har Eders Kongl. Maj:t *dels*, enär, jemlikt de af Riksdagen antagna grunderna för en förändrad reglering af skjutsväsendet, skjutsens ställande på entreprenad utgjorde en hufvudregel, samt, för bedömande i hvad mån detta sätt för skjutsbestyrets ordnande kunde med bibehållande af den nu gällande entreprenadlegan af en krona sextio öre milen för hvarje häst, vinna allmänna tillämpning, utan att särskilda tillskott derutöfver erfordrades, det syntes angeläget att, öfverallt der så icke redan skett, försök anställes för skjutsens upplåtande på entreprenad emot uppbärande af nämnda lega, under den 12 April 1876 förordnat att, vid alla de gästgifverier, der skjutsningen icke funnes ställd på entreprenad, men entreprenadauktioner med beräkning af den förhöjda legan icke redan hållits, Kongl. Maj:ts Befallningshafvande skulle ofördröjligen derom gå i författning med noggrant iakttagande af föreskrifterne i Kongl. Cirkulärbrevet den 11 December 1857 samt att, i ändamål att underlätta entreprenads inrättande, entreprenadvilkoren bestämdes så lindriga som, med fästadt afseende å den större eller mindre trafik, som vid hvarje station egde rum, möjligt vore, *dels* ock, då enligt den af Riksdagen uttalade åsigt, skjutslegans belopp borde i hufvudsaklig mån blifva beroende af det högre eller lägre värde, hvartill skjutsprestationen i orten kunde uppskattas, samt det vore af vigt att vinna kännedom om de belopp, som ansåges utgöra skjutsens verkliga värde inom de särskilda länen eller delar deraf, äfvensom huruvida och i hvad mån skjutslegan kunde anses böra för visst län eller delar deraf sättas lägre än berörda belopp, genom Cirkulär den 2 Juni samma år anbefallt Kongl. Maj:ts Befallningshafvande att, efter vederbörande Landstings hörande, afgifva yttrande i fråga om de belopp, som kunde anses utgöra skjutsens verkliga värde samt om och i hvad mån skjutslegan kunde anses böra sättas lägre än berörde belopp på det att samfärdseln icke måtte oskäligen försvåras eller andra afsevärda olägenheter föranledas.

De yttranden, som till följd af Eders Kongl. Maj:ts sålunda meddelade föreskrifter blifvit afgifne, hafva öfverlemnats till komiterade, för att vid ärendets handläggning tagas i öfvervägande.

Öfvergående derefter till en framställning af hufvudsakliga inne-

hållet af komiterades betänkande och förslag, anförde Departementschefen vidare:

»Beträffande den af Riksdagen såsom en hufvudregel framställda grundsats, att den resande borde för sitt fortskaffande erlægga verkliga värdet inom den ort, der han färdas, af den tjänstbarhet, som den skjutsande genom fortskaffandet honom lemnar, hafva komiterade yttrat, att de emot denna hufvudregel, betraktad såsom en allmän grundsats, icke funnit något att erinra samt att det i sjelfva verket torde hafva varit förhållandet, att skjutslegans belopp från början bestämts med beräkning, att den skjutsande skulle för den lemnade prestationen erhålla fullt motsvarande godtgörelse. Men, ehuru komiterade sålunda erkände giltigheten i och för sig af berörda hufvudregel, hade de likväl ansett densamma icke kunna vinna en ovilkorlig tillämpning. Vid den alltmer ökade beröring emellan landets olika delar, som af en stigande kultur och utvidgad näringsverksamhet betingades och framkallades, vore det utan tvifvel af synnerlig vigt, att samfärdseln kunde utan större hinder och svårigheter vidmakthållas och i samma mån, som lättade kommunikationer vore ett oeftergifligt vilkor likasom den kraftigaste häfstängen för höjandet af näringsverksamheten, i samma mån måste det också utgöra ett bland de angelägnaste föremålen för statens omsorger att underlätta och befrämja en, så vidt möjligt, bekväm och obehindrad samfärdsel. Komiterade ansåge derföre det allmännas intresse fordra, att skjutslegan icke finge uppstegras till ett belopp, som verkade hämmande på denna samfärdsel, hvilket otvifvelaktigt skulle blifva förhållandet om skjutslegan bestämdes så hög, att den allestädes komme att motsvara fulla värdet af den tjänstbarhet, som den skjutsande genom fortskaffandet lemnade, hvarjemte äfven svårigheter mötte att finna rätta värdet för berörde tjänstbarhet, hvilket värde, såsom väsentligen beroende af vexlingarne inom näringslifvet, vore underkastadt icke obetydliga förändringar. Dessutom ansåge komiterade med skäl kunna befaras att å de orter, der skjutsens verkliga värde uppginge till högre belopp, antingen icke någon person skulle finnas benägen att åtaga sig skjutsningens bestridande medelst entreprenad, af farhåga att den resande, med förbigående af skjutsanstalten, sökte bereda sig fortkomst genom beting mot lägre betalning, åtminstone under de tider af året, då dragarne icke af jordbrukets skötsel toges i anspråk samt väglaget vore gynsammare och skjutsen följaktligen kunde med större lätthet verkställas, eller ock att, der någon funnes villig att öfvertaga skjutsningen, de entreprenadbi-

drag, som till beredande af skydd mot möjliga förluster på rörelsen betingades, komme att uppstegras till mycket höga belopp.

På grund häraf och med hänsigt jemväl dertill att en hög skjutslegan skulle medföra väsentligen ökade utgifter för såväl den enskilde som statsverket vid alla de mångfaldiga tillfällen, då ersättningar för resor i tjänsteärenden skola utgöras, hafva komiterade ansett det icke vara lämpligt eller ens med statens eget intresse förenligt, att skjutslegan bestämdes att allestädes utgöras med belopp, som fullt motsvarar det värde, hvartill ifrågavarande tjänstbarhet må kunna inom de särskilda orterna uppskattas.

Vidkommande derefter frågan af hvilken och på hvad sätt skjutslegan borde bestämmas, hafva komiterade, i öfverensstämmelse med den af Riksdagen uttalade åsigt, ansett att, på sätt redan nu egde rum, på förhand borde finnas stadgadt ett maximibelopp, utöfver hvilket vid auktion för skjutsningens upplåtande på entreprenad legan icke finge stegras, äfvensom att, i olikhet med hvad nu vore förhållandet, detta maximum af entreprenadlega må, med hänsigt till skijaktiga lokala förhållanden inom de särskilda delarne af riket, kunna bestämmas till olika belopp ej blott inom olika län, utan jemväl inom olika delar af samma län.

I fråga åter om det af Riksdagen framställda förslag, att åt Landstingen eller markegångsdeputerade öfverlemna bestämmandet af legans maximibelopp, hafva komiterade ansett det af flera skäl vara önskvärdt, att skjutslegan inom de särskilda delarne af riket, såvidt lämpligen ske kunde, fastställdes att utgå med något så när lika belopp; men då, derest rättigheten att fastställa detta maximibelopp skulle tillkomma Landstingen eller markegångsdeputerade, med sannolikhet kunde emotses, att berörda belopp komme att blifva mycket omvexlande, hvar emot, om fastställandet af legans maximibelopp, i öfverensstämmelse med hvad hittills egt rum och med tillämpning af den i lagstiftningen antagna allmänna grundsats, att frågor om nya eller förändrade afgifter å den allmänna rörelsen skola underställas Eders Kongl. Maj:ts nådiga pröfning, komme att Eders Kongl. Maj:t förbehållas, den väsentliga fördel äfven skulle vinnas, att i följd af den allmänna öfverblick öfver förhållandena inom landets alla delar, som hos Regeringen förefunnes, men Landstingen, hvart för sig, icke kunde ega, bestämmandet af skjutslegans maximibelopp för de särskilda orterna kunde mera lämpas efter förhållandena i allmänhet och detta belopp sålunda blifva hufvudsakligen lika inom alla de orter, der de lokala förhållandena icke påkallade någon olikhet härutinnan, hafva komiterade,

med afseende fästadt jemväl å det af komiterade, i fråga om statens och länens deltagande i utgörande af entreprenadbidragen framställda förslag, att staten skulle under vissa förhållanden i dessa bidrag deltaga med en högre andel än länen, hvarmed närmast öfverensstämde, att stadgandet af maximibeloppet för den betalning, som för skjutsningen borde af den resande erläggas, äfven borde tillhöra Regeringsmakten, funnit fastställandet af entreprenadlegans maximibelopp inom hvarje län böra ankomma på Eders Kongl. Maj:ts nådiga pröfning, dock att, till ledning vid beslutets fattande, förslag och utlåtande af Landstingen och Kongl. Maj:ts Befallningshafvande förut borde afgifvas.

Vidkommande härefter Riksdagens antagande, att i följd af det utaf densamma föreslagna sätt för skjutslegans bestämmande samfärdsels upprätthållande medelst skjuts skulle i framtiden helt och hållet ankomma på den enskilda företagsamheten, hafva komiterade fästat uppmärksamheten derpå, att den inom vårt land vunna erfarenhet ådagalagt, att de tid efter annan vidtagna förhöjningar i skjutslegan icke i allmänhet bidragit till framkallande af en lifligare täflan i fråga om skjutsentreprenaders öfvertagande, hvadan komiterade betvivlade att en mot skjutsens verkliga värde fullt svarande eller i närmaste enlighet dermed bestämd lega skulle mera än hittills, åtminstone icke i den närmaste framtiden, förmå att inleda den enskilda företagsamheten på den utväg till förvärf, som de vägfaranades befordring medelst skjuts erbjöde. Deremot hafva komiterade antagit att på de orter, der ett väsentligare missförhållande egde rum emellan skjutsens verkliga värde och den nu gällande skjutslegan en förhöjning af nämnda lega till skäligen belopp skulle verka till minskning i anspråken på entreprenadbidrag och såmedelst en nedsättning i de nuvarande höga beloppen af dessa bidrag vinnas.

I öfverensstämmelse med den af Riksdagen uttalade åsigt hafva komiterade vidare ansett det kunna med skäl antagas, att beredandet af större lättnad i skjutsstationers flyttning skulle i ej ringa mån bidra till framkallande af en ökad benägenhet att göra bestyret med de resandes fortskaffande till föremål för den enskilda företagsamheten. Orsaken dertill att, enligt hvad de komiterade tillhandakomna uppgifter ådagalade, begagnandet af den genom nådiga cirkuläret den 24 Januari 1865 medgifna rättigheten att för entreprenadtiden flytta skjutsstationer icke vunnit någon allmännare tillämpning, vore nemligen enligt komiterades tanke att söka deri, att sådan förflyttning icke fått ske, utan att äfven resandes herbergerande och förplägning kunnat å de nya

stationerna behörigen tillgodoses och till undanrödjande af detta hinder ansågo komiterade någon anordning böra vidtagas, hvarigenom vid skjutsningens upplåtande på entreprenad denna måtte kunna till annat ställe förläggas, utan att förbindelse att besörja gästgifverihållningen dermed ovilkorligen skulle entreprenören tillkomma. I sådant afseende hade komiterade föreställt sig att det skulle vara ändamålsenligt att indela gästgifverierna å landet uti två särskilda kategorier eller klasser, af hvilka den ena skulle utgöras af fullständiga *gästgifverier*, förlagda på lämpliga afstånd från hvarandra med skyldighet både att tillhandahålla hästar för de resandes fortkomst samt att herbergera och förpläga resande, hvaremot den andra klassens gästgifverier icke skulle ega någon skyldighet att emottaga och förpläga resande, utan allenast besörja skjutsning och således vara blott *skjutsstationer* eller ombyteställen. Genom att sålunda vid allenast ett mindre antal gästgifverier inom hvarje län bibehålla den alla nu åliggande skyldigheten att herbergera och förpläga resande, hvilken skyldighet i allmänhet syntes böra qvarstå endast vid sådana gästgifvaregårdar, som vore belägna utmed de mera befarna vägarne eller vid de egentliga hufvudvägarne för rörelsen, skulle icke oväsentliga fördelar vinnas, så väl för gästgifvarne, hvilka då kunde af gästgifverihållningen påräkna en mera säker inkomst, som äfven för de resande, hvilkas anspråk på mera tillfredsställande anordningar för deras herbergerande och förplägnung, än som nu i allmänhet vid gästgifvaregårdarne förefunnes, då kunde bättre tillgodoses. Vidare skulle genom skjutningens förflyttande till annan gård eller lägenhet för den tid, entreprenaden omfattade, den fördel vinnas, att fältet för täflan vidgades i alla de fall, då fråga vore om upplåtande af skjutsningen vid sådana gästgifverier, hvilka icke vore med gästgifverihållning förenade, der den täflande således icke behöfde vara försedd med andra lägenheter, än som för sjelfva skjutsningen kunde erfordras.

En reglering af de nu å landet varande gästgifverierna borde derföre vidtagas, dervid ej mindre de gästgifverier, hvarest skjutsning endast i ringa mån förekomme och hvilka icke af särskilda orsaker, såsom t. ex. för fortskaffande af embets- och tjenstemän, när de i tjensteärenden färdas, må finnas vara behöfliga, än äfven sådana, hvilka vore på kortare afstånd från hvarandra belägna, borde indragas, samt af de återstående bestämmas hvilka skulle såsom gästgifverier bibehållas med skyldighet att, jemte utgörande af skjuts, lemna resande herberge och förplägnung, äfvensom hvilka skulle vara skjutsstationer

med skyldighet att endast tillhandahålla skjuts för resandes fortskaffande, men utan åliggande att besörja deras herbergerande och förplägning. Efter verkställande af denna reglering och sedan för hvarje gästgifveri och skjutsstation af Kongl. Maj:ts Befallningshafvande bestämts antalet af de hästar, som för hvarje dygu skulle af entreprenören tillhandahållas, de olika tider, inom hvilka, efter anfordran, detta antal borde för skjutsens utgörande vid gästgifveriet eller stationen inställas, antalet och beskaffenheten af de åkdon samt, der båtskjuts egde rum, de farkoster, med hvilka entreprenören borde vara försedd, skulle auktioner för skjutsens upplåtande på entreprenad efter behörigt kungörande anställas, med iakttagande att auktionerna, så vidt ske kunde, förrättades samtidigt för två eller flera angränsande gästgifverier eller stationer, vid hvilka auktioner det skulle stå vederbörande öppet att afgifva anbud å öfvertagande ej mindre af skjutsningen, med rättighet att antingen ombesörja densamma från gästgifveriet eller stationen, eller ock att anmäla annan lämpligt belägen gård eller lägenhet till station för skjutsens tillhandahållande, än äfven, då fråga vore om upplåtande af skjutsningen vid gästgifveri, af den dermed förenade gästgifverihållning.

Vidkommande derefter den med frågan om beredande af större lättnad i afseende på skjutsstationernas förflyttning sammanhängande frågan om rättigheten för gästgifvare att, när antingen skjutsningen ensamt eller ock både skjutsningen och gästgifverihållningen på grund af ingånget entreprenadaftal till annat ställe förflyttas, under tiden fortfarande bibehålla de med gästgifveriet förenade förmåner, hafva komiterade, med hänsigt till det i nådiga brefvet den 24 Januari 1865 förekommande stadgande och af i öfrigt anförda orsaker ansett de med de nu varande gästgifverierna förenade förmåner böra fortfarande få af dessas egare eller innehafvare tillgodonjutas äfven i det fall, att, vid anställd entreprenadauktion å den gästgifveriet åliggande skjutsning, annan person skulle komma att öfvertaga antingen både skjutsningen och gästgifverihållningen, eller endast den förra, dock under förbindelse för bemälda egare eller innehafvare att, i händelse vid entreprenadtidens slut förnyadt entreprenadaftal icke skulle kunna för den följande perioden åvägabringas, åter öfvertaga de gästgifveriet i berörda hänseende åliggande skyldigheter, på sätt före den tillfälliga flyttningen egt rum. Men om äfven med skäl kunde antagas, att genom beredande af större lättnad i möjligheten af skjutsstationers förflyttning entreprenaders inrättande skulle i ökad mån befrämjas, lemnade dock, enligt komiterades tanke, erfarenheten icke rum för den förhoppning,

att, åtminstone ännu på en längre tid och innan befolkningen i flera delar af landet vunnit betydligare tillväxt, entreprenader för personbefordringens besörjande skulle i någon större utsträckning kunna åvagasbringas, utan att bidrag för kostnadernas betäckande dervid af entreprenörerna betingades, hvadan komiterade i likhet med Riksdagen, ansett, att för entreprenaders allmänna åstadkommande särskilda tillskott fortfarande blifva erforderliga.

I afseende på sättet för bestämmande af dessa tillskotts belopp hafva komiterade förmått sig dela den af Riksdagen uttalade åsigt, att den ersättning, som tillkomme entreprenören, skulle i sammanhang med entreprenadauktionen utrönas och att således i de fall, der vid hållen auktion entreprenad icke kunde åstadkommas ensamt mot rättighet, att af de rosande uppbära den för distriktet bestämda maximilega, utan bidrag derutöfver fordrades för entreprenadens befrämjande, beloppet af detta bidrag skulle vid auktionstillfället uppgifvas, beräknadt i ett för allt för hvarje år af den tid entreprenaden omfattade.

Med afseende å den för komiterades arbete bestämda utgångspunkt, att, der entreprenader ej kunde tillvägbringas med mindre än att särskild afgift till entreprenören erlades, denna afgift borde till en del af staten gäldas, men återstoden drabba såväl den nu skjutsskyldiga jorden, som andra beskattningsföremål, hafva komiterade grundat sitt nu framlagda förslag i ämnet derpå att bidragen till skjutsentreprenaderna, der sådana bidrag för ändamålets vinnande kunna erfordras, skola af staten och länen gemensamt utgöras. Fördenskull hafva komiterade ansett böra åt länen inrymmas ett väsentligare inflytande på bestämmande af de bidrag, som för skjutsentreprenaders åstadkommande varda nödvändiga och pröfvas böra entreprenörerna tillgodokomma; och då, för att åt länen bereda ett så beskaffadt inflytande, lämpligare utväg icke förefunnes, än att åt Landstingen, såsom representationer för länen, öfverlemna bevakandet af länens rätt och fördel i detta hänseende, hafva komiterade ansett Landstingen böra sättas i tillfälle att, hvart för sitt område, yttra sig öfver de anbud, som under förbehåll om entreprenadbidrag vid auktionerna afgifvas, med rättighet för Landstingen att besluta, huruvida de betingade bidragen må beviljas eller icke.

Vidkommande frågan, huruvida skjutsentreprenad i städerna, då bidrag för densamma öfvertagande fordras, äfven borde blifva föremål för Landstingens ompröfning, hade komiterade tagit under öfvervägande, om icke lämpligast vore att åt städerna sjelfva öfverlemnades ordnandet af denna angelägenhet, utan att Landstinget dermed skulle

taga någon befattning, så att städerna hvar för sig komme att besluta om och vidkännas de bidrag, hvilka för ändamålet kunde erfordras; men *då* regleringen af skjutsväsendet i riket ansetts böra ske under medverkan af Landstingen, *då* Landstingen vore sammansatta af ombud från både städerna och landet, i följd hvaraf städernas representanter inom Landstingen alltid skulle komma att deltaga i pröfning och beslut rörande beviljande af bidrag till skjutsentreprenaderna på landet; och *då* härtill komme, att ett icke obetydligt antal bland städerna hade skjutsningen ordnad med understöd af landet, så att i fråga om skjutsväsendet en gemensamhet emellan städerna och landet redan förefunnnes inom flera af rikets län, hafva komiterade ansett ett särskiljande i detta afseende icke böra ega rum, utan både städerna och landet inom hvarje särskildt landstingsområde böra i fråga om bestämmande af bidrag till skjutsentreprenaderna derstädes och utgörande af de härtill erforderliga afgifter såsom en gemensamhet betraktas, samt Landstingen följaktligen ega att jemväl taga under ompröfning de entreprenadanbud, som afse skjutsningen i de till Landstinget hörande städer, så framt bidrag dervid blifvit af entreprenörerne be- tingade.

Hvad deremot anginge de städer, hvilka redan nu icke tillhörde Landsting eller framdeles, efter det befolkningen uppnått stadgadt antal, komme att Landsting fränskiljas, hafva komiterade ansett bestämmandet af entreprenadbidragen inom sådana städer icke böra komma under Landstings pröfning samt följaktligen sådana städer icke heller böra deltaga i de afgifter, hvilka till entreprenaderna inom länet skola från detsamma utgöras. Ordnandet af skjutsväsendet inom dessa städer skulle alltså blifva städernas egen angelägenhet, dock att, då skjutsningen derstädes ordnats genom entreprenad, staten borde äfven här deltaga i utgörandet af bidragen till entreprenaden, då sådan därför utan icke kunnat åstadkommas.

I ändamål att sätta Landstingen i tillfälle att utöfva den pröfning af entreprenadanbud, som i ofvanberörda afseende ansetts böra dem tillkomma, skulle protokollen vid de auktioner, der entreprenadanbud afgifvits med anspråk på bidrag samt anmärkning emot anbudens godkännande i öfrigt icke förekommit, af Kongl. Maj:ts Befallningshafvande till vederbörande Landsting öfverlemnas. Vidare skulle, om vid den hos Landstinget skeende pröfning af berörda anbud, ett eller flera befunnes vara för höga och på grund deraf ansåges böra förkastas, det åligga Landstinget att, i sammanhang med beslut om anbuds förkastande, taga under öfvervägande, huruvida för åvägabringande af entre-

prenad äfven vid den skjutsanstalt, i afseende å hvilken anbudet förkastats, bidrag skäligen borde dertill anvisas samt, i händelse sådant ansåges böra medgifvas, bestämma beloppet deraf. På enahanda sätt skulle, i fråga om upplåtande af skjutsningen i stad, som icke tillhörde Landsting, auktionsprotokollet, så framt vid anbud om entreprenadens öfvertagande fästats vilkor om bidrag och emot anbudets antaglighet för öfrigt anmärkning icke förekommit, öfverlemnas till vederbörande Stadsfullmäktige för pröfning huruvida det äskade bidraget må beviljas. Efter hos vederbörande verkställd pröfning af de underställda entreprenadanbudena skulle besluten genast efter det de blifvit justerade hos Kongl. Maj:ts Befallningshafvande anmälas.

Som emellertid entreprenadbidragen enligt komiterades förslag icke skulle komma att ensamt af länen utgöras, utan staten jemväl skulle deltaga i gäldandet af dessa bidrag, samt, med afseende härå, de af Landsting och Stadsfullmäktige i ämnet fattade beslut, hvarigenom entreprenadbidrag beviljats, syntes böra för att vinna bindande kraft, jemväl af offentlig myndighet å statens vägnar godkännas, hafva komiterade funnit sig böra föreslå att Kongl. Maj:ts Befallningshafvande, såsom vårdare af både statens rätt och länets allmänna angelägenheter, måtte tillkomma att ingå i pröfning af de anmälda besluten, dock utan rätt att i desamma vidtaga någon ändring, utan borde besluten antingen oförändrade godkännas eller ock ogillas, på sätt i afseende å landsingsbeslut i allmänhet finnes stadgadt.

Enär likväl med all sannolikhet kunde emotses, att, åtminstone i början af den nya regleringens tillämpning, ett eller annat med förbehåll om entreprenadbidrag afgifvet anbud skulle komma att såsom oantagligt förkastas, äfvensom att det måhända icke skulle lyckas att åstadkomma entreprenad emot de lägre bidrag, som för sådant ändamål kunde blifva af vederbörande Landsting och Stadsfullmäktige beviljade, hafva komiterade tagit under öfvervägande huru för sådana fall, äfvensom när afgifvet entreprenadanbud af Kongl. Maj:ts Befallningshafvande ansetts icke kunna godkännas, borde förhållas; dervid komiterade, som funnit sig sakna anledning att för dylika fall föreslå vidtagandet af särskilda åtgärder, ansett annan utväg icke förefinnas, än att tillsvidare och intill dess entreprenad kunde varda åstadkommen, skjutsningen uppehöles af stad eller skjutslag å landet enligt den indelning, som redan egde rum eller kunde i laga ordning varda beslutad. Vissheten derom att icke allenast utgörandet af denna skyldighet skulle kunna för sådant fall utkrävas, utan äfven att staden eller skjutslaget ändock komme att deltaga i erläggandet af de afgifter, som

för entreprenadbidragens gäldande borde från länet utgöras, skulle nemligen i komiterades tanke för de skjutsskyldige innebära en kraftig maning att söka på antagliga vilkor ordna entreprenader samt åstadkomma en verksam motvigt mot öfverdrifna anspråk.

I händelse åter att icke något entreprenadanbud erhöles eller att något skjutslag, i anscende till skjutsningens mindre tryckande beskaffenhet, skulle föredraga att tills vidare bibehålla skjutsningsbestyret, hafva komiterade ansett det icke vara af något allmänt intresse påkalladt att i sådant fall söka med uppoffring af allmänna medel häfva hindren för inrättande af entreprenad, likasom det svårigen kunde eller ens borde förhindras att i många fall skjutsentreprenader till större eller mindre del grundades på frivilliga aftal med närboende jordbrukare om deltagande i skjutsningen.

Då komiterade härefter tagit under öfvervägande frågan om den grund, enligt hvilken bidragen till skjutsentreprenaderne i allmänhet borde utgå, hvilken fråga sönderföle i två särskilda delar, nemligen *dels* om den grund, som borde bestämmas för statens och länets eller landstingsområdets gemensamma deltagande i berörda bidrag och *dels* om den grund, enligt hvilken bidragen inom länen borde på de skattskyldige derstädes fördelas och uttaxeras, hafva komiterade, medelst en pag. 144 i det jemlikt Eders Kongl. Maj:ts nådiga beslut till trycket befordrade betänkande, införd tabell, grundad på förhållandena under år 1875, visat hurusom, med tillämpning af den utaf Riksdagen antagna grundsats om entreprenadbidragens fördelning till hälften emellan staten och länet, afgifterna för ifrågavarande ändamål skulle inom de olika länen blifva högst olika betungande. Afgifterna omvexlade nemligen emellan t. ex. 1,07 procent af bevillningen enligt Andra Artikeln (inom Göteborgs och Bohus län), 58,18 procent (inom Westernorrlands län) och 207,88 procent (inom Jemtlands län). Inom t. ex. Wermlands län, hvarest skjutsningen vid flere gästgifverier icke vore ställd på entreprenad, och Örebro län, hvarest entreprenader funnes inrättade vid alla gästgifverierna, blefve afgiften så olika att densamma inom det förra länet motsvarade nära 43 procent af bevillningen, men inom det senare allenast 21,35 procent, oaktadt bevillningen enligt Andra Artikeln inom Örebro län blott med 4,000 kronor understege bevillningen inom Wermlands län.

Vid detta förhållande och då den förändring i lagstiftningen angående skjutsväsendet, som nu blifvit i fråga stäld, afsåge att, till beredande af lindring för den skjutsskyldiga jorden, stadga nya grunder för utgörande af omförmälde allmänna besvär, så att jemväl andra be-

skattningsföremål, hvilka någon skyldighet till deltagande i berörda besvär eller kostnaden därför hittills icke ålegat, skulle komma att bidra till utgifterna för ifrågavarande ändamål, hafva komiterade ansett den skiljaktighet, som sålunda förefunnes emellan de särskilda lärens bidrag till skjutsentreprenaderna, hvilken skiljaktighet redan i och för sig vore beaktansvärd, såsom utmärkande den stora ojemnhet, som i fråga om tungan af skjutsningsbesväret emellan länen inbördes egderum, kräfva ett så mycket sorgfälligare uppmärksammande, så att billighetens rättmätiga fordringar härvid icke lemnades å sido, hvilket dock, enligt komiterades tanke, skulle blifva förhållandet, om öfvanberörda, af Riksdagen framställda förslag i afseende på bidragens fördelning till hälften hvardera mellan staten och landstingen, eller, hvilket i förevarande afseende vore detsamma, mellan staten och länen, komme att vinna oinskränkt tillämpning. Då komiterade sålunda ansågo länen icke böra tillförbindas att, utan afseende på bidragens större eller mindre belopp, utgöra hälften af nämnda bidrag, hade komiterade funnit sig böra söka en annan grund för lärens deltagande i berörda bidrag. Dervid hade framställt sig såsom den enklaste utvägen, att de på samtliga länen belöpande andelarne af nämnda bidrag sammanräknades och fördelades i förhållande till lärens sammanlagda bevilling efter Andra Artikeln, hvarigenom de skattskyldige i hela riket skulle komma att i samma proportion deltaga i utgifterna för ifrågavarande alhnänna besvär; men då detta sätt att ordna saken icke skulle framkalla det direkta intresse för skjutsentreprenaders ävägbringande med möjligen minsta tillskott, som ansetts kunna påräknas blifva en följd deraf, att tillskottens stegring eller minskning komme att inom hvarje län för sig verka till motvarande större eller mindre utgift, hade nyssnämnda utväg syntes komiterade icke vara antaglig. För att likväl, så vidt ske kunde, emellan de särskilda länen utjemna tungan af utgifterna för entreprenadbidragen, hafva komiterade ansett någon mera rättvis utväg icke stå att finna, än att utgifterna lämpades efter hvarje läns förmåga att bära desamma, uttryckt genom den för länet fastställda bevilling enligt Andra Artikeln bevillningsstadgan, samt att inom de län, der entreprenadbidragen, i förhållande till länets bevilling, uppginge till betydligare belopp, staten öfvertog en större andel af dessa bidrag. Bestämmandet af den gräns, intill hvilken entreprenadbidragen inom hvarje sådant område, med tillämpning af hälften-principen, skulle emellan staten och länet eller landstinget fördelas, måste alltid blifva i viss mån godtyckligt; men, med fästadt afseende å förhållandena under år 1875, hafva komiterade ansett denna

gräns böra sålunda bestämmas, att intill belopp, som motsvarade hälften af den för län eller landstingsområde senast fastställda bevillning enligt Andra Artikeln bevillningsstadgan, bidragen skulle af staten och länet eller landstingsområdet utgöras med lika andel hvardera; hvilken andel alltså komme att högst uppgå till ett mot en fjerdedel af bevillningen svarande belopp.

Vidkommande åter de fall, der entreprenadbidragen sammanräknade uppginge till så betydliga belopp, att de öfverstege hälften af bevillningen, enligt Andra Artikeln bevillningsstadgan, hvilket förhållande för närvarande egde rum inom sju län, nemligen Norrbottens, Westerbottens, Kopparbergs, Wermlands, Jemtlands, Gefleborgs och Wester-Norrlands län, samt antagligen komme att, äfven om entreprenadbidragen till följd af skjutslegans förhöjning skulle nedgå, i ett eller annat län, åtminstone ännu någon tid förblifva gällande, hafva komiterade funnit sig böra föreslå, att i sådana fall de öferskjutande beloppen må på det sätt emellan staten och länet fördelas, att två tredjedelar deraf erlades af staten och en tredjedel af länet. Visserligen hade hos komiterade tagits under öfverläggning, huruvida icke gäldandet af berörda öferskott lämpligen skulle kunna åläggas de nu varande skjutslagen; men då, vid det förhållande, att entreprenadbidragen allenast inom ett färre antal län uppginge till så betydliga belopp, att de öfverstege hälften af bevillningen, skjutslagen endast inom dessa län skulle, om en sådan föreskrift meddelades, komma att få vidkännas utgift för ifrågavarande ändamål och sålunda fortfarande i större mån af skjutsningsbesväret betungas, än skjutslagen inom andra län, der ertreprenadbidragens lägre belopp icke skulle påkalla något sådant deltagande från skjutslagens sida, hafva komiterade med afseende härå och då dessutom fördelningen på skjutslagen skulle vara förenad med väsentliga svårigheter, ansett nämnda utväg icke vara antaglig. Komiterade hafva icke heller ansett lämpligt att lägga gäldandet af omförmälda öferskjutande andelar af entreprenadbidragen ensamt på staten, enär en sådan anordning, enligt komiterades tanke, icke allenast skulle innefatta ett afvikande från den hufvudgrund, hvarpå den nya regleringen af skjutsväsendet ansetts böra hvila, nemligen att staten och länen skulle gemensamt deltaga i alla för entreprenadernas åstadkommande erforderliga bidrag, utan äfven leda dertill, att den motvigt mot ersättningsbeloppens obilliga stegrande, man velat bereda derigenom att länen med staten deltaga i erläggandet af dessa ersättningar, skulle i vissa fall nära nog upphävas, hvilket exempelvis skulle blifva förhållandet inom Jemtlands län, der fjerdedelen af bevillningen

för 1875 uppginge till allenast 6,500 kronor, men deremot entreprenadbidragen för samma år till 108,106 kronor 30 öre, och hvarest lands-tinget följaktligen icke skulle komma att ega det kraftiga intresse för åstadkommandet af inskränkning i nämnda bidrag, som deltagandet i utgiften för detsammans gäldande otvifvelaktigt vore egnadt att framkälla.

Enär äfven med iakttagande af den fördelningsgrund, enligt hvilken länet endast med en tredjedel skulle deltaga i entreprenadbidragens gäldande till den del, som dessa öfverstege halfva bevillningen, de skattskyldige inom Jemtlands län komme att för skjutsväsendets uppehållande medelst entreprenad drabbas af en vida högre utgift, än de skattskyldige inom något annat län, hafva komiterade anmärkt hurusom det kunde synas, att komiterade, för undanrödjande af detta missförhållande, bort föreslå någon särskild åtgärd från det allmännas sida; men då härvid förekomme, att bevillningen enligt Andra Artikeln bevillningsstadgan, hvilken bevillning för jordbruksfastigheter inom hela länet år 1875 uppginge till allenast 6,276 kronor 54 öre, under det bevillningen för staden Östersund uppgick till 7,689 kronor 39 öre, syntes vara anmärkningsvärdt låg samt inom den närmaste framtiden, och till stor del redan innan tillämpning af den afsedda nya regleringen af skjutsväsendet kunde komma att ega rum, en ny kommunikation medelst den under arbete varande stambanan inom länet erhöles, hvarigenom icke blott en högst betydlig lättnad för trafiken derstädes och deraf betingad minskning i skjutsningen vunnes, utan äfven taxeringsvärdet å så väl jordbruksfastighet som annan fastighet, samt verk och inrättningar måste komma att undergå en väsentlig förändring, ledande till förhöjning i bevillningen, hade komiterade i betraktande häraf och då dertill komme, att vid flertalet af länets femtiosju gästgifverier skjutslegan ännu utginge med blott 1 krona 20 öre, ansett sig icke böra ifrågasätta eller föreslå någon särskild åtgärd till underlättande af skjutsningsbesväret inom Jemtlands län.

För ådagaläggande huru, med tillämpning af de utaf komiterade föreslagna fördelningsgrunder, förhållandet emellan statens och länens andelar i entreprenadbidragen, dessa beräknade sådana de under år 1875 utgått, skulle utfalla, hafva komiterade upprättat en å sidan 149 införd tabell, deraf inhemtas, att af samtliga entreprenadbidragen för nämnda år, utgörande tillhopa i rundt tal 965,700 kronor, skulle på statens andel belöpa 544,293 kronor och på länens andel 421,407 kronor; att inom sju län bidragen öfverskjuta en fjerdedel af bevillningen,

med sammanlagdt 122,882 kronor samt att den på staten belöpande andelen i de öfverskjutande entreprenadbidragen inom dessa län skulle utgöra 245,768 kronor; varande dock härvid af komiterade anmärkt, dels att entreprenadbidragen för år 1875 vore särdeles höga, företrädesvis inom de Norrländska och de egentligen bergsbruksidkande länen, hvilket förklarades deraf att entreprenaderna tillkommit under den period af detta årtionde, då, i anseende till ovanligt gynsamma konjunkturer för idkande af sågverksrörelse och bergsbruk, prisen å mans- och ökedagsverken varit synnerligen högt uppjagade; dels ock att under berörda år den genom nådiga kungörelsen den 18 September 1874 stadgade förhöjda entreprenadlegan vunnit tillämpning allenast vid 600 af landets 1,146 gästgifverier, der under sagda år entreprenad fanns inrättad.

Utgående från den förutsättning att, sedan maximum af entreprenadlegan blifvit bestämdt med närmare hänsyn till de olika förhållandena inom de särskilda delarne af riket, anspråken på entreprenadbidrag kunde antagas komma att vid de auktioner, som med tillämpning af den sålunda fastställda maximilega förrättas, väsentligen ned-sättas, hafva komiterade trott det kunna med all sannolikhet emotses, att statens utgift för ifrågavarande ändamål skall komma att icke obetydligt understiga det belopp, tabellen utvisade. Uppgörandet af en beräkning å den minskning i entreprenadbidrag, som genom entreprenadlegans ytterligare förhöjning, der sådan syntes vara af förhållandena påkallad, skulle kunna föranledas, vore visserligen förenadt med icke ringa vansklighet; men komiterade hafva dock ansett sig böra företaga en sådan beräkning, grundad på förhållandena under år 1875, de af vederbörande Landsting och Länsstyrelser afgifna yttranden och förslag i fråga om beloppet af entreprenadlegan inom de särskilda orterna, samt å förhållandena rörande legobeloppen för postskjutsen, enligt derom af General-Poststyrelsen meddelade uppgifter, hvilka uppgifter komiterade ansett förtjena så mycket större uppmärksamhet, som de angåfve verkliga förhållanden, de der enligt komiterades tanke otvifvelaktigt lemnade den säkraste ledning för bestämmandet af maximumbeloppet för entreprenadlegan, hvilken dock af flera skäl måste beräknas något högre än postskjutslegan.

Enligt den af komiterade i öfverensstämmelse härmed anställda beräkning, dervid maximum af entreprenadlegan antagits till 1 krona 60 öre inom Södermanlands, Göteborgs och Bohus, Elfsborgs, Skaraborgs och Gotlands län; till 1 krona 70 öre för Blekinge, Kronobergs, Jönköpings, Kalmar och Östergötlands län; till 1 krona 80 öre för

Stockholms, Kristianstads, Vestmanlands, Upsala, Hallands, Malmöhus och Örebro län; till 2 kronor inom Wermlands, Kopparbergs, Westerbottens och Norrbottens län samt till 2 kronor 50 öre för Gefleborgs, Westernorrlands och Jemtlands län, hafva komiterade upprättat den å pag. 154 i betänkandet införda tabell, upptagande entreprenadbidragen till en totalsumma af 614,000 kronor, deraf på staten belöpa 321,125 kronor och på länen 292,875 kronor.

Vidkommande derefter frågan om den grund, som lämpligen borde stadgas för uttaxering af de afgifter, som kunde erfordras för gäldande af länens bidrag till skjutsningens uppehållande, hafva komiterade förklarar sig icke kunna förorda antagandet af den utaf Riksdagen härför angifna eller att fördelningen borde ske i förhållande till den bevillning, som enligt andra artikeln bevillningsstadgan erlades. Uti de från Länsstyrelser och Landsting inkomna utlåtanden i ämnet hade betänkligheter i detta hänseende flerstädes uttalats; och de utaf komiterade verkställda beräkningar lemnade, enligt komiterades tanke, tillfyllestgörande intyg derom att en tillämpning af berörda debiteringsgrund skulle leda till högst betydliga ojämnheter i beskattningen för berörda ändamål, så att ej mindre de beskattningsföremål å landet, på hvilka hittills icke hvilat någon skyldighet att i skjutsningsbesväret eller utgifterna därför deltaga, än äfven städerna skulle i allmänhet komma att vidkännas betydligt högre afgifter än jordbruksfastigheterna, äfven med inräknande af den hittills icke skjutsskyldiga jorden, i hvilket afseende komiterade särskildt fästet uppmärksamheten derpå, hurusom, enligt nämnda beräkningar, som funnes sammanförda i en särskild tabell sid. 156, inom Jemtlands län staden Östersund skulle komma att drabbas af högre afgifter, än alla jordbruksfastigheterna inom länet tillsammans, hvilket äfven skulle inträffa med staden Wisby inom Gotlands län; äfvensom att jordbruksfastigheterna inom Westernorrlands län skulle komma att deltaga med endast 10,40 procent och inom Gefleborgs län med endast 9,55 procent af de på länet belöpande entreprenadbidrag, under det att på andra beskattningsföremål å landet skulle belöpa inom Gefleborgs län 44 procent och inom Westernorrlands län nära 53 procent af samma bidrag.

I betraktande häraf och då det otvifvelaktigt vore af väsentlig vigt, att vid beslutandet af en i beskattningsförhållandena så djupt ingripande förändring, som den ifrågavarande, hvarigenom deltagandet i skjutsningsbesväret skulle utsträckas till samhällsklasser, hvilka hittills varit derifrån befriade, förföres med nödig varsamhet, så att förändringen komme till stånd utan att väcka berättigadt missnöje, hafva komi-

terade, med fästadt afseende jemväl derå att bevillningen å jordbruksfastighet för närvarande utginge med lägre procent af fastighetens uppskattade värde, än bevillningen å annan fastighet, ansett sig böra föreslå, att de från länen till skjutsentreprenaderna utgående afgifter skulle utgöras med dubbelt större belopp för bevillningen af jordbruksfastighet, än för bevillning af annan fastighet, frälseränta och hvarje annat beskattningsföremål, dock endast så länge den nu bestående skillnaden emellan jordbruksfastigheters och andra fastigheters bevillning egde rum; i följd hvaraf, derest bevillningen å jordbruksfastighet framdeles blefve fastställd att utgå efter enahanda grund som bevillningen å annan fastighet, afgifterna till skjutsentreprenaderna äfven borde utgå med lika belopp för bevillning af jordbruksfastighet, som för annan fastighet.

Komiterade förmåla sig härvid icke hafva förbisett att äfven med iakttagande af hvad komiterade sålunda föreslagit, jordbruksfastigheterna, särdeles inom Kopparbergs och de Norrländska länen, komme att i förhållande till andra beskattningsföremål å landet intaga en måhända nog mycket gynnad ställning; men i betraktande deraf att bland jordbruksfastigheterna komme att ingå äfven sådan jord, som enligt särskilda privilegier hittills varit från deltagande i skjutsningsskyldigheten befriad, hvilka privilegier komiterade ansett icke kunna berättiga till befrielse från ett sådant deltagande, då berörda skyldighet gjordes efter en ny grund gemensam för alla skattskyldiga, samt att antagligt vore, att, vid en förestående omarbetning af nu gällande bevillningsförordning, de i densamma stadgade grunder för taxeringens verkställande komme att undergå förändring i syfte att jordbruksfastigheternas bevillningsbidrag bringades i fullständigare öfverensstämmelse med den betydighet inom de särskilda beskattningsföremålen, som dessa fastigheter i sjelfva verket egde; hafva komiterade ansett sig icke böra för jordbruksfastigheterna ifrågasätta något större deltagande i entreprenadbidragens gäldande, än hvad i sådant afseende blifvit föreslaget.

Af en i betänkandet intagen tabell (sid. 158) inhemtas, att genom den sålunda föreslagna förhöjningen i afgifter för jordbruksfastigheter å landet skulle af de enligt beräkning från alla länen utgående entreprenadbidragen, 305,892 kronor, belöpa på städerna 82,770 kronor, andra beskattningsföremål å landet 116,764 kronor, samt å jordbruksfastigheterna 106,358 kronor.

I fråga om sättet för erhållande af de medel, som erfordrades för utgörande af länens bidrag till skjutsentreprenaderna, hafva komiterade ansett användandet af den Landstingen tillerkända beskattningsrätt icke

för detta ändamål vara af behovet påkalladt eller lämpligen kunna ega rum, utan ansett att härvid borde förfaras i hufvudsaklig öfverensstämmelse med hvad som egde rum i afseende å debiterande och uppbärande af de, under benämning af sjukvårdsafgift, enligt Landstingens ompröfvande och beslut till sjukvårdsanstalterna inom länen utgående bidrag. Med iakttagande häraf hafva komiterade föreslagit att, sedan entreprenadbidragen blifvit bestämda och utrönt blifvit med hvilka belopp staten samt län eller landstingsområde böra i dessa bidrags gäldande deltaga och uträkning hos Kongl. Maj:ts Befallningshafvande skett om det öretal, som, i förhållande till hela den för länet eller, der län är i särskilda landstingsområden fördeladt, den för hvarje sådant område senast fastställda bevillning enligt andra artikeln bevillningsstadgan, må, med iakttagande deraf, att för bevillningen å jordbruksfastighet beräknas dubbelt så stor afgift, som för bevillning å annan fastighet, frälseränta och hvarje annat beskattningsföremål, behöfva å hvarje bevillningskrona för ändamålet uttagas, den sålunda uträknade afgiften skulle, under benämning af *skjutsafgift*, genom Kongl. Maj:ts Befallningshafvandes försorg i sammanhang med kronoskatterna debiteras och indrivas samt i landträneriet insättas inom den tid och med det ansvar, som för kronans uppbörd vore stadgadt. Af de sålunda levererade medlen skulle sedermera i sammanhang med den från statsverket utgående andel af entreprenadbidragen, efter det nådigt bemyndigande till utbetalning deraf blifvit, uppå derom af Kongl. Maj:ts Befallningshafvande gjord underdånig anmälan, af Eders Kongl. Maj:t meddelad, till vederbörande entreprenörer halfårsvis utanordnas det en hvar af dem tillkommande belopp.

Då ifrågavarande skjutsafgifter, hvilka, enär de måste med hela öretal debiteras, i allmänhet icke kunde påföras med belopp, som jemnt motsvarade hvad till entreprenadbidragens gäldande borde af län eller landstingsområde utgöras, utan större eller mindre öfverskott uppkomme, hvilket åter borde tagas i beräkning vid nästföljande års uttaxering, så att denna då skedde med ett i förhållande till den befintliga behållningen minskadt öretal, hafva komiterade jemväl föreslagit att för hvarje år en af landträneriet upprättad och af verifikationer åtföljd redovisning öfver uppbörden borde af Kongl. Maj:ts Befallningshafvande inom den 1 April nästföljande år tillställas vederbörande Landstings revisorer, med skyldighet för dem att redovisningen, efter föregången granskning, med sitt yttrande till näst derefter sammanträdande Landsting aflemna.

I fråga slutligen om beloppet af det understöd, som må böra till-

komma stad, som icke hörde till Landsting, men hade skjutsningen ordnad medelst entreprenad emot rättighet för entreprenören att uppbära särskildt bidrag, hafva komiterade ansett detta understöd böra bestämmas till hälften af det godkända entreprenadbidragets belopp, dock att sådant understöd icke finge utan Kongl. Maj:ts tillstånd af Kongl. Maj:ts Befallningshafvande utanordnas.

Efter att sålunda hafva redogjort för de hufvudgrunder, å hvilka en förändrad reglering af skjutsväsendet ansetts böra hvilas, hafva komiterade vidare till granskning upptagit de i ämnet gällande föreskrifter samt dervid angifvit dels de förändringar, hvilka enligt komiterades tanke borde i berörde föreskrifter vidtagas, dels ock de ytterligare bestämmelser, hvilka syntes böra till iakttagande anbefallas. I sådant hänseende hafva komiterade, beträffande den i 28 kap. 1 och 2 §§ Byggningsbalken samt Kongl. Gästgifvare-Ordningen den 12 December 1734 stadgade skyldighet för häradet att vid gästgifvaregård i vissa fall bygga nödiga hus, yttrat, att, ehuru komiterade icke funnit sig kunna föreslå, att skjutsningsbesväret helt och hållet skulle af statsverket öfvertagas, utan komiterade utgått från den förutsättning, att de nuvarande gästgifverierna å landet skulle, i den mån de icke funnes kunna indragas, fortfarande bibehållas, emot åtnjutande af dermed nu förenade friheter och förmåner, hade komiterade likväl ansett angeläget att åt den skjutsskyldiga jorden må beredas all den lättnad, som lämpligen kunde ega rum, hvadan, då med den af komiterade antagna grund för skjutsväsendets ordnande, att detsamma skall ställas på entreprenad, icke vore förenligt, att jordegarna, då fråga uppstode om ny skjutsanstalt, skulle vara underkastade skyldigheten att gästgifvaregård bygga, denna skyldighet ansetts böra för framtiden upphöra. Redan nu funnes föreskrifvet att, der behof af ny skjutsinrättning å farväg uppstode och sådan ersättning icke kunde åstadkommas utan de gamla skjutslagens ytterligare betungande, Kongl. Maj:ts Befallningshafvande egde att ordna dylik skjutsinrättning genom skjutsningens upplåtande på entreprenad, och komiterade hemtade häraf ytterligare stöd för sitt förslag att ny skjutsanstalt ej må annorledes än genom entreprenad inrättas. Då emellertid, enligt hvad de komiterade från vederbörande Länsstyrelser meddelade uppgifter gäfvade vid handen, flertalet af de inom åtskilliga län befintliga gästgifverier icke tillkommit med tillämp-

ning af de i 28 kapitlet Byggningsbalken angående gästgifvaregårdars inrättande meddelade föreskrifter, utan ordnats antingen i sammanhang med skjutsningens upplåtande på entreprenad, eller så, att visse personer öfvertagit gästgifverihållningen emot särskild ersättning af häradet eller tingslaget, samt berörda gästgifverier således icke vore ständiga gästgifverier i likhet med gästgifverierna i allmänhet, hafva komiterade ansett nödvändigt, att inom de län, der berörda förhållande med gästgifverierna egde rum, Kongl. Maj:ts Befallningshafvande, för de fall att vid en eller flera af de utmed allmän väg varande skjutsanstalter entreprenad icke skulle kunna tillvägabringas, måtte ega att om inrättandet af skjutsanstalt med eller utan gästgifverihållning förordna.

Då genom Kongl. Förordningen den 14 December 1866 förklarats, att stadgandet i 28 kap. 1 § Byggningsbalken angående största afståndet emellan gästgifvaregårdar icke må utgöra hinder för Kongl. Maj:ts Befallningshafvande att, der så för skjutsens öfvertagande på entreprenad pröfvas nödigt, medgifva anläggande af gästgifvaregård på något längre afstånd än två mil från annan gästgifvaregård; då för åstadkommande af skjutsentreprenader en större frihet i afseende å bestämmandet af skjutsanstalternas lägen syntes vara ett nödvändigt vilkor, samt för öfrigt stadgandet om högst två mils afstånd emellan gästgifvaregårdarne icke i anseende till lokala förhållanden, kunnat öfverallt vinna ovillkorlig tillämpning vid skjutsanstalters inrättande, hafva komiterade ansett någon föreskrift i berörde hänseende icke böra i ny författning om skjutsväsendet införas, likasom komiterade ansett den i 28 kapitlet 3 § Byggningsbalken samt 6 § af Gästgifvare-Ordningen förekommande föreskrift i fråga om närmaste grannars skyldighet att biträda gästgifvare vid vägfarandes herbergerande, kunna såsom icke vidare af behovet påkallad upphöra.

Den i 1 § af 28 kapitlet Byggnings-Balken samt i Gästgifvare-Ordningen förekommande föreskrift derom att städerna skola vara skyldiga att hålla gästgifveri eller anstalt för resandes herbergerande och förplägning hafva komiterade ansett numera icke allestädes behöfva tagas i anspråk, enär i de flesta städer lägenheter funnes ordnade för berörda ändamål; i följd hvaraf komiterade ansett det böra få ankomma i Stockholm på Öfverståthållare-Embetet och i länen på Kongl. Maj:ts Befallningshafvande att bestämma huruvida skjutsanstalterna i städerna skola vara med gästgifverihållning förenade eller endast hafva till åliggande att fortskaffa resande och således till skjutsstationer inskränkas. Af samma skäl hafva komiterade ansett det i 3 § Gästgifvare-Ordning-

gen förekommande stadgande om borgerskapets skyldighet att i vissa fall herbergera resande kunna bortfalla.

I anledning deraf att antalet resande vore betydligt olika på olika ställen, måste antalet af de rum, hvilka vid gästgifverierna, vare sig i städerna eller på landet, borde vara för resandes herbergerande att tillgå, lämpas efter omständigheterna; och hafva på grund häraf komiterade ansett det böra öfverlemnas åt Kongl. Maj:ts Befallningshafvande att bestämma detta antal, efter som behofvet fordrade; dock hafva komiterade ansett det böra stadgas, att i allmänhet minst två rum utom gästrummet borde vid hvarje gästgifveri finnas ordnade, af hvilka det ena, när årstid eller väderlek så fordrade, borde vara uppeldadt.

De uti § 11 af Gästgifvare-Ordningen samt 7 § af Nådiga Förklaringen den 11 December 1766 meddelade bestämmelser, angående upprättande af taxor å såväl husrum som förnödenheter, hafva komiterade ansett icke vidare vara behöflige; dock att, för den händelse klagomål förspordes öfver affordrad oskäligen betalning eller eljest behof af taxa skulle yppa sig, det finge ankomma i Stockholm på Öfverståthållare-Embetet och i länen på Kongl. Maj:ts Befallningshafvande att sådan taxa utfärda, likväl utan att hvad anginge skjutsanstalt å landet, förslag till taxa behöfde af Häradsrätten i orten uppgöras.

I fråga om den städerna åliggande skjutsskyldighet, derom stadgande finnes i 5 § af 28 kapitlet Byggnings-Balken, 12 § i Gästgifvare-Ordningen samt 9 § af 1766 års Förklaring hafva komiterade, med anledning deraf att i det vida öfvervägande flertalet af rikets städer öfverenskommelse träffats derom, att, i sammanhang med beslut om införandet af kommunal likställighet, deltagande i skjutsningen eller, der den genom entreprenad besörjdes, kostnaden därför skulle vara ett för alla stadsmedlemmarne gemensamt åliggande, hvilket utgjordes efter enahanda grund, som för stadsutskylder i allmänhet finnes stadgad, föreslagit det stadgas måtte att, i afseende på utgörande af skjutsskyldigheten, der densamma icke blefve stäld på entreprenad, kommunens medlemmar skulle i denna skyldighet taga del efter enahanda grund som för utgörandet af de kommunen samfäldt åliggande skyldigheter i allmänhet finnes bestämd, dock att i stad, der skjutsskyldigheten ännu efter annan grund utgjordes, hvad i sådant hänseende för närvarande inom staden iakttoges tills vidare skulle lända till efterrättelse intill dess annorlunda kunde varda öfverenskommet eller förordnad.

Då den åtskilliga städer med tillämpning af stadgandena i 12 § af Gästgifvare-Ordningen och 9 § af 1766 års Förklaring tillagda förman att erhålla biträde vid skjutsningens utgörande af allmogen å landet

numera i följd af förändrade förhållanden af komiterade ansetts icke vara annat än undantagsvis behöflig, hafva komiterade föreslagit att densamma må för framtiden upphöra, dock att, der biträde i berörda afseende för närvarande egde rum, dervid tillsvidare borde förblifva i den mån, efter Kongl. Maj:ts Befallningshafvandes bepröfvande, förhållandena kunde göra sådant biträde fortfarande nödvändigt.

I öfverensstämmelse med hvad komiterade yttrat i fråga derom, att nya gästgifverier af ständig beskaffenhet enligt gällande föreskrifter icke vidare skulle få å landet inrättas, hafva komiterade jemväl ansett bildande af nya skjutslag, medelst hemmans indelande till utgörande af skjuts, i regeln icke heller vidare bör ega rum. Vid betraktande likväl deraf att inom åtskilliga län det förhållande förekomme, att vid flera nu varande gästgifverier skjutsningen och gästgifverihållningen ordnats såsom en gemensam angelägenhet för större eller mindre samfällighet, hafva komiterade dock ansett nödvändigt, att någon anordning i detta fall vidtoges, hvarigenom en verksam motvigt erhöles mot entreprenadbidragens öfverdrifna stegrande. För det fall, att entreprenad vid sådant gästgifveri icke skulle kunna emot skäligen ersättning inrättas, borde derföre, i händelse skjutsanstalten, med eller utan gästgifverihållning, funnes vara för samfärdseln oundgängligen behöflig, Kongl. Maj:ts Befallningshafvande ega att, efter föregången undersökning vid Häradsrätten i orten, ej mindre bland de inom samfälligheten varande skjutsskyldiga hemman till skjutsanstalt med dertill hörande skjutslag bestämma vissa lämpligen belägna hemman, än äfven fastställa den ersättning, som utöfver tillgängliga, för skjutsväsendet inom orten anvisade anslag i räntor eller penningar, skäligen borde af öfriga skjutsskyldiga inom samfälligheten erläggas till dem, som sålunda komme att skjutsanstalt öfvertaga och skjutsning dervid uppehålla.

Med anledning deraf att erfarenheten ådagalagt, att skjutsningen kunnat inom flera län ordnas utan anslående af hållskjuts, samt, om än i de län, der i anseende till länens utsträckning afstånden emellan gårdarne vore större, svårighet förefunnes att helt och hållet undvara hållskjutsen, der skjutsningen måste in natura utgöras, förhållandena inom de mera tätt bebyggda och befolkade länen icke syntes göra hållskjutsen der mera nödvändig än inom andra i södra och mellersta delarne af landet belägna län, der hållskjuts för närvarande icke funnes, hafva komiterade ansett hållskjutsen böra, der densamma icke af de lokala förhållandena oundgängligen betingades, för framtiden upphöra.

De stadganden, som i §§ 3 och 5 af 1766 års förklaring samt

nådiga cirkulärbrevet den 20 December 1826 finnas meddelade i fråga om resandes rättighet, att vid skjutsanstalterna påkalla och erhålla skjuts, hafva komiterade ansett icke vidare vara förenliga hvarken med den utveckling, näringslifvet numera inom vårt land vunnit, eller med den lättnad i samfärdseln nutiden fordrade, hvarföre komiterade föreslagit att föreskrifter i berörda hänseende icke må bibehållas.

Med vidhållande af den nu gällande regeln att skjuts i allmänhet utgöres från och till skjutsanstalt, hafva komiterade funnit sig böra föreslå det stadgande, att skjuts skall lemnas äfven för resa till annat ställe, så framt afståndet från skjutsanstalten till nämnda ställe icke är längre, än afståndet emellan samma anstalt och det längst derifrån belägna ombytesställe, dit skjuts från anstalten utgöres. Derjemte hafva komiterade ansett att en hvar skall ega att till ställe, der han har sitt hemvist eller för tillfället sig uppehåller, från närbelägen skjutsanstalt erhålla skjuts för resa till samma eller annan sådan anstalt, för så vidt den skjutsande derigenom ej kommer att färdas längre väg än som motsvarar afståndet från skjutsanstalten till det längst derifrån belägna ombytesställe, dit skjuts från anstalten utgöres, med skyldighet likväl för den resande att härför erlægga särskild skjutslega efter vägens längd från skjutsanstalten till hemtningsstället, der icke den resandes färd går tillbaka till samma skjutsanstalt, i hvilket fall särskild lega för hemtningen ansetts icke böra erläggas.

I följd af den enligt komitéens förslag en hvar resande tillerkända rättighet att vid skjutsanstalt erhålla skjuts hafva komiterade, för bebyggande deraf att den skjutsande alltid må utbekomma den honom för skjutsen tillkommande betalning, ansett en förändring af den i 16 § Gästgifvare-Ordningen intagna föreskrift derom, att den resande ej är pliktig att erlægga skjutspenningar, der han hästarne tager, utan å den gästgifvaregård, der han dem släpper, vara nödvändig och förden skull föreslagit det med föreskriften i norska lagen angående skjutsväsendet af den 21 Mars 1860 öfverensstämmande stadgande, att den resande skall, innan färden må anträdas, erlægga belöpande lega för resan till det ställe, dit skjutsen skall utgöras, äfvensom väntningspenningar, der sådana böra utgå.

I öfverensstämmelse med det i § 18 af Gästgifvare-Ordningen förekommande stadgande om rättighet att begagna skjutshäst längre än till nästa gästgifvaregård, hafva komiterade föreslagit att stadgas må, det resande, som med skjuts ankommer till skjutsanstalt, icke må med samma skjuts vidare befordras, utan så är, att den resande icke vid ankomsten genast kan erhålla skjuts, eller den, af hvilken skjutsen vid

anstalten utgöras skall, samtycker dertill att resan må med samma skjuts fortsättas.

Det i 8 § af 28 kapitlet Byggningsbalken ännu kvarstående förbud att, gästgifvare till men, å allmänna vägar hästar utlega eller herberge, mat eller dricka för vägfärande falt hålla, hafva komiterade ansett vara föräldratt och fördenskull icke vidare böra bibehållas.

Deremot hafva komiterade funnit nuvarande i 13 § af 28 kapitlet Byggningsbalken, 15 § af Gästgifvare-Ordningen samt 20 § af 1766 års förklaring förekommande stadganden, rörande antalet personer, som må färdas efter visst antal hästar, och tyngden af de saker, som må medföras, icke böra förändras, i följd hvaraf komiterade, som ansett det kunna antagas att en fullväxt person i medeltal väger tio pund eller två centner, föreslagit dels att till omförmälda stadgande angående det antal personer, som må färdas efter visst antal hästar, måtte fogas det tillägg, att två barn under två år skola räknas lika med en person samt att, om två resande vilja åka tillsammans efter en häst, de böra hafva en särskild häst med åkdon för deras saker och den skjutsande, äfvensom att tre resande må tillsammans få begagna två egna enbetsåkdon; dels att stadgas må, det resande på åkdon, som han för resan nyttjar, icke må medföra gods till större tyngd, än efter beräkning af två centner för hvarje häst, som för åkdonet användes, dock att der antalet resande, som på åkdonet färdas, är mindre än det i förhållande till hästantalet medgifna, för hvarje person, hvarmed de resandes antal understiger det sålunda bestämda, ytterligare två centner gods må medföras, samt att på häst, som af den resande till ridt användes, hädanefter såsom hittils, ej må läggas gods till större tyngd, än fyratio skålpund.

Under förmälan att uti gällande författningar saknades bestämmelser rörande antalet af hästar, som för hvarje olika slag af åkdon borde vid skjutsning begagnas, hafva komiterade, som ansett utvägen att bestämma ett visst antal hästar för vagn af en viss tyngd icke vara användbar, funnit sig böra föreslå de bestämmelser, att schäs, kärra, trilla eller dermed jemförligt åkdon må befordras med *en* häst, att halftäckt vagn med plats inuti för två personer, eller dermed jemförligt åkdon må befordras med två hästar, samt att heltäckt vagn, med plats inuti för fyra personer, eller dermed jemförligt åkdon, må befordras med tre hästar.

Den nu bestämda körningstiden, som enligt nådiga förordningen den 28 Juni 1809 utgör en och en half timma på milen, hafva komiterade ansett böra såsom regel bibehållas, med rättighet likväl för

Kongl. Maj:ts Befallningshafvande att, der afståndet emellan två skjutsanstalter icke öfverstiger en och en half mil samt förhållandena icke för öfrigt påkalla tillämpning af den i allmänhet stadgade längre körningstiden, deruti medgifva inskränkning till en och en fjerdedels timme på milen; hvarjemte komiterade, för att tillgodose de skjutsandes trygghet mot hästarnes öfveranstängning, funnit sig böra föreslå, att, der afståndet emellan två skjutsanstalter är ovanligt långt eller vägen är af backar i högre grad besvärad eller eljest af svårare beskaffenhet, Kongl. Maj:ts Befallningshafvande må ega att för sådana skjutshåll bestämma ett ställe, hvarest den skjutsande skulle vara berättigad att låta hästen hvila, högst en half timme, hvilken hvilotid dock icke finge afräknas från den för hållet stadgade körningstiden, som oaktadt uppehållet borde oafkortad få tillgodoujutas.

Den rättighet, som genom § 16 af Gästgifvare-Ordningen samt § 17 af 1766 års förklaring blifvit resande medgifven, att, i händelse han vid gästgifvaregård erhåller så svaga hästar att de under vägen upptröttna, i någon by eller gård vid vägen skaffa sig andra sådana, hafva komiterade ansett såsom ett den jordbrukande befolkningen pålagdt obehörigt tvång, hvars upphäfvande syntes vara af rättvisa och billighet påkalladt, hvarföre komiterade föreslagit att i utbyte mot detta stadgande skulle föreskrifvas att i de fall, då resande, till följd deraf att vid skjutsanstalt honom lemnats oduglig häst, varder hindrad att med erhållen skjuts resan fortsätta och annan häst fördenskull måste genom beting anskaffas, det skall åligga den skjutsande att dervid vara den resande behjelpig, under förbindelse för den, som vid skjutsanstalten är ansvarig för skjutsningens behöriga utgörande, att godtgöra all den kostnad och skada, som för anskaffande af annan skjuts den resande tillskyndas.

Komiterade, som ansett det icke vara billigt att, på sätt enligt gällande stadgande i nådiga brefvet den 1 Februari 1814 funnes föreskrifvet, den skjutsande skall vänta ända till fulla två timmar från det skjutsen blifvit å den bestämda tiden instäld innan någon ersättning för väntningen må honom tillgodokomma, hafva, i öfverensstämmelse med hvad enligt norska lagstiftningen vore gällande, funnit sig böra föreslå, att den skjutsande skall vara berättigad att för hvarje full timme, som af den stadgade väntningstiden förflyter efter det skjutsen å utsatt tid varit att tillgå, i väntningspenningar erhålla det genom nådiga kungörelsen den 4 November 1876 bestämda belopp af femtio öre för hvarje häst, hvaremot komiterade ansett någon inskränkning i den nu stadgade väntningstiden, fyra timmar, icke böra ifrågakomma.

I fråga om den ersättning, som af den resande bör erläggas för gjord, men återkallad skjutsbeställning, hafva komiterade erinrat, att det i nådiga kungörelsen den 29 Januari 1864 förekommande stadgande att, då resande, som vid gästgifvaregård bestält skjuts, ser sig föranlåten att sådan beställning återkalla, men den skjutsande redan anländt till gästgifvaregården eller det ställe, der den resande skolat afhemtas, eller begifvit sig å väg från sitt hem, innan återkallelsen hunnit honom meddelas, den skjutsande skall vara berättigad att för besvär och tidspillan af den resande erhålla tjugofem öre för hvarje häst, utom stadgade väntningspenningar, der sådana böra utgifvas, egentligen afsåge det förhållande, att skjutsningen icke finnes stäld på entreprenad, utan att skjutsen uppbudats från reservlaget. Men enär äfven i det fall, att skjutsningen blifvit af entreprenör öfvertagen, fullgörandet af en skjutsbeställning, så att skjutsen må på utsatt tid vara att tillgå, kunde vid åtskilliga tillfällen för entreprenören medföra besvär och tidspillan, hvarför billigheten fordrade att entreprenören hölles skadeslös för honom, till följd af gjord, men återkallad skjutsbeställning tillskyndad uppoffring af tid och möda, hafva komiterade funnit sig böra föreslå, att, då gjord skjutsbeställning återkallas, den skjutsande, om återkallandet sker senare än två timmar före den för skjutsens inställande bestämda tid, skall vara berättigad att af den resande för besvär och tidspillan erhålla ersättning med femtio öre för hvarje bestäld häst. Då emellertid en sådan ersättning syntys vara nog ringa i det fall, att skjutsen betingats till inställelse vid den resandes på längre afstånd från skjutsanstalten belägna hemvist, hafva komiterade ansett för sådant fall lämpligen böra stadgas, att den skjutsande skall ega att för färden till hemvistet åtnjuta lega i förhållande till väglängden deremellan och skjutsanstalten, från hvilken skjutsen utgått, dock icke med mindre belopp än femtio öre för hvarje instäld häst.

Den ersättning, som jemlikt nådiga brefvet den 28 Juni 1809 skall, då ridhäst af resande nyttjas, utöfver den gällande skjutslegan, utgå med sex skillingar banko till skjutsaren, som nödgas gå för hästens återhemtande, har af komiterade ansetts numera vara alltför ringa, hvarför de föreslagit att densamma må utgå med hälften af hvad för skjutsen erläggas bör.

I hufvudsaklig öfverensstämmelse med hvad genom nådiga brefvet den 29 Juni 1852 finnes särskildt förordnadt i afseende å dem, hvilka anlända med skjuts till hufvudstaden, hafva komiterade funnit sig böra föreslå det allmänna stadgande, att resande, som med skjuts ankommer till stad, skall vara berättigad att, der han så önskar, med skjutsen,

färdas till annat ställe inom staden än dervarande skjutsanstalt, utan särskild ersättning, samt att, om herberge å det uppgifna stället icke skulle kunna erhållas, den resande icke må förvägras att, för sökande af herberge annorstädes, skjutsen ytterligare begagna, emot särskild ersättning, beräknad efter femtio öre hästen för hvarje full halftimme, som skjutsen för detta ändamål tages i anspråk.

Då i gällande författningar angående skjutsväsendet föreskrift saknades om beloppet af den lega, som af den resande skulle erläggas för det fall, att skjutsen begagnas för kortare väg än till nästa ombyte åt det håll, den resande färdas, hafva komiterade funnit sig böra föreslå, att när skjuts begagnas intill en half mil och således jemväl för kortare väglängd än en half mil, den resande skall betala såsom för en half mil, men att, om skjutsen begagnas utöfver en half mil, betalningen skall beräknas efter den verkliga väglängden, dock att hvad som öfverskjuter tiondedels mil, skall räknas för en tiondedel.

I anseende dertill att, med tillämpning af den af komiterade föreslagna anordning af skjutsväsendet, skjutsanstalternas lägen antagligen komme att blifva mera omvexlande samt följaktligen den lega, som för resor mellan de särskilda anstalterna borde erläggas, blifva underkastad tätare förändringar, så och då anteckning i dagboken om afstånden och legobeloppen syns vara för ändamålet tillräckligt, hafva komiterade ansett stadgandet i § 7 af 28 kapitlet Byggningsbalken, § 8 af Gästgifvare-Ordningen och § 10 af 1766 års Förklaring om utsättande vid gästgifvaregård af tafla, utvisande miltalet till nästa gästgifvaregård och den lega, som bör erläggas, kunna inskränkas derhän, att taflan endast skulle innehålla namnet å skjutsanstalten samt angifva dess egenskap af gästgifveri eller skjutsstation, hvarjemte komiterade ansett sådana taflor böra af vederbörande föreståndare för skjutsanstalten bekostas.

Slutligen hafva komiterade anmält att då de stadganden, angående gästgifveri-, håll- och reservskjutsen, hvilka, utöfver de af komiterade sålunda afhandlade, funnes meddelade i 28 kapitlet Byggningsbalken, Gästgifvare-Ordningen och 1766 års Förordning *dels* redan vore upphäfda eller ändrade genom tid efter annan gifna förklaranden, *dels* till följd af vidtagna ändringar i näringslagstiftningen förfallit, *dels* i hvad de innefattade straffbestämmelser för brott, å hvilka i nya Strafflagen straff satte äro, blifvit genom nådiga Förordningen om nya Strafflagens införande upphäfde, komiterade i följd häraf ansett omförmälda stadganden icke föranleda vidare yttrande; hvaremot i Gästgifvare-Ordningen förekomme åtskilliga andra stadganden, hvilka väl icke hade nå-

got egentligt samband med skjutsväsendet, men, enär de ansetts kunna i sammanhang med utfärdandet af ny författning i ämnet upphävas, påkallade särskild granskning.

Till dessa stadganden vore i främsta rummet att hänföra de i § 7 i Gästgifvare-Ordningen gifna föreskrifter, angående väghållning samt vintervägars utstakande och öppenhållande. Då motsvarande föreskrifter härom funnes meddelade dels i 4 kapitlet 1 § Byggningsbalken, dels i 25 kapitlet af samma balk, dels i nådiga kungörelsen den 25 Maj 1869, angående ändring i föreskrifterna om tiden för allmänna vägarne lagning och grusning, med undantag endast af hvad anginge bestämmelsen derom, att små buskar på ömse sidor om landsvägen från yttre kanten af diket till tre och, der ej dike är, till sex alnar böra borthuggas på det vägarne så mycket snarare må upptorkas, men bibehållandet af omförmälda bestämmelse icke kunde anses vara af behovet påkalladt, helst anbefallandet af buskars undanrödjande, der de förhindrade vägarne upptorkande, syntes falla inom området för de anordningar kronobetjeningen må ega befogenhet att vid vägsynerna föreskrifva till befrämjande af vägarne vidmakthållande i laggildt skick, hafva komiterade ansett sig icke vara af berörda mindre väsentliga bestämmelser förhindrade att föreslå upphäfvandet jemväl af ifrågavarande § i Gästgifvare-Ordningen.

Då föreskrifter om milstolpars och vägvisares uppsättande funnes meddelade i §§ 3 och 4 af 25 kapitlet Byggningsbalken, hafva komiterade funnit hinder icke möta mot upphäfvande jemväl af § 8 i Gästgifvare-Ordningen.

Hvad vidare anginge de i §§ 18 och 23 af Gästgifvare-Ordningen meddelade bestämmelser, hvarigenom dels stadgats böter, 20 daler silfvermynt, för den som utan att betala, far öfver broar och färjestäder, der afgift erläggas bör, dels förordnats, vid vite af 10 daler silfvermynt för öfverträdelse deraf, huru förhållas skall när resande eller vägfarande i städer eller på landet mötas, så att de hinderslöst kunna komma hvarannan förbi, hafva komiterade ansett bibehållandet af förstnämnda ansvarsbestämmelser icke vara af behovet påkalladt, helst den, som besörjde öfverfärjning eller uppbörden af broavgift, vore oförhindrad att, innan färjan eller bron för den vägfarande upplätes, den stadgade färje- eller broavgiften uppbära, samt beträffande stadgandet i § 23 om huru förhållas skall, då vägfarande mötas, föreskrifter härom, derest sådana ansåges fortfarande vara nödvändiga, torde kunna för stad åvägbringas i enlighet med hvad Ordningsstadgan för rikets städer innehålla angående meddelande af särskilda ordnings-

föreskrifter, samt för landet af Kongl. Maj:ts Befallningshafvande utfärdas; på grund hvaraf komiterade, som för öfrigt ansett omförmälda bestämmelser, såsom gällande icke blott för dem, hvilka reste med skjuts, utan för vägfarande i allmänhet, lämpligen icke böra i den nya författningen om skjutsväsendet intagas, funnit ifrågavarande bestämmelser likaledes kunna upphävas.

Slutligen och då den af komiterade föreslagna regleringen af skjutsväsendet afsåge att, hvad äfven kunde antagas blifva det allmänna förhållandet, skjutsningen vid samtliga skjutsanstalterna i riket skulle ordnas medelst entreprenad, hafva komiterade deraf hemtat anledning att föreslå borttagande af det i 6 § af 1766 års förklaring meddelade, sedermera genom nådiga kungörelsen den 4 Maj 1852 i viss mån förändrade stadgande, att de till reservskjuts vid någon gästgifvaregård anslagne hemman skola vara från utgörande af kronoskjuts befriade.

Komiterade hafva härefter öfvergått till redogörelse för de förändringar, som de ansett böra vidtagas uti nu gällande föreskrifter angående entreprenaders inrättande, dervid komiterade fästade uppmärksamheten derpå att, om bestämmelserna i nådiga Cirkuläret den 11 December 1857, angående det antal hästar, som en entreprenör borde inom viss tid tillhandahålla, bibehölles, skulle, att döma af skjutsåtgången under år 1875, vid det öfvervägande antalet skjutsanstalter icke flera än en häst under hvarje dygn vara att erhålla inom kortare tid än en timme efter anfordran, då likväl billigheten syntes fordra, att, åtminstone vid skjutsanstalterna å de mera befarna vägarne, två hästar dagligen må vara att tillgå inom kortare tid än en timme, hvarföre en entreprenör borde vara skyldig att inom sagde tid tillhandahålla detta antal hästar. Deremot och då, i ändamål att underlätta skjutsentreprenaders åstadkommande, entreprenadvilkoren syntes böra bestämmas så lindriga som möjligt, hafva komiterade, med fästadt afseende jemväl derå att beställning af skjuts blifvit genom de numera betydligt utvidgade postkommunikationerna väsentligen underlättad, ansett entreprenör kunna befrias från skyldighet att vid anfordran genast tillhandahålla ens någon häst och derjemte böra få tillgodonjuta andra lättnader i fråga om tiderna för hästars inställande, samt af dessa skäl föreslagit: att skjutsåtgången skall läggas till grund för bestämmandet af det antal hästar och åkdon eller, der båtskjuts eger rum, det antal farkoster, som för hvarje dygn bör af entreprenören tillhandahållas, dock att, der betydligt olika antal under olika tider af året utgår, bestämmelserna skola derefter lämpas; att, beträffande tiden

för hästars inställande, entreprenör icke må tillförbindas att inställa häst genast vid anfordran; att Kongl. Maj:ts Befallningshafvande må bestämna vid mera befarna vägar högst två hästar inom en half timme och ytterligare högst fyra hästar inom en och en half timme samt vid mindre befarna vägar högst två hästar inom en timme och ytterligare högst två hästar inom två timmar, allt efter anfordran; att, om hästar derutöfver finnas vara vid någon skjutsanstalt behöfliga, kortare tid än tre timmar icke må för deras inställande bestännas; samt att, om vid skjutsanstalt, der antalet resande är ringa, men anstalten med hufvudsakligt afseende å angelägenheten deraf, att skjuts vid resor i tjensteärenden finnes att tillgå, anses böra bibehållas, vid entreprenad-vilkorens fastställande icke må bestännas kortare tid för skjutsens inställande än fyra timmar efter anfordran.

Med förmälan hurusom uti ofvanberörda Cirkulär af den 11 December 1857 jemväl funnes förordnad att tillses bör, det entreprenör, som icke sjelf är gästgifvare, icke må sakna tillfälle att vid gästgifvaregården erhålla nödigt utrymme för hästar och forrän, men att vid utfärdandet af de föreskrifter, som afsåge skjutsningsbesvärets ordnande medelst entreprenad, icke tillika meddelats någon bestämelse, hvarigenom gästgifvare fått sig ålagdt att för det fall, att skjutsen vid gästgifvaregården blefve vid derå hällen entreprenadauktion af annan öfvertagen, åt denne vid gästgifvaregården upplåta nödigt utrymme för hästar och skjutsare, hvadan ett bestämdt stadgande om en sådan skyldighet för gästgifvaren eller stationsföreståndaren syntes böra i den nya författningen intagas, till förekommande af tvist i detta afseende, hafva komiterade, som likväl ansett den entreprenör i detta afseende tillkommande rättighet skäligen icke böra gifvas större utsträckning, än att han må ega att för de hästar och skjutsare, hvilka för utgörande af bestäld skjuts vid skjutsanstalten inställas, derstädes erhålla nödigt utrymme i afvaktan å den resandes ankomst och resans anträdande, föreslagit ett härmed öfverensstämmande stadgande.

Med afseende derå att, enligt komiterades åsigt, skjutsentreprenaderna inom hvarje län borde för framtiden ordnas på det sätt, att kontrakten komme att afslutas för lika lång tid vid alla skjutsanstalterna inom länet, men genom bibehållandet af en så kort entreprenadtid, som två år, både Länsstyrelsernas och Landstingens verksamhet för denna angelägenhet skulle allt för ofta tagas i anspråk, jemte det att derigenom möjligen äfven skulle föränledas täta förändringar i skjutsanstalternas läge, med dermed förenade flerehanda olägenheter, hafva komiterade ansett entreprenadtiden i allmänhet icke böra om-

fatta en kortare period än tre år; dock med rättighet för Kongl. Maj:ts Befallningshafvande att, om med hänsigt till hittills bestående förhållanden så ansåges lämpligare, utsträcka denna period till fem år, likväl alltid med iakttagande, att entreprenadtiden blefve densamma för alla skjutsanstalterna inom ett och samma län, så att entreprenadkontrakten äfven vid de skjutsanstalter, der sådant aftal om skjutsningens öfvertagande icke kunnat samtidigt med de öfriga entreprenaderna inom länet komma till stånd, vid samma tidpunkt löpte till ända; hvarjemte komiterade ansett kontraktstiden lämpligen böra räknas från och med den 1 November det år, då auktionerna egt rum, eller genast efter det tjenstehjons flyttning från och till tjänst försiggått.

Med hänsigt till angelägenheten att, der så erfordrades, kunna med minsta omgång göra den vid entreprenadens åtagande aflemnade borgen emot löftesmännen gällande, hafva komiterade ansett böra stadgas, att sådan borgen skall vara såsom för egen skuld ingången af två inom länet boende personer, samt innefatta ansvarighet för gäldande af alla de kostnader, som i händelse entreprenören underlåter att sina förbindelser fullgöra, kunna föränledas af skjutsningens uppehållande genom annan.

Genom nådiga Brevvet den 24 Januari 1865 samt nådiga Kungörelsen den 14 December 1866 hafva Kongl. Maj:ts Befallningshafvande bemyndigats att, då ny skjutsanstalt vid farväg, äfvensom vid jernvägs- eller kanalstation, erfordras och icke kan åstadkommas utan de gamla skjutslagens ytterligare betungande, på det sätt ordna sådan anstalt, att skjutsningsskyldigheten må efter entreprenadauktion, äfven om den betingade legan skulle öfverstiga den i allmänhet för entreprenader gällande lega, för högst två års tid öfverlemnas till den, som erbjuder sig att för minsta lega, efter mil räknadt, befordra resande och för fullgörande af detta sitt åtagande anses fullt vederhäftig; och hafva komiterade föreslagit, att denna utväg till skjutsanstalters inrättande borde beträffande *jernvägs-* och *kanalstation* bibehållas samt jemväl utsträckas till det fall, att behof af skjutsanstalt vid *hamnplats* skulle uppstå. Deremot hafva komiterade ansett ett annat förhållande ega rum i afseende på ordnandet af skjutsinrättning å *nyanlagd farväg*, för hvars åstadkommande Staten i de flesta fall lemnat större eller mindre bidrag, i syfte att underlätta och befrämja den allmänna samfärdseln inom orten. Ett allännare intresse syntes derföre fordra, att, för ernående af det med väganläggningen afsedda allmännyttiga ändamål, möjlighet till fortkomst emellan de bygder, som genom vägen satts i förbindelse med hvarandra, må förefinnas, utan att den resande

skulle behöfva vidkännas högre betalning än som för skjutsen i allmänhet högst erlades; och då bildande af skjutslag för samfärdselns upprätthållande å sådan väg, i den händelse skjutsanstalt icke skulle kunna på skäligena vilkor derstädes åvägbringas i den för entreprenaders inrättande i allmänhet stadgade ordning, icke torde kunna, såsom oförenligt med grunderna för den afsedda nya regleringen af skjutsväsendet, ifrågakomma, hafva komiterade ansett annan utväg för sådant fall icke förefinnas, än att staten dervid på ett eller annat sätt mellankomme, i öfverensstämmelse med hvad tillförene egt rum, då skjutsanstalt funnits för samfärdseln vara behöflig, men sådan anstalts ordnande varit med synnerliga svårigheter förenadt. På grund häraf hafva komiterade ansett det böra bestämmas, att, derest, oaktadt vidtagna åtgärder för åvägbringande af skjutsanstalt å nyanlagd farväg, sådan icke kunnat med tillämpning af de för entreprenaders inrättande gifna föreskrifter åstadkommas, det må ankomma på Kongl. Maj:ts Befallningshafvande att om förhållandet hos Kongl. Maj:t göra underdånig anmälan för den åtgärd, hvartill detsamma må finnas föranleda.

I fråga om beskaffenheten af de åkdon, som af entreprenörerne skola tillhandahållas, hafva komiterade ansett annan föreskrift icke böra meddelas, än att de åkdon, som af dem för resande tillhandahållas, skola vara försedda med jernfjedrar, stoppad dyna och fotsack af läder.

Jemte förmälan att vid handläggning hos Kongl. Maj:ts Befallningshafvande af frågor angående försummadt inställande af skjuts, då den resande fordrat ersättning för kostnad, som han måst vidkännas genom erläggande af högre lega för anskaffad skjuts eller utgifvande af väntningspenningar, den försumlige vanligen, i sammanhang med böternas ådömande, blifvit ålagdt att gälda den äskade ersättningen efter som skäligt pröfvats, hafva komiterade i öfverensstämmelse dermed ansett det lämpligen böra stadgas, att endast de frågor om skadeersättning, om hvilka stridighet förekommer angående ersättningens belopp, böra till domstol hänskjutas, men att deremot alla öfriga sådana frågor kunna af Kongl. Maj:ts Befallningshafvande upptagas och afgöras.

Enär medgifvande af rätt till anförande af besvär öfver beslut, hvarigenom Landsting beviljat bidrag till skjutsentreprenad, skulle kunna föranleda oskäligt hinder och uppehåll vid entreprenadernas ordnande, hafva komiterade ansett sådan besvärsrätt icke böra medgifvas för annat fall, än att den klagande tilltror sig kunna visa, att beslutet icke i laga ordning tillkommit. Af samma skäl hafva komiterade ansett klagan icke heller böra få föras mot Kongl. Maj:ts Befallningshafvandes godkännande af Landstings i berörda afseende i laga ordning fattade

beslut, eller öfver beslut, hvarigenom Kongl. Maj:ts Befallningshafvande, med afseende å den bjudandes personlighet eller å den utaf honom aflämnade borgensförbindelses beskaffenhet eller å olämpligheten af den utaf entreprenören till gästgifveri eller skjutsstation erbjudna lägenhet, eller af annat skäl än att för högt entreprenadanbud fordrats, förklarar sig ej kunna gjordt entreprenadanbud godkänna.

I fråga om resandes befordran med skjuts från Stockholm, hvilken, på sätt den af komiterade meddelade redogörelse för skjutsväsendet inom hufvudstaden innefattar, besörjes af stadens åkarelag emot vissa dem tillkommande företrädesrättigheter, hafva komiterade ansett de föreskrifter, som nu finnas eller framdeles kunna varda meddelade, böra lända till efterrättelse.

Med afseende derå, att kontrakten om skjutsentreprenaderna inom de särskilda länen tilländaginge på mycket olika tider och då, för den händelse att den nya regleringen af skjutsväsendet skulle i allmänhet komma till verkställighet så snart, att skjutsningen, till följd af derom emot visst bidrag afslutadt entreprenadkontrakt, skulle vid någon skjutsanstalt i stad, som till Landsting hör, eller å landet, icke kunna på entreprenad upplåtas i sammanhang med det allmänna ordnandet af skjutsentreprenaderna i länet, som med tillämpning af de för den nya regleringen stadgade grunder borde ega rum, billigheten syntes fordra, att såväl staden, som vederbörande skjutslag må under den tid, detta förhållande fortdure, vara fritagna från utgörande af bidrag till de öfriga skjutsentreprenaderna inom länet eller landstingsområdet, hafva komiterade föreslagit att i sådant fall ej mindre staden för den bevilling, som derifrån utgår, än äfven vederbörande skjutslag för den å hemmanen i skjutslaget belöpande bevilling, skall ega att under tiden intill den 1 November det år, då det om skjutsningen afslutade entreprenadkontraktet upphör att vara gällande, tillgodonjuta befrielse från deltagande i den allmänna skjutsafgift, som för det län eller särskilda landstingsområde, inom hvilket skjutsanstalten är belägen, under samma tid bör utgå.

Med tillämpning af sålunda angifna åsigter och grunder hafva komiterade utarbetat förslag till »Stadga angående skjutsväsendet», utom hvad angår kungs- och kronoskjutsen, hvarom komiterade afgifvit särskildt yttrande, hvilket jag anhåller att, efter pröfningen af förevarande förslag, få föredraga.

I sammanhang med berörda förslag hafva komiterade hemställt att, för den händelse entreprenad, med tillämpning af de i stadgan gifna bestämmelser, icke skulle kunna åvägbringas, betalningen för skjutsen

mätte för sådant fall förklaras skola utgå med sjuttio procent af den för orten, der skjutsanstalten är belägen, fastställda maximientreprenadlega, dock så att, der vid legans uträknande beloppet icke skulle utgöra jemnt tiotal öre, legobeloppet borde utsättas till närmaste tiotal derutöfver; hvarjemte komiterade afgifvit förslag till afgifter för begagnande af de skjutsandes åkdon, selar och ridsadlar.

Likaledes hafva komiterade afgifvit yttrande i fråga om bibehållandet af den frihet från utgörande af skjutsskyldighet, som i större eller mindre mån finnes medgifven innehafvarne af vissa medborgerliga befattningar, såsom *nämndemän*, *fjerdingsmän* och *kyrkovårdar i Skåne*, för hvilka befattningars utöfvande skjutsskyldighetens fullgörande ansetts medföra hinder.

Då, hvad anginge *nämndemän*, hvilka enligt i senare tider utfärdade författningar fått sig tillerkänd rättighet till ersättning för flerahanda förrättningar, den dem medgifna frihet från deltagande i håll- och kronoskjuts desto mindre syntes böra längre bibehållas, som vid det förhållande att, jemlikt Nådiga Förordningen den 19 Juli 1872, äfven andre än hemmansegare numera kunde till nämndemän väljas, en särskild förmån eljest skulle tillkomma de nämndemän, hvilka egde eller innehade skjutsskyldig jord;

då beträffande den *fjerdingsmän*, hvilka numera likaledes åtnjuta ersättning för flerahanda förrättningar, medgifna frihet från reserv- och kronoskjuts, en sådan frihet icke tillkomme andra fjerdingsmän, än sådana, som efter omgång hemmanen emellan denna befattning utgjorde;

då vidkommande slutligen den *kyrkovårdarne i Skåne* förunnade befrielse från utgörande af håll- och reservskjuts berörda befrielse icke syntes vara af något behof påkallad, hafva komiterade, på grund häraf och enär i allt fall, efter skjutsväsendets ordnande i enlighet med de af komiterade angifna grunder, den bemälde tjenstemän förunnade skjutsningsfrihet icke vidare skulle komma att vara af någon betydighet, föreslagit att, i sammanhang med utfärdande af ny författning i ämnet, omförmälde undantagsbestämmelser mätte förklaras hafva upphört att vara gällande».

Efter att sålunda hafva meddelat en framställning af komiterades underdåniga betänkande och förslag till författning öfvergick föredragande Departements-Chefen till en redogörelse för innehållet af de utaf Öfverståthållare-Embetet, Länsstyrelserna, Kammarkollegium och Högsta Domstolen i anledning af samma förslag afgifna underdåniga utlåtanden, dervid Departements-Chefen förmälde, hurusom de hufvudsakligaste anmärkningar, som vid komiterades förslag blifvit af Läns-

styrelserne framstälde, afsåge frågan om grunderna för entreprenadbidragens fördelning, i hvilket hänseende flere skiljaktiga meningar uttalats. Sålunda hade

Kongl. Maj:ts Befallningshafvande i Göteborgs och Bohus län förklarar sig anse riktigast, att ifrågavarande bidrag fördelades på det sätt, att $\frac{1}{3}$ skulle utgöras af skjutslagen, omreglerade med beräkning att samtliga skjutsskyldiga hemman, fördelade i vissa distrikt, komme att deruti deltaga, $\frac{1}{3}$ af staten och $\frac{1}{3}$ af landstingen;

Kongl. Maj:ts Befallningshafvande i Elfsborgs län ansett en större andel i entreprenadbidragen böra drabba den skjutsskyldiga jorden;

Kongl. Maj:ts Befallningshafvande i Gotlands län föreslagit, att hvarje landstingsområde skulle svara för entreprenadbidragen intill ett belopp, motsvarande $\frac{1}{5}$ af bevillningen enligt andra artikeln Bevillningsstadgan, men af öfverskjutande beloppet Landstinget gälda endast $\frac{1}{5}$ och staten $\frac{1}{5}$, hvarjemte skjutsafgiften borde utgå med dubbelt belopp af jordbruksfastighet, så länge bevillningen deraf utgår med lägre procent;

Kongl. Maj:ts Befallningshafvande i Kopparbergs län hemställt, att jordbruksfastigheterna måtte i förhållande till sin bevillning deltaga med tre gånger högre bidrag emot andra beskattningsföremål, samt att det personliga arbetet icke måtte komma att vidkännas bidrag i högre förhållande än till en tredjedel;

Kongl. Maj:ts Befallningshafvande i Westernorrlands län ansett den hälft, som skulle af länet betalas, böra fördelas till ena hälften på jorden och till den andra på öfriga beskattningsföremål;

Kongl. Maj:ts Befallningshafvande i Örebro län ansett att, äfven om bevillningen å jordbruksfastighet framdeles komme att utgå efter enahanda grund som bevillningen å andra beskattningsföremål, jordbruksfastigheterna dock fortfarande borde deltaga efter beräkning af 6 : 5.

Kongl. Maj:ts Befallningshafvande i Westerbottens län ansett entreprenadbidragen böra helt och hållet bekostas af staten samt att, om någon del deraf skulle drabba Landstingen, bidragen för alla de särskilda länen borde sammanslås och fördelas efter andra artikelns bevillning, dock med dubbelt å jordbruksfastigheterna;

Kongl. Maj:ts Befallningshafvande i Norrbottens län föreslagit, att länet skulle deltaga i entreprenadbidragen med högst ett belopp, motsvarande $\frac{1}{6}$ af den för länet senast fastställda bevillning enligt andra artikeln med dubbelt för jordbruksfastighet och återstoden bekostas ensamt af staten; samt

Kongl. Maj:ts Befallningshafvande i Jemtlands län förmält sig anse riktigast, att, sedan skjutslagen omreglerats till större distrikt, omfat-

tande alla enligt lag skjutsskyldiga hemman, dessa nybildade skjutslag finge omedelbart vidkännas t. ex. $\frac{1}{3}$ af de med entreprenaders anordnande förenade kostnader och återstoden deraf såsom en statsutgift fördelas på hela rikets bevillning, vare sig efter de för densamma nu gällande grunder eller med någon förhöjning för jordbruksfastigheterna; och hade *Kammarkollegium*, enär billigheten fordrade att all möjlig lindring bereddades de län, som hafva vidsträckt areal, gles befolkning, mindre odlad jord och sakna jernvägar eller der sådana till ringa utsträckning förefinnas och hvarest skjutsningsbesväret är vida mer betungande än i andra län med högt taxeringsvärde, tät befolkning och rik tillgång på kommunikationsmedel, hemställt att, då summan af entreprenadbidragen öfverstege hälften af bevillningen enligt Art. 2 Bevillningsstadgan, de öferskjutande beloppen måtte fördelas så, att $\frac{5}{6}$ deraf erlades af staten och $\frac{1}{6}$ af länet; hvarjemte Kollegium ansett med skäl kunna ifrågasättas, huruvida den af komiterade föreslagna fördelningsgrund af länsbidragen vore fullt tillfredsställande för de från skjutsningsskyldigheten nu befriade beskattningsföremål, helst med tillämpning af berörde uttaxeringsgrund, vid nuvarande förhållande emellan bevillningen å jordbruksfastighet och bevillning å annan fastighet, den förras bidrag till entreprenaderna komme att förhålla sig till annan fastighets enahanda bidrag som 6 till 5, och, hvad anginge bidragen från andra beskattningsföremål, eller inkomstbevillningen, förhållandet otvifvelaktigt blefve än gynsammare, enär inkomstbevillningen bestämdes efter helt andra grunder än bevillningen å fastighet.

Med afseende härå och då, såsom förberedande skattejemkningskomitén i sitt underdåniga betänkande den 20 Oktober 1876 utredt, jordbruksfastigheterna vore i vissa län ganska ojemnt och lågt taxerade i förhållande till annan fastighet samt kapital och arbete, hade Kollegium — under erinran att, jemlikt § 8 af adliga privilegierna den 16 Oktober 1823, säterier, ladugårdar, rå- och rörs- samt insockne- eller veckodagshemman vore befriade från skjutsning, hvadan, om än skyldigheten till deltagande i skjutsafgift för dessa egendomar icke torde kunna anses såsom en privilegiiifråga, sedan egandet af berörde slags egendomar icke numera vore inskränkt till adelsståndet, en slik skyldighet komme att innefatta en förändring af de med dylika hemmans natur förenade förmåner och rättigheter, samt att, enligt § 7 i Presterskapets privilegier den 16 Oktober 1723, Biskops-, Preste-, Läromästare- och Klockaregårdarne i städerna, äfvensom Biskops-, Preste- samt Professorum och Lectorum Præbende- och Embetsgårdar å landet, jemte Kappellansgårdar, stommar och klockarebol derstädes likaledes vore

fritagne från skjutsfärder, såvida icke någon allmän trängande nöd är å färde, hvarföre ock, då genom bifall till Riksdagens och Komiterades förslag en ändring i dessa privilegierade gårdars skjutsningsfrihet skulle på annan väg företagas, det kunde ifrågasättas om icke, innan sådan ändring vidtoges, allmänna kyrkomötet borde i frågan höras och dess samtycke inhemtas, — ansett det vara betänkligt att, innan mera ändamålsenliga grunder för bevillingstaxeringen blifvit antagna och tillämpade, den af komiterade föreslagna fördelningsgrund af länsbidragen antoges, hvilken åsigt jemväl omfattats af flere Länsstyrelser, hvilka uttalat den mening, att den ifrågaställda förändringen icke borde träda i verkställighet förr än mera rättvisa grunder för bevillingen af jordbruksfastighet kommit till stånd och vunnit tillämpning.

Uti sitt öfver komiterades förslag afgifna yttrande hade Högsta Domstolens fleste ledamöter lemnat förslaget utan anmärkning, så vidt detsamma, enligt den nådiga remissen, utgjort föremål för Högsta Domstolens granskning.

Derefter yttrade Departements-Chefen:

»Vid pröfningen af förevarande viktiga och i samhällsförhållandena djupt ingripande ärende framställer sig i främsta rummet till öfvervägande huruvida, på sätt af Kammarkollegium och åtskilliga Länsstyrelser blifvit ifrågasatt, en förändring af den angående gästgifveri-, håll- och reservskjutsen nu gällande lagstiftning, i syfte att jemväl andre skattskyldige, än innehafvare af skjutsskyldig jord å landet och idkare af borgerlig rörelse i stad, skola tillförbindas att deltaga i utgifter för samfärdselns uppehållande medelst skjuts, må skäligen böra vidtagas innan för jordbruksfastigheternas uppskattning till bevilling stadgats andra grunder, hvarigenom dessa fastigheters uppskattningsvärden kunde blifva med större noggrannhet bestämde och bragte i närmare öfverensstämmelse med grundsatsen om en jemlik och rättvis taxering, än som, enligt hvad den af förberedande skattejemkningskomitén åstadkomna utredning af beskattningsförhållandena utvisar, nu eger rum. Visserligen kan det, med hänsigt till de af nämnda komité ådagalagda förhållanden, icke bestridas, att jordbruksfastigheternas uppskattningsvärden och deras deraf beroende bevillningsbidrag icke hållit jemna steg med den gynsamma utveckling jordbruksnäringen inom vårt land vunnit under den period, som förflutit sedan nu gällande grunder för bestämmandet af dessa fastigheters värden stadgades samt började att tillämpas, och ostridigt är äfven, att detta missförhållande måste, så länge det kvarstår oförändradt, utöfva en för jordbruksfastigheternas innehafvare förmånlig, men för öfriga skattskyldige menlig inverkan, vid

utgörandet af alla de utskylder och afgifter, hvilka debiteras med beräkning efter den enligt andra artikeln Bevillningsstadgan påförda bevillning. Att, för vinnande af en mera tillfredsställande och efter jordbruksnäringens nuvarande ståndpunkt rättvisare lämpad beskattning, en omarbetning af Bevillningsförordningen vidtages, hvarigenom verksammare och bättre till målet ledande beskattningsgrunder må varda stadgade, synes alltså vara af behovet påkalladt; men *då* det af komiterade uppgjorda förslag till skjutsväsendets ordnande ovedersägligen är byggt på grunder, mera rättvisa och billiga, än de, som, af nödvändigheten betingade, blifvit under en aflägsen tid lagda för en inrättning, som dock förnämligast har för ändamål att tillfredsställa ett viktigt allmänt behof, *då* förändrade förhållanden sedan dess mångenstädes medgifvit och alltmer skola medgifva att för resandes fortskaffande varder på ändamålsenligt sätt sörjdt, äfven om befattningen dermed icke uteslutande bestrides af egarne till hemman af en viss jordnatur och *då* detta länge eftersträfvade mål nu mera synes kunna uppnås utan särdeles förökade kostnader för staten och äfven utan att öfriga samhällsklasser öfver måttan betungas, när, såsom icke får betviflas snarligen inträffa, jordens mera fullständiga befriande från den densamma nu äliggande skjutsskyldighet medverkat till frånträdande af allt anspråk på bibehållandet af den särskilt gynnade ställning, uti hvilken jordbruket med afseende på bevillningsbidragen sig befinner, kan jag icke anse denna jordbrukets gynsamma ställning böra leda till undanskjutande af en sådan af både rättvisa och billighet i öfrigt påkallad reglering af skjutsväsendet, att äfven de samhällsklasser, hvilka hittills varit fritagne, må komma att medelst penningefgifter till ett tidsenligt ordnande af skjutsanstalterna bidraga.

Beträffande de friheter från utgörande af skjutsning, som enligt gällande privilegier tillkomma vissa slag af jordbruksfastigheter å landet samt Presterskapets med flere till ecclesiastikstaten hörande personers embetsgårdar så väl å landet som i städerna, så enär fråga nu icke är om utsträckning till omförmälde fastigheter af skjutsskyldighetens utgörande in natura, hvilken skyldighet, der den af särskilda, i komiterades förslag angifna, förhållanden skulle fortfarande tagas i anspråk, komme att hädanefters såsom hittills hvila å dem, hvilka skjutskyldigheten nu enligt lag åligger, samt, vid sådant förhållande, den genom privilegierne förunnade friheten från deltagande i skjutsningskyldigheten, sådan densamma vid tiden för privilegiernas tillkomst utgjordes, äfven efter införandet af den ifrågavarande förändringen, i

sjelfva verket kvarstår orubbad, anser jag i öfverensstämmelse jemväl med den åsigt, som i andra likartade frågor gjort sig gällande, ofvanberörde privilegier icke lägga hinder i vägen för innehafvarnes af ifrågavarande jordegendomar och gårdar deltagande i afgifterne till skjutsentreprenaderne, derest skjutsväsendets ordnande efter en sådan för alla skattskyldige gemensam grund varder af Kongl. Maj:t och Riksdagen beslutad.

Då emellertid billighet och rättvisa kräfva att vid stadgandet af förändrade grunder för skjutsväsendets ordnande, i syfte att alla skattskyldige skola för denna samhällsinrättnings uppehållande vidkännas afgifter efter beräkning af den bevillning enligt Art. II Bevillningsstadgan, som de jemlikt senast fastställda taxeringslängder hafva att till staten erlægga, jordbruksfastigheterna å landet, hvilka i förhållande till deras uppskattningsvärden draga lägre bevillning än andra fastigheter, hvarföre de ock i fråga om bidragen till de kommunala behofvens fyllande deltaga med dubbelt så stor andel som andra beskattningsföremål, äfven i bidragen till skjutsentreprenaderne böra deltaga med större andel än öfrige beskattningsföremål, så länge den nu bestående skilnaden emellan jordbruksfastigheters och andra fastigheters bevillning oförändrad kvarstår, synes mig komiterades förslag i afseende på grunden för jordbruksfastigheternas deltagande i bidragen till skjutsentreprenaderna böra godkännas. Måhända kunde ifrågasättas, att åtskilnad härvid borde göras för de jordbruksfastigheter, hvilka hittills varit från skjutsskyldighet befriade, så att innehafvare af sådan fastighet icke komme att i entreprenadbidragen deltaga i vidsträcktare mån, än i enlighet med den för utgörande af landstingsskatt stadgade grund; men då innehafvarne af dessa jordbruksfastigheter derigenom skulle, till följd af den lägre bevillningsprocenten, i fråga om bidragen till skjutsentreprenaderna försättas i en vida gynsamare ställning än alla de öfriga skattskyldige, hvilka hittills icke heller varit underkastade skyldigheten att i skjutsningsbesväret deltaga, samt dessutom entreprenadbidragen inom de län, der den privilegierade jorden hufvudsakligen är belägen, i allmänhet uppgå till betydligt lägre belopp än inom de län, der sådan jord alldeles icke eller endast i ytterst ringa mån förefinnes, anser jag något undantag till förmån för innehafvarne af den från skjutsskyldighet nu befriade jorden icke i förevarande fall skäligen böra ifrågakomma, utan samtliga innehafvare af jordbruksfastighet böra efter enahanda grund i bidragen till skjutsentreprenaderna deltaga.

I fråga om statens deltagande i entreprenadbidragens gäldande

hafva komiterade funnit sig föranlätne att föreslå en annan fördelningsgrund, än den af Riksdagen angifna; och enär genom den af komiterade åstadkomna utredning blifvit ådagalagdt, att med tillämpning af sistnämnda fördelningsgrund, enligt hvilken bidragen skulle utgöras med ena hälften af landstinget och med den andra af staten, utan hänsyn till entreprenadbidragens större eller mindre belopp, afgifterna för ifrågavarande ändamål komme att inom de olika länen uppgå till betydligt skiljaktiga belopp och följaktligen blifva högst olika betungande, anser jag, lika med komiterade, den af Riksdagen angifna fördelningsgrund icke vara utan allt undantag antaglig; hvaremot och då med tillämpning af den utaf komiterade föreslagna grund för bidragens fördelning staten skulle komma att inom de län, der entreprenadbidragen uppgå till högre belopp, öfvertaga en större andel deraf, och såmedelst för de af skjutsningsbesväret mera betungade länen beredas en större lindring, jag finner mig böra biträda hvad komiterade i sådant afseende föreslagit. Vål kan icke förnekas, att, äfven med antagande af denna grund för entreprenadbidragens fördelning emellan staten och länet, de skattskyldige inom de af skjutsningsbesväret mera betungade länen få för ifrågavarande ändamål vidkännas drygare afgifter än de skattskyldige inom andra län; men då detta betingas af de skiljaktiga förhållandena inom landets olika delar, å hvilka i förevarande fall vidsträcktare afseende, än som i komiterades förslag iakttagits, icke läter kunna fästas utan åsidosättande af den grundsats om statens och länens gemensamma deltagande i entreprenadbidragen, på hvilken den nya regleringen af skjutsväsendet är afsedd att hvila, samt genom bestämmande, på sätt Kammar-kollegium och åtskilliga Länsstyrelser ifrågasatt, af en större andel för staten i utgörandet af entreprenadbidragen den motvigt mot ersättningsbeloppens obilliga stegrande, hvilken det otvifvelaktigt är angeläget att fasthålla, skulle, enligt hvad komiterade erinrat, göras mindre verksam, finner jag icke skäl att föreslå, det statens andel i entreprenadbidragens gäldande må utsträckas utöfver hvad komiterades förslag innefattar.

Då beloppet af den lega, som af en entreprenör får uppbäras, måste utöfva en väsentlig inverkan till betingande af högre eller lägre entreprenadbidrag, samt de förhållanden, af hvilka ett högre eller lägre värde å skjutsprestationen är i hufvudsaklig mån beroende, inom de särskilda delarne af riket äro väsentligen skiljaktiga, hvilket otvetydigt ådagalägges af de från de särskilda landstingen och länsstyrelserna inhemtade uppgifter å skjutsens värde, anser jag, i öfverensstämmelse med hvad komiterade föreslagit, entreprenadlegans maxi-

mum icke såsom hittills böra bestämmas till enahanda belopp för hela riket, utan kunna fastställas till olika belopp, ej blott inom olika län, utan jemväl för olika delar af samma län, dock med iakttagande, att detta maximum blifver lika inom alla de orter, der de lokala förhållandena icke oafvisligen påkalla en olikhet härutinnan, äfvensom att fastställandet af detta maximum bör tillkomma Kongl. Maj:t, efter det förslag i ämnet blifvit af vederbörande landsting och länsstyrelser afgifne, hvarom, då komiterades förslag till Stadga icke innefattar någon bestämmelse angående entreprenadlegans fastställande, sådan torde böra i Stadgan införas.

Hvad åter angår beloppet af det maximum, som skäligen må böra bestämmas, synes väl, på sätt Kammarkollegium yttrat, någon *allmän* förhöjning af den genom Kongl. Kungörelsen den 18 September 1874 fastställda entreprenadskjutslegan icke för närvarande af omständigheterna påkallad, hvilket komiterade icke heller ifrågasatt; men då de från vederbörande länsstyrelser inkomne upplysningar gifva vid handen, att inom flere län, der entreprenader afslutats med tillämpning af den genom ofvanberörde kungörelse bestämda legan, entreprenadbidragen ändock uppgå till mycket högre belopp, torde likväl, för att bringa skjutslegan i närmare öfverensstämmelse med skjutsprestationens värde inom orten, allförhöjning af entreprenadlegans maximum, utöfver det nu gällande af En krona 60 öre milen för så väl land som stad, med allt skäl böra för detta län vidtagas, hvarom dock för närvarande en närmare pröfning icke erfordras.

Likafredes anser jag, att, för den händelse skjutsningen vid någon skjutsanstalt icke skulle komma att medelst entreprenad uppehållas, utan af de skjutsskyldige sjelfve utgöras, betalningen för sådan skjuts, i enlighet med hvad hittills iakttagits, bör fortfarande utgå med lägre belopp än den för orten fastställda maximilega; men då skilnaden emellan den nuvarande entreprenadlegan och den ersättning, som enligt gällande bestämmelser må för ofvan nämnda fall uppbäras, hvilken ersättning utgör allenast 80 öre milen å landet och En krona i stad, synes vara väl stor, samt, derest dessa belopp skulle oförändrade bibehållas, skilnaden komme att blifva ännu större inom de orter, för hvilka en förhöjning af entreprenadlegans maximum kan varda bestämd, finner jag mig böra biträda hvad komiterade för omförmälde fall hemställt, eller att ersättningen till den skjutsande må förklaras skola utgöras med 70 procent af den fastställda maximilegan, så att, med beloppets utjemnande till fullt tiotal öre, ersättningen icke i något fall må komma att understiga En krona 20 öre milen för hvarje häst.

Mot den grundsats, som komiterade följt i fråga om formen för bestämmandet af den andel i entreprenadbidragen, hvilken bör af staten gäldas har af Kammarkollegium blifvit anmärkt, det landsting och stadsfullmäktige i stad, som ej tillhör landsting, blifvit tillerkänd en ganska obegränsad beskattningsrätt äfven i afseende å statsmedel; men *då*, genom tillämpning af det utaf komiterade föreslagna förfarande i afseende å bestämmandet af entreprenadbidragens belopp, landstingen eller stadsfullmäktige i stad, som icke tillhör landsting, desto mindre kunna anses hafva fått sig tillagd någon beskattningsrätt, i afseende å statsmedel, som pröfningen, huruvida de af vederbörande härutinnan fattade beslut må vinna bindande kraft, blifvit Kongl. Maj:ts Befallningshafvande förbehållen; och *då*, för bevakande af det intresse staten har att i förevarande fall göra gällande, eller att entreprenadbidragen icke må bestämmas till högre belopp än som, med behörig hänsyn till förhållandena inom orten, för hvarje särskild skjutsanstalt skäligt vara må, det icke synes vara af omsorgen för det allmännas rätt och fördel af nödvändighet påkalladt, att frågor af omförmälde beskaffenhet hänskjutas till Eders Kongl. Maj:ts eget afgörande, hvarigenom, då sådana frågor skulle komma att samtidigt i stort antal blifva föremål för pröfning, en för entreprenadernas ordnande menlig tidsutdrägt skulle förorsakas, anser jag pröfningen deraf, huruvida de af landsting och stadsfullmäktige i till landsting icke hörande stad godkända entreprenadbidrag må vara skäliga och således böra fastställas, kunna utan olägenhet öfverlemnas till Kongl. Maj:ts Befallningshafvande, samt att hvad komiterade härutinnan föreslagit är af beskaffenhet att kunna godkännas; dock med den förändring, att särskildt bemyndigande till utbetalande af på staten belöpande andelar i de fastställda entreprenadbidragen icke må erfordras, hvaremot det torde böra åligga Kongl. Maj:ts Befallningshafvande att, när pröfning af de anmälda besluten om entreprenadbidragen egt rum, ofördröjligen derefter till Kongl. Maj:t insända uppgift å de fastställda bidragens belopp, jemte förteckning öfver de särskilda skjutsanstalterna, utvisande beloppet af det för hvarje sådan anstalt bestämda bidrag samt den deraf på staten belöpande andel.

I fråga om sättet för åvägabringande af de medel, som kunna erfordras för utgörande af länens andelar i de bidrag, som böra skjuts-entreprenörerna tillgodokomma, har Kammarkollegium, i likhet med Kongl. Maj:ts Befallningshafvande i Örebro län, ansett komiterade icke hafva förebragt nöjaktiga skäl hvarföre användandet af den landstingen tillerkända beskattningsrätt icke kunde i förevarande fall användas, samt fördenskull och då landstingen syntes med lika lätthet som

Kongl. Maj:ts Befallningshafvande kunna uträkna det öretal, som må behöfva å hvarje bevillningskrona för ändamålet uttagas, afstyrkt komiterades förslag om utgörande af de på hvarje län eller landstingsområde belöpande andelar i entreprenadbidragen medelst en särskild skjutsafgift. Då emellertid, enligt de för landstingens verksamhet gällande föreskrifter, anstalterna i afseende å skjutsväsendet, hvilka äro af beskaffenhet att tillhöra offentlig myndighets embetsåtgärd, icke falla inom området af sådana för länet gemensamma angelägenheter, hvarom det tillkommer landstingen att sjelfve besluta, samt användandet af den landstingen medgifna beskattningsrätt torde böra begränsas till befrämjande af sådana ändamål, hvilkas tillgodoseende ankommer ensamt på landstingen, så och då i allt fall landstingens beslut om de belopp, som skäligen må böra såsom entreprenadbidrag beviljas, skulle blifva beroende deraf, huruvida Kongl. Maj:ts Befallningshafvande kunde finna skäligt besluten fastställa, hvadan utgifterna för ifrågavarande ändamål, åtminstone i de flesta fall, icke skulle kunna före upprättandet af landstingens utgiftsstat med visshet beräknas, anser jag den af Kammarkollegium i omförmälda afseende framställda anmärkning icke böra vinna afseende; men enär syftemålet med omförmälda afgifters uttaxerande icke är att dermed bekosta anstalter för samfärdselns uppehållande medelst skjuts i enlighet med derom nu gällande föreskrifter, anser jag den af komiterade föreslagna benämning »skjutsafgift» icke vara lämplig, utan, för att närmare beteckna det ändamål hvartill afgifterna skola användas, böra förändras till »bidrag för skjutsentreprenaderna», under hvilken benämning ifrågavarande afgifter följaktligen skulle komma att å debetsedlarne upptagas.

Då Eders Kongl. Maj:t redan under den 4 innevarande månad fattat beslut om aflåtande af nådig proposition till den nu sammanträdande Riksdagen angående ny lönereglering för landsstaten, torde Eders Kongl. Maj:t finna den af Kammarkollegium samt åtskilliga länsstyrelser gjorda framställning om berättigande för vederbörande tjänstemän att för debiteringen, uppbörden och redovisningen af ofvannämnde afgifter beräkna enahanda provision, som för landstingsmedel finnes medgifven, icke till någon åtgärd föranleda.

På grund af hvad sålunda af mig anförts och med hänsigt till de af vederbörande länsstyrelser och Kammarkollegium vid komiterades förslag till stadga framstälde anmärkningar, hemställer jag, att i nedannämnda §§ måtte göras följande förändringar och tillägg:

att till § 1 måtte fogas ett nytt moment, så lydande:

»Maximibeloppet af den skjutslega, som må af entreprenör få upp-
bäras, hvilket belopp kan bestämmas olika för olika län och jemväl för
olika delar af samma län, fastställes af Kongl. Maj:t efter förslag af
vederbörande landsting och länsstyrelse».

att i § 3 efter orden »ny skjutsanstalt» må tilläggas orden »på
landet» samt *att*, för *att* åt uttrycket gifva större fullständighet, orden:
»bland de inom samfälligheten varande skjutsskyldiga hemman» förän-
dras till »bland de inom samfälligheten, enligt hittills gällande författ-
ningar skjutsskyldiga hemman». I öfrigt och då, när fråga om anlägg-
ning af ny eller omläggning af gammal väg uppstår och skjutsanstalt
anses vara vid sådan väg erforderlig, det, till underlättande af frågans
lösning, flestades torde kunna så bemedlas, att egarne af vissa lämp-
ligen belägna hemman godvilligt medgifva, *att* å ett af dessa hemman,
som af Kongl. Maj:ts Befallningshafvande pröfvas dertill tjenligt, skjuts-
anstalt inrättas, och *att* de öfriga dertill indelas såsom skjutslag, hvar-
igenom förberörda behofs afhjelpande vore för framtiden betryggadt
äfvén om entreprenad å skjutsningen vid sådan anstalt ej kunde åstad-
kommas, vill det synas lämpligt *att* på det denna §:s af komiterade
föreslagna lydelse ej må utgöra hinder för sådan anordning, i samma
§ införes stadgande derom *att* ny skjutsanstalt kan äfvén efter »god-
villigt åtagande» inrättas, och skulle i öfverensstämmelse härmed mot-
svarande redaktionsförändring vidtagas i andra punkten af § 26.

att, då förfalskning af vin numera allmänt förekommer samt för-
säljning af denna dryck vid skjutsanstalterna visat sig gifva anledning
till oordningar, hvadan rättigheten till sådan försäljning icke vidare
torde böra medgifvas, orden »vin och» i andra punkten af § 8 måtte
uteslutas, samt *att*, till beredande af ökad trygghet mot missbruk vid
försäljningen af maltdrycker, i slutet af samma punkt måtte tilläggas
orden: »dock med rättighet för Kongl. Maj:ts Befallningshafvande *att*,
då oordning dervid förekommer, sådan försäljning förbjuda».

att i § 9 efter orden »åkdon» må tilläggas orden: »samt, der så
nödigt finnes, ridsadlar»; *att* af skäl, som af Kammarkollegium blifvit
anfördt, Kongl. Maj:ts Befallningshafvande må ega, *att* der så utan
olägenhet ske kan, vid entreprenadvilkorens bestämmande äfvén vid
skjutsanstalt, der antalet resande är ringa, för skjutsens inställelse
stadga en tid af tre timmar, äfvén som *att* i slutet af andra momentet
må införas: »skjutsdygnet räknas från kl. 6 e.m. det ena dygnet till
samma tid det andra».

att enär, jemlikt hvad handlingarne utmärka, entreprenadaftalen
inom åtskilliga län äro afslutade för kalenderår, samt det vid sådant

förhållande torde böra få ankomma på Kongl. Maj:ts Befallningshafvande att, derest så pröfvas lämpligt, bestämma entreprenadperiodens början till den 1 Januari, § 10 måtte förändras till följande lydelse:

»Entreprenadtiden skall i allmänhet omfatta en period af tre år, räknadt från och med den 1 November, med rättighet för Kongl. Maj:ts Befallningshafvande att, om så anses lämpligare, bestämma entreprenadperiodens början till den 1 Januari, äfvensom att utsträcka perioden till fem år; dock etc.

att då borgen, som skall af entreprenör aflemnas till säkerhet för uppfyllandet af de förbindelser han genom entreprenaden sig åtager, jemväl synes böra innefatta ansvarighet för löftesmännen i det fall, att entreprenören under den bestämda tiden afider, ett härmed öfverensstämmande tillägg måtte i § 11 införas.

att till första momentet i § 12 måtte fogas ett så lydande tillägg: »skolande entreprenör vara pligtig underkasta sig den förändring i skjutsningsskyldigheten, som genom flyttning eller indragning af angränsande skjutsanstalt eller tillkomst af ny sådan göres nödvändig»; samt att i andra punkten af berörde § orden: »så tidigt det år, entreprenaden skall vidtaga» måtte, i öfverensstämmelse med hvad vid § 10 blifvit tillstyrkt, utbytas mot orden: »så tidigt det år under hvilket entreprenaderna skola vidtaga, eller, om entreprenadperiodens början bestämmes till den 1 Januari, så tidigt under loppet af nästföregående året»;

att i första momentet af § 23 orden »i skjutsafgift» må uteslutas och emellan orden »kronoskatterna» och »debiteras» insättas orden: »under benämning bidrag till skjutsentreprenaderna»; att andra momentet af nämnda § måtte erhålla följande förändrade lydelse: »Vidkommande åter den andel i omförmälde bidrag, som jemlikt ofvan stadgade grund bör af staten gäldas, åligger Kongl. Maj:ts Befallningshafvande att, när pröfning af landstingets eller vederbörande stadsfullmäktiges beslut om entreprenadbidragen egt rum, ofördröjligen derefter till Kongl. Maj:t insända förteckning öfver de ifrågavarande särskilda skjutsanstalterna tillika med uppgift å det för hvarje sådan anstalt bestämda bidrag, samt den deraf på staten belöpande andel; egande Kongl. Maj:ts Befallningshafvande att, mot ersättning af Kongl. Statskontoret, af under händer hafvande medel efter hvarje halft års utgång utanordna samt genom vederbörande magistrat eller kronofogde till skjutsentreprenörerne utbetala hvad en hvar af dem i statsbidrag tillkommer», samt att i mom. 3 orden »redovisning för dessa medel» förändras till: »redovisning öfver uppbörden af dessa medel».

att i § 28 orden »vin och» uteslutas;

att vid § 33 tillägges ett nytt moment af följande lydelse: »Har i följd af entreprenad skjutsanstalt på landet flyttats till ställe med annat namn, skall å taflan utsättas såväl anstaltens namn, som namnet å det ställe, dit den flyttats.

att i § 37, efter ordet *åkdon*, tillägges orden: »*med eller utan sufflett*» och i stället för orden »*halftäckt vagn*» införas orden: »*hel- eller halftäckt vagn*» samt framför ordet »*heltäckt*» införas ordet »*större*».

att i § 42 med uteslutande af orden: »ankommande likväl på Kongl. Maj:ts Befallningshafvande att, der afståndet emellan två skjutsanstalter icke öfverstiger en och en half mil samt förhållandena icke i öfrigt påkalla tillämpning af den i allmänhet stadgade längre körningstiden, deruti medgifva inskränkning till en och en fjerdedels timme på milen», första punkten måtte erhålla följande lydelse: »Resande ega icke att fordra skyndsammare fortkomst än efter en och en half timme på milen».

att det i § 45 förekommande stadgande angående skyldighet för den resande att, innan färden anträdes, erlægga belöpande skjutslega, med hvilket stadgande afsetts att, sedan rättigheten att erhålla skjuts blifvit allmän, försäkra den skjutsande om utbekommande af föreskrifven betalning, måtte, enär ovilkorligt påbjudande af sådan skyldighet icke synes af behof påkalladt, sålunda förändras, att det må ankomma på gästgifvare, stationsföreståndare eller entreprenör att, der de så nödigt anse, affordra den resande betalning för skjutsen innan färden anträdes, samt att i öfverensstämmelse härmed ifrågavarande § måtte erhålla följande förändrade lydelse:

»Det åligger den resande att, då gästgifvare, stationsföreståndare eller entreprenör derom tillsäger, innan färden anträdes erlægga jemte väntningspenningar, der sådana böra utgå, den för resan intill det ställe, dit skjutsen skall utgöras, belöpande lega. Om resande vid skjutsanstalt, derifrån färden anträdes, åtnjutit härberge eller förplägning, skall godtgörelse härför lemnas innan afresa får ske.

att, för åstadkommande af nödig kontroll, bland de i § 48 omförmälde åligganden för gästgifvare och stationsföreståndare, äfven må införas föreskrift om skyldighet för dem att i dagboken genast anteckna tiden, då aflemd beställningssedel ankommit.

att då, på sätt Kammarkollegium erinrat, föreskriften i § 7 Gästgifvare-Ordningen, derom, att små buskar på ömse sidor om landsväg

från yttre kanten af diket till tre och, der dike ej är, till sex alnar böra borthuggas, på det vägarne så mycket snarare må upptorkas, torde böra fortfarande bibehållas, och, då den föreslagna regleringen af skjutsväsendet afser att, för den händelse entreprenad vid någon skjutsanstalt ej må kunna med tillämpning af de nya grunderna åvägbringas, de skjutsskyldige sjelfve skola fortfarande vara pligtige att utgöra skjuts i enlighet med nu gällande, i 28 Kap. Bygninga-Balken, Gästgifvare-Ordningen den 12 December 1734 och Kongl. Förklaringen den 11 December 1766 gifna föreskrifter, berörda föreskrifter vid sådant förhållande icke torde kunna, på sätt komiterades förslag innefattar, upphävas, utan endast tillämpningen deraf förklaras skola upphöra, der sådan icke af särskilda, i stadgan angifna förhållanden må behöfva ega rum, åt § 60 måtte gifvas följande förändrade lydelse:

»Denna Stadga, af hvilken ett exemplar alltid bör finnas i gästrummet anslaget, skall lända till efterrättelse från början af år 1879, hvarefter och sedan skjutsentreprenader blifvit i öfverensstämmelse dermed ordnade, all tillämpning af ej mindre 28 Kap. Bygninga-Balken än ock de såväl i Gästgifvare-Ordningen af den 12 December 1734, med undantag af hvad § 7 innehåller angående borthuggande af smärre buskar på ömse sidor om landsväg, som i Kongl. Förklaringen den 11 December 1766 gifna föreskrifter skall upphöra, der ej sådan tillämpning af de i §§ 3 och 18 omförmälda förhållanden än vidare påkallas; blifvande alla öfriga tid efter annan meddelade föreskrifter, som äro stridande mot de i denna stadga gifna bestämmelser, härmed upphäfd», samt

att, i öfverensstämmelse med hvad vid § 10 föreslagits angående bemyndigande för Kongl. Maj:ts Befallningshafvande att bestämma entreprenadperiodens början till den 1 Januari, slutet af det vid Stadgan fogade öfvergångsstadgande måtte från och med orden: »under tiden intill» förändras till följande lydelse: »att under tiden intill den 1 November det år, men, der entreprenadperiodens början, med tillämpning af stadgandet i § 10 varder bestämd till den 1 Januari, intill slutet af det år, då det om skjutsningen afslutade entreprenadkontrakt upphör att vara gällande, tillgodonjuta befrielse från deltagande i de bidrag till skjutsentreprenaderna, som för det län eller särskilda landstingsområde, inom hvilket skjutsanstalten är belägen, under samma tid bör utgå».

Vid öfriga i den föreslagna Stadgan förekommande bestämmelser har jag icke funnit något att erinra och tillstyrker alltså godkännande

deraf, med vissa förändringar i redaktionen, hvilka icke torde påkalla särskilt yttrande af mig.

Då emellertid i det af komiterade upprättade förslag till stadga angående skjutsväsendet, utom åtskilliga anordningar, de der äro af beskaffenhet att röra rikets allmänna hushållning, tillika innefattas frågor dels om upphörande af i allmän lag förekommande stadganden, dels om lindring uti ett med innehafvande af vissa jordbruksfastigheter nu förenadt åliggande, dels ock angående skyldighet så väl för staten som ock för i detta hänseende hittills undantagne samhällsklasser att deltaga i utgifter för samfärdselns underlättande, hemställer jag i underdånighet det Eders Kongl. Maj:t måtte tackas genom nådig proposition till Riksdagens pröfning och antagande hänskjuta förenämnda förslag, med iakttagande af de utaf mig tillstyrkta förändringar och tillägg.

Beträffande komiterades af Kammarkollegium biträdda förslag att i sammanhang med utfärdande af ny författning angående skjutsväsendet, den nämndemän, fjerdingmän och kyrkovärdar i Skåne medgifna frihet från deltagande i vissa slag af skjuts måtte förklaras skola upphöra, har jag icke något att erinra».

Hvad föredragande Departementschefen sålunda i underdånighet hemställt och tillstyrkt, deruti Statsrådets öfriga ledamöter till alla delar instämde, behagade Kongl. Maj:t i nåder gilla och bifalla, samt befalde att nådig proposition i ämnet skulle till Riksdagen aflåtas.

Vidare föredrog Departementschefen komiterades underdåniga betänkande i hvad detsamma innefattar yttrande angående den på jorden hvilande skyldigheten att utgöra *Kungs-* och *Krono-skjuts* samt i hvad mån lättnad i denna skyldighet skulle kunna beredas, tillika med de af Kammarkollegium, af Riksmarskalks-embetet i fråga om Kungsskjutsen, samt af Armé-förvaltningen och förvaltningen af Sjö-ärendena i fråga om kronoskjutsen afgifva underdåniga utlåtanden; och anmälde Departementschefen att, hvad angick sistnämnda fråga, beredning af ärendet egt rum gemensamt med Cheferne för Landtförsvars-, Sjöförsvars- och Finans-Departementen.

Departementschefen anförde härvid i underdånighet:

»Med afseende derå, att under åren 1871—1875 *Kungs-skjuts* endast vid tre särskilda tillfällen begagnats, och då, till följd af de under senare tiden utförda jervägsanläggningar inom riket, hvarigenom ej mindre en snabb kommunikation med Konungariket Norge åstad-

kommits, än äfven hufvud-orterna inom de särskilda länen, med få undantag, blifvit satte i lätt förbindelse med både rikets hufvudstad och hvarandra, användandet af Kungs-skjuts hädanefter endast undantagsvis torde ifrågakomma, hvilket syntes ännu mera blifva förhållandet efter fullbordandet af de under arbete varande jernvägsanläggningarne, hafva komiterade till Eders Kongl. Maj:ts nådiga bepröfvande öfverlemnadt huruvida och i hvilken utsträckning skyldigheten att utgöra Kungs-skjuts må kunna eftergifvas.

I anledning af denna komiterades framställning, uti hvilken Kammarkollegium sig jemväl förenat, har Riksmarskalks-embetet yttrat att då, till följd af den utsträckning jernvägs- och vattenkommunikationerna inom riket redan vunnit och än vidare komme att ernå, begagnandet af Kungs-skjuts hädanefter mera sällan torde behöfva ifrågakomma, den tillökning i reskostnad, som skulle komma att föränledas af Kungs-skjutsskyldighetens eftergifvande, icke kunde antagas blifva af den betydighet, att det ifrågasatta upphörandet af berörde skyldighet syntes böra ur finaniel synpunkt afstyrkas, men att då, beträffande den utväg som i händelse af Kungs-skjutsskyldighetens upphörande måste anlitas, eller att genom beting anskaffa erforderlig skjuts, all anledning vore att antaga, det anskaffande af sådan med den skyndsamhet, som kunde af omständigheterna påkallas, i allmänhet skulle blifva förenadt med ganska stora svårigheter och till och med under vissa förhållanden icke ens kunna verkställas, särdeles i orter, der få resande förekomma och skjutsskyldigheten vid skjutsombyten vore inskränkt till några få hästar, men hvilka orter likväl landets Konung kunde finna af vigt att besöka, Riksmarskalks-embetet, i betraktande häraf, ansåge Kungs-skjutsskyldighetens bibehållande vara af behof påkalladt samt att Riksmarskalks-embetet af sådan anledning funne sig förhindradt att till komiterades framställning om densammas upphäfvande tillstyrka nådigt bifall.

Efter det komiterade meddelat en redogörelse för de föreskrifter, som hufvudsakligen äro gällande i afseende på användande af *Kronoskjuts* för fortskaffande af trupper och persedlar för kronans räkning, äfvensom för de yttranden, hvilka på komiterades begäran blifvit utaf Armé-förvaltningens Artilleri-, Intendents- och Fortifikations-Departement afgifna i fråga om lämpligheten att för kronotransporter, då jernvägs- eller sjölägenhet saknas, använda beting-skjuts, af hvilken redogörelse inhemtas, att nämnda Departement sammanstämmande förklarar sig anse det vara nödvändigt att rättigheten till anlitage af kronoskjuts bibehölles för de fall, att andra fullt betryggande transportmedel ej

kunde på antagliga villkor åstadkommas, samt att *betingsad* skjuts vid flere tillfällen begagnades, såsom vid transporter af persedlar och ammunition emellan regementens och kårers mötesplatser och närmast derintill belägna hamnar eller jervägsstationer, äfvensom af ammunition m. m. till och från kompani-skjutbanor, men att Departementen ansåge af vigt att ett maximum af lega stadgades för användande af betingskjuts, enär i saknad deraf vinstbegäret eljest skulle alltför mycket göra sig gällande, hafva komiterade yttrat att de, med afseende å nödvändigheten deraf att, när vid truppers sammandragande och rörelser större skyndsamhet vore af oundgängligt behof påkallad, en säker och på förhand ordnad utväg funnes att för sådant ändamål använda, ansåge det icke med det allmännas fördel och trygghet vara förenligt, att den enligt lag på jorden nu hvilande skyldigheten att betjena med kronoskjuts må kunna upphöra, men att, då de af Atilleri- och Intendents-Departementen meddelade upplysningar gäfvade vid handen, att transporter medelst beting redan i icke ringa mån vunnit användning vid kronopersedlars fortskaffande, komiterade deraf hemtade ökad anledning till det antagande att så i allmänhet borde kunna tillgå, jemväl vid fortskaffande af trupper i fredstid, åtminstone i alla de fall, då man på förhand egde kännedom om det för transporten behöfliga antal hästar och åkdon samt om den blifvande marsch- eller transportvägen. Redan genom Kongl. Förordningen den 6 Maj 1830, deri meddelades åtskilliga föreskrifter till beredande af lindring i kronoskjutsbesväret, hade stadgats, att Kongl. Maj:ts Befallningshafvande skulle, när tid och omständigheter det medgäfvade och sådant utan drygare kostnad för Kongl. Maj:t och kronan kunde verkställas, söka att träffa särskilda ackord med enskilde om kronotransporter, hvilka ackord äfven finge utsträckas så långt utom länet, som kunde öfverenskommas; men detta stadgande, om äfven inom ett eller annat län för kortare vägsträckor tillämpadt, hade dock icke vunnit någon allmännare användning, hufvudsakligen derföre att kostnaden måst begränsas inom den utgift, som eljest skolat med tillämpning af den gällande kronoskjutslegan utgå, samt att, vid försändning af persedlar, för desammias fortskaffande vid olika tillfällen erfordrades mycket olika antal hästar. Om deremot, på sätt för uppgörande af öfverenskommelser angående posternas fortskaffande funnits böra medgifvas, aftal om öfvertagande af ifrågavarande transporter finge afslutas efter föregången entreprenadauktion, utan begränsning af ett visst maximibelopp, skulle otvifvelaktigt sådana aftal, åtminstone för de mera regelbundet återkommande transporter, kunna i de flesta fall utan svårighet åvägbringas. Vis-

serligen kunde härvid inträffa, att transportlegan för mil understundom komme att uppgå till högt belopp, måhända öfverstigande den för entreprenadskjutsen inom orten gällande allmänna lega; men äfven om så skulle blifva förhållandet, syntes den förhöjning i transportkostnaden, som genom användandet af medelst beting anskaffad skjuts skulle uppstå, icke på det hela blifva af större betydighet och i allt fall väl motsvaras af vinsten för det allmänna, att jorden i möjligaste måtto befriades från utgörandet af ifrågavarande skjutsningsbesvär, hvilket mången gång tillskyndar den skjutsande en kostnad vida öfverstigande den ersättning, som han eger att för skjutsen erhålla.

I öfverensstämmelse med hvad sålunda yttrats hafva komiterade väl funnit det icke vara möjligt att helt och hållet eftergifva kronoskjutsskyldigheten, men deremot ansett utkräfvandet af denna skyldighet böra insksänkas till de fall, då utgörandet deraf oundgängligen erfordras, samt att således de för truppers och kronopersedlars fortskaffande behöfliga transportmedel i regeln böra, der jernvägs- eller sjölägenhet icke finnes att tillgå, anskaffas genom beting, men att, der oakadt erforderliga åtgärder för åvägabringande af uppgörelse om betingskjuts blifvit behörigen vidtagne, sådan uppgörelse likväl icke kunnat åstadkommas och uppskof med transportens verkställande icke heller kan ega rum, kronoskjuts må för sådant fall, likasom i den händelse statens säkerhet eller upprätthållande af allmän ordning påkallar truppers sammandragande och fortskaffande med sådan skyndsamt, att utväg till anlitande af annat transportmedel ej förefinnes, fortfarande uppbudas; och skulle betingsaftalen, så framt icke transporten omedelbart af Arméförvaltningen besörjes, genom vederbörande Kongl. Maj:ts Befallningshafvande eller militär-befäl, efter föregången entreprenad-auktion, uppgöras och när så lämpligen ske kan för viss bestämd tid afslutas.

Enligt gällande föreskrifter må kronoskjuts jemväl användas *dels* för insändande af kronoräkenskaperna från landsorten till Kammarrätten, der förhållandena icke medgifva begagnande af jernväg, *dels* under vissa förhållanden för försändning af stämpel-papper, *dels* ock för fortskaffande af statsverkets bergseffekter samt af ek- och annat skeppsvirke; men då transporten af så väl landsboksräkenskaperna som stämpel-papperet numera synes kunna utan svårighet genom postverket besörjas, samt i de orter, der transporter af bergs-effekter samt skeppsvirke ifrågakomma, berörde transporter, hvilka endast i ringa utsträckning ega rum, torde kunna medelst beting genom Kongl. Maj:ts Be-

fallningshafvandes försorg fortskaffas, hafva komiterade ansett användandet af kronoskjuts för ifrågavarande ändamål icke vidare erfordras.

Uti hvad sålunda blifvit af komiterade föreslaget i afseende å användandet af kronoskjuts för transporter af trupper och kronopersedlar har Kammarkollegium instämt, dock under förutsättning att, der fortskaffandet sker genom beting, sådant kan för skäligen pris och på ett betryggande sätt åstadkommas. Arméförvaltningen har förklarat sig icke kunna biträda komiterades förslag derom, att aftal om betingskjuts för fortskaffning af trupper och persedlar må, efter föregången entreprenadauktion, få afslutas utan legans begränsning af något visst maximibelopp, enär nemligen i alla de fall, då kronoskjuts för arméns behof kan lagligen uppbudas, men betingsskjuts må för framtiden företrädesvis användas, legans begränsning inom ett visst, på förhand bestämdt belopp vore ett nödvändigt vilkor till förekommande af öfverdrifna kostnader för kronan, hvarjemte, genom antagande af ett sådant maximibelopp, den fördel till lättnad för de kronoskjutsskyldige skulle vinnas, att när tiden icke medgifver anskaffande af betingskjuts genom entreprenadauktion, sådan skulle kunna anskaffas genom öfverenskomelse under hand, med förbehåll af legans begränsning inom det fastställda maximibeloppet; och har Förvaltningen af Sjöärendena, med öfverlemnande af infordrade yttranden från militärcheferne vid flottans stationer, förmält sig, lika med bemälda militärchefer, anse kronoskjuts för transport af Flottans manskap och effekter i fredstid endast undantagsvis behöfva ifrågakomma, men dock icke helt och hållet kunna undvaras, utan vid vissa tillfällen, såsom då jernbantåg eller sjölägenhet icke är att tillgå eller beting icke hinner uppgöras, böra kunna påfordras.

Hvad angår de öfriga transporter, för hvilkas verkställande kronoskjuts äfven får användas, har Kammarkollegium, i likhet med hvad komiterade antagit, ansett hinder numera icke böra möta för landsboksräkenskapers och stämpelpappers fortskaffande genom postverkets försorg, hvarjemte Kollegium biträdt komiterades åsigt, att inom de orter, der bergseffekter samt ett eller annat skeppsvirke skola forslas för Kronans räkning, så beskaffade transporter kunna medelst beting verkställas, likväl under vilkor att dessa transporter derigenom icke komma att för statsverket medföra alltför dryga kostnader i förhållande till deras besörjande genom kronoskjuts.

Vidkommande den ersättning, som för utgörande af kungs- eller kronoskjuts må skäligen böra den skjutsande tillkomma, hafva komiterade, enär verkställandet af sådan skjuts i allmänhet ansetts vara för-

enadt med större besvär och olägenhet, än den vanliga gästgifvare-, håll- och reservskjutsen, hvarföre äfven Riksdagen, vid dess år 1871 gjorda framställning om förhöjning i legan för kungs- och kronoskjutsen, hemställde att densamma måtte bestämmas till likhet med den dåvarande entreprenadlegan å landet, föreslagit att, i sammanhang med fastställande af maximibeloppen af entreprenadlegan för de särskilda länen, legan för kungs- och kronoskjuts måtte förklaras skola utgöras med belopp motsvarande den för orten, inom hvilken skjutsen utgöres, stadgade maximilega.

Kammarkollegium har i afseende å detta förslag yttrat, att enär genom Kongl. kungörelsen den 11 December 1857 legan för kungs- och kronoskjuts blifvit bestämd till 80 öre milen för hvarje häst och sedermera genom Kongl. kungörelsen den 9 December 1871 förhöjd till 1 krona 20 öre milen, samt fullgörandet af sådan skjuts hittills icke ansetts böra berättiga till erhållande af samma legobelopp, som för entreprenadskjuts blifvit bestämd, kollegium icke kunde dela komiterades åsigt derom att legan för ifrågavarande skjuts bör motsvara maximibeloppet af entreprenadlegan. I öfverensstämmelse härmed och under erinran jemväl deraf, att denna skjuts innefattar en tjänstbarhet, som mera omedelbart utgöres för statens fördel och behof, än den vanliga befordringen af resande; att den i allmänhet, särdeles kungsskjutsen, sällan förekommer och i den mån jernvägsanläggningarne utvidgas samt andra fortskaffningsmedel jemväl derfor begagnas i vida mindre mån än hittills kommer att anlitas; äfvensom att tiden för utgörandet tillkännagifves på förhand, så att de skjutsningsskyldige icke behöfva i afvaktan derå, såsom för annan skjutsning, när tillfället dertill är ovisst, kan erfordras, längre tid hålla sina hästar obegagnade i beredskap, har kollegium ansett skäl icke förekomma att för närvarande tillstyrka någon förhöjning af denna lega.

Deremot har Riksmarskalks-Embetet, hvad angår legan för kungsskjuts, tillstyrkt det Eders Kongl. Maj:t, i sammanhang med fastställandet af entreprenadlegans maximibelopp, måtte föreskrifva, att legan för nämnda skjuts skall, på sätt komiterade föreslagit, utgöras med lika belopp, som maximilegan i den ort, inom hvilken skjutsen verkställles, äfvensom Förvaltningen af Sjöärendena förklarat sig anse den af komiterade föreslagna ersättning för begagnande af kronoskjuts vara billig samt alltså tillstyrkt densammas utgående; varande af Arméförvaltningen någon anmärkning emot komiterades förslag i denna del icke framställd.

Derefter yttrade Departements-Chefen:

»Med afseende på vigten af de erinringar, som af Riksmarskalks-Embeteet blifvit gjorda mot upphäfvandet af hvad i afseende på kungsskjutsen finnes stadgadt, och då skyldigheten att sådan utgöra, hvilken skyldighet under senare tider endast i mycket ringa utsträckning tagits i anspråk, skäligen icke kan, vid numera förändrade förhållanden, sägas innebära någon nämnvärd tunga, anser jag komiterades framställning i fråga om *kungsskjutsen* icke böra till någon åtgärd föranleda.

Hvad derefter beträffar *kronoskjutsen* anser jag, lika med komiterade, nödvändigheten ovilkorligen kräfva att vid tillfällen, då vid truppers sammandragande och rörelser stor skyndsamhet af förhållandena påkallas, en säker och på förhand ordnad utväg finnes att för sådant ändamål använda, samt att följaktligen med ett behörigt aktgifvande på det allmännas trygghet och säkerhet icke är förenligt, att den lagstadgade skyldigheten till utgörande af kronoskjuts må upphöra. Men om än skyldigheten att betjena med kronoskjuts icke kan för sådana tillfällen eftergifvas, synas dock förhållandena under fredstid i flera fall icke lägga hinder därför, att transporter af såväl manskap som persedlar för kronans räkning må kunna, i saknad af jernvägs- eller sjölägenhet, verkställas utan att kronoskjuts behöfver användas. Jag finner mig således böra tillstyrka, att, i sammanhang med utfärdandet af ny stadga angående skjutsväsendet, byggd på de grunder, som af Eders Kongl. Maj:t blifvit godkända, måtte i näder varda förklaradt, att anlåtande af kronoskjuts för transporter af kronans manskap och persedlar i fredstid, der icke stor skyndsamhet oundgängligen är af nöden, bör inskränkas till de fall, då fullt betryggande uppgörelse om betingsskjuts icke kunnat åstadkommas, på sätt derom kan varda stadgadt, hvarvid dels, enär medgifvandet af rättighet att, utan begränsning af någon viss lega, träffa aftal om tillhandahållande af skjuts, skulle kunna föranleda till betydliga utgifter för statsverket, hvilket erfarenheten från de af komiterade åberopade uppgörelserna om postskjuts otvetydigt gifver vid handen, ett visst maximum af betalning per mil synes böra bestämmas, utöfver hvilket ersättningen för transporter medelst betingsskjuts icke må utsträckas och hvilket maximum jag anser böra motsvara det maximum, som för entreprenadlegan inom den ort, der skjutsen skall utgöras, finnes fastställt, dels ock, med afseende derå att vid entreprenadauktioner täflan icke alltid kan vara att påräkna, torde böra föreskrifvas, att uppgörelser om betingsskjuts må få ske vare sig genom entreprenadauktion eller aftal under hand, allt efter som förhållandena kunna föranleda.

I öfverensstämmelse med hvad komiterade föreslagit, anser jag det äfven böra stadgas, att användandet af kronoskjuts för forslande af landsboksräkenskaper, stämpelpapper, statsverkets bergseffekter samt kronans ek- och skeppsvirke bör upphöra, samt att, då jernvägs- eller sjökommunikation icke finnes att för dessa transporter använda, nämnda räkenskaper och stämpelpapper i stället skola genom postverkets försorg fortskaffas, samt forsling af statsverkets bergseffekter och kronans skeppsvirke, der sådan forsling kan förekomma, ske medelst beting genom vederbörande länsstyrelses försorg.

Vidkommande den ersättning, som för utgörande af kungs- och kronoskjuts må skäligen böra den skjutsande tillkomma, utbeder jag mig få erinra, att redan genom Kongl. Förordningen den 6 Maj 1830, angående förhöjning i skjuts- och vagnslegan för kronotransporter samt om vissa föreskrifter i öfrigt i afseende på kronoskjutsbestyret, legan för begagnad kronoskjuts förklarades skola dädanefter erläggas med lika belopp som för gästgifvareskjuts, under såväl freds- som krigstid, samt att, enligt Kongl. Kungörelsen den 11 December 1857, legan för kungs- och kronoskjuts bestämdes till 80 öre milen för hvarje häst, hvilken lega fortfor oförändrad intill dess, med anledning af Riksdagens i skrifvelse den 16 Maj 1871 gjorda framställning, legan genom Kongl. Kungörelsen den 9 December samma år förhöjdes till 1 krona 20 öre milen. Till stöd för denna framställning anförde Riksdagen, att, enär kungs- och kronoskjutsen vore oberoende af entreprenaders inrättande, men dess verkställande i allmänhet vore förenadt med större besvär och olägenheter, än den vanliga gästgifveri-, håll- och reservskjutsen, för hvilken, efter entreprenads införande, en lega af 1 krona 20 öre milen på landet likväl kunde erhållas, Riksdagen funnit billigheten kräfva, att legan för kungs- och kronoskjuts, för att i någon mån utgöra skäligen vedergällning för den stora tidspillan och öfriga olägenheter, som med detta slags skjuts vanligen vore förenade, höjdes till sistnämnda belopp, äfven om entreprenadskjutslegan, såsom fallet syntes vara vid flera gästgifvaregårdar, vore lägre. Att sedermera entreprenadlegan å landet blifvit ytterligare förhöjd, utan att förhöjning i kungs- och kronoskjutslegan jemväl egt rum, torde icke böra förhindra, att, på sätt komiterade föreslagit, ifrågavarande lega bestämes att motsvara maximibeloppet af entreprenadlegan inom den ort, der skjutsen utgöres, hvilket alltså af mig tillstyrkes.

För den händelse Eders Kongl. Maj:t skulle tackas bifalla hvad sålunda blifvit af mig yttradt och tillstyrkt, hemställer jag, det Eders Kongl. Maj:t måtte i den nådiga proposition angående förändrad re-

glering af skjutsväsendet, som enligt Eders Kongl. Maj:ts nyss fattade beslut skall till Riksdagen aflåtas, jemväl gifva Riksdagen del af hvad Eders Kongl. Maj:t i nu anmälda frågor beslutat.

Hvad föredragande Departements-Chefen i ofvan nämnda afseenden yttrat och tillstyrkt, deruti Statsrådets öfrige ledamöter instämde, behagade Kongl. Maj:t till alla delar gilla och bifalla; hvarjemte Kongl. Maj:t, likaledes enligt Statsrådets tillstyrkande, förklarade sig vilja framdeles, uppå föredragning af vederbörande Departement, meddela de närmare föreskrifter, som för verkställighet af det nu fattade beslutet angående inskränkning i användandet af kronoskjuts må kunna finnas erforderliga, för hvilket ändamål utdrag af protokollet skulle till Landtförsvars-, Sjöförsvars- och Finans-Departementen expedieras.

In fidem

Staffan Cederschiöld.

Note ur protokollet öfver lagärenden, hållet uti Kongl. Maj:ts Högsta Domstol Tisdagen den 11 December 1877.

Andra rummet.

Närvarande:

*Justitieråden Södergren,
Olivecrona,
Huss,
Lindhagen,
Svedelius,
Hernmarck,
Östergren.*

Tillförordnade Byrå-Chefen, Revisionssekreteraren Annerstedt föredrog i underdånighet:

2:o.

Transsumt af protokollet öfver civil-ärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i Stats-Rådet den 26 nästlidne Oktober, hvarmed, efter det utsedde komiterade atgifvit underdånigt betänkande i fråga om skjutsväsendets ordnande, innefattande förslag till »Stadga angående skjutsväsendet», hvarigenom skulle upphävas ej mindre 28 kapitlet Byggnings-Balken, Gästgifvare-Ordningen af den 12 December 1734 samt Nådiga Förklaringen den 11 December 1766, än äfven öfriga tid efter annan meddelade föreskrifter, som vore stridande mot de i föreslagna stadgan gifna bestämmelser; samt infordrade utlåtande öfver berörda betänkande och förslag inkommit, — handlingarne i detta ärende blifvit

öfverlemnade till Högsta Domstolen för afgifvande af yttrande öfver komiterades förslag i hvad detsamma afsåge upphäfvande af allmän lag.

Högsta Domstolens fleste ledamöter lemnade utan anmärkning det ifrågavarande förslaget, så vidt detsamma, enligt den nådiga remissen, utgjort föremål för Högsta Domstolens granskning.

Justitierådet Svedelius, med hvilken Justitierådet Olivecrona instämde, afgaf följande yttrande: Enligt § 60 i föreslagna stadgan angående skjutsväsendet skall 28 kapitlet Byggnings-Balken upphöra att vara gällande. Nämnda kapitel i dess nuvarande lydelse innehåller till största delen ekonomiska föreskrifter, mot hvilkas uteslutande ur den allmänna lagen jag icke har något att anmärka, men tillika anser jag mig böra erinra, att § 3 och § 12 i sagda kapitel jemväl innehålla betydelsefulla stadganden af civil-rättslig natur. De angå gästgifvares ansvarighet för skada och förlust, som genom honom eller genom hans hjon och husfolk vägfärande tillskyndas. För den ifrågasatta regleringen af skjutsväsendet synas omförmälda stadganden rörande skadestånd icke kunna i någon mån ligga i vägen. De tillhöra ett helt annat slag af rättsregler och sammanhänga närmast, ehuru ej fullkomligt öfverensstämmande, med åtskilliga i Handels-Balken intagna lagbud, som nu icke äro föremål för bedömande. Enligt min tanke böra derföre ifrågavarande stadganden, mot hvilkas innehåll någon anmärkning ej blifvit af komiterade framställd, tills vidare orubbade bibehållas.

Ex protocollo

E. Adlerstråhle.